

ICCA

INTERNATIONAL COUNCIL FOR COMMERCIAL ARBITRATION

WPROWADZENIE ICCA DO INTERPRETACJI KONWENCJI NOWOJORSKIEJ Z 1958

przy wsparciu Stałego
Trybunału Arbitrażowego
Permanent Court of Arbitration
Pałac Pokoju, Haga

Tłumaczenie: Maria Dudzińska,
Natalia Jodłowska, Jeremiasz Kuśmierz,
Paweł Kwiatkowski, Michał Pochodyła

Redakcja i nadzór:
Beata Cessel-Kalinowska vel Kalisz
Katarzyna Michałowska

MIĘDZYNARODOWA RADA
DO SPRAW ARBITRAŻU HANDLOWEGO

WPROWADZENIE ICCA DO INTERPRETACJI
KONWENCJI NOWOJORSKIEJ Z 1958 R.:

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA SĘDZIÓW

MIĘDZYNARODOWA RADA
DO SPRAW ARBITRAŻU HANDLOWEGO

WPROWADZENIE ICCA DO INTERPRETACJI
KONWENCJI NOWOJORSKIEJ Z 1958 R.:

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA SĘDZIÓW

przy wsparciu
Stałego Trybunału Arbitrażowego (Permanent Court of Arbitration)
Pałac Pokoju, Haga

Wydane przez Międzynarodową Radę do spraw Arbitrażu
Handlowego (International Council for Commercial Arbitration)
<www.arbitration-icca.org>

ISBN 978-90-821478-3-4

Wszelkie prawa zastrzeżone.
© 2014 International Council for Commercial Arbitration

© Międzynarodowa Rada do spraw Arbitrażu Handlowego (ICCA).
Wszelkie prawa zastrzeżone. Międzynarodowa Rada do spraw
Arbitrażu Handlowego (ICCA) zachęca do stosowania niniejszego
„Wprowadzenia” w celach edukacyjnych oraz promowania arbitrażu.
W związku z tym powielanie oraz kopiowanie niniejszego
„Wprowadzenia” jest dozwolone pod warunkiem, że powielanie
niniejszego „Wprowadzenia” będzie dokonywane wiernie, bez zmian
i w niewprowadzającym w błąd kontekście oraz że autorstwo i prawa
autorskie ICCA będą wyraźnie oznaczone.

**W celu uzyskania dalszych informacji, prosimy o kontakt pod
adresem icca@pca-cpa.org.**

**TŁUMACZENIE POD PATRONATEM SĄDU ARBITRAŻOWEGO
LEWIATAN Z SIEDZIBĄ W WARSZAWIE:**

Maria Dudzińska, Natalia Jodłowska, Jeremiasz Kuśmierz,
Paweł Kwiatkowski, Michał Pochodyła
(zespół arbitrażowy Kancelarii GESSEL).

Redakcja i nadzór:
Beata Gessel-Kalinowska vel Kalisz
(Kancelaria GESSEL,
Sąd Arbitrażowy Lewiatan)

oraz

Katarzyna Michałowska
(Uniwersytet Warszawski, Kancelaria Sołtysiński Kawecki & Szlęzak,
Sąd Arbitrażowy Lewiatan)

WSTĘP DO WYDANIA POLSKIEGO

Od ponad pięćdziesięciu lat Polska jest stroną Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r. Przedstawiciele rządu polskiego brali czynny udział w obradach konferencji zwołanej przez Radę Gospodarczą i Społeczną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla opracowania nowej konwencji arbitrażowej; dnia 10 czerwca 1958 r. Polska znalazła się w gronie jej dziesięciu pierwszych sygnatariuszy. Konwencja nowojorska weszła w życie dnia 7 czerwca 1959 r., a polski dokument ratyfikacyjny został złożony w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych dnia 3 października 1961 r. Zgodnie artykułem XII ust. 2 Konwencji, stała się ona wiążąca dla Polski z dniem 1 stycznia 1962 r.

Polska podpisała Konwencję nowojorską z dwoma zastrzeżeniami określonymi w artykule I ust. 3, tj. z zastrzeżeniem wzajemności oraz pod warunkiem, że orzeczenia arbitrażowe podlegające uznaniu lub wykonaniu na podstawie Konwencji będą dotyczyć sporów handlowych w rozumieniu prawa polskiego. Zastrzeżenia nie zostały powtórzone przy ratyfikacji Konwencji nowojorskiej. Kwestią sporną w doktrynie jest więc to, czy Polska należy do Konwencji z zastrzeżeniami, czy bez nich.

Konwencja nowojorska jest w Polsce powszechnie stosowana. Potwierdza to orzecznictwo Sądu Najwyższego. Mamy nadzieję, że udostępniany polskiemu czytelnikowi komentarz International Council for Commercial Arbitration (Międzynarodowej Rady ds. Arbitrażu Handlowego) przyczyni się do lepszego zrozumienia idei i treści norm zawartych w Konwencji i że będą z niego korzystać

WSTĘP DO WYDANIA POLSKIEGO

sędziowie i pełnomocnicy stron w postępowaniach o uznanie i wykonanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych.

dr Beata Gessel- Kalinowska vel Kalisz
dr Katarzyna Michałowska

PRZEDMOWA REDAKTORA HONOROWEGO PROFESORA PIETERA SANDERSA

Konwencja nowojorska z 1958 r. jest najbardziej udanym traktatem wielostronnym w dziedzinie międzynarodowego prawa handlowego. Jest ona głównym elementem mozaiki traktatów i ustaw arbitrażowych, które zapewniają akceptację orzeczeń i umów o arbitraż. Od ponad pięćdziesięciu lat sądy na całym świecie stosują i interpretują Konwencję w coraz to bardziej jednolity i zharmonizowany sposób.

W 1958 r. uczestniczyłem w pracach nad Konwencją jako delegat Holandii. Prace nad projektem, pierwotnie opracowywanym przez Międzynarodową Izbę Handlową (ICC), rozpoczęliśmy w 1955 r. Projekt ICC przewidywał wykonywanie orzeczeń „międzynarodowych”. Został on przedstawiony Radzie Gospodarczej i Społecznej Organizacji Narodów Zjednoczonych (ECOSOC). Rada zmieniła projekt tak, że miał on zastosowanie do orzeczeń „zagranicznych”. Konferencja obradowała nad nim od 20 maja do 10 czerwca 1958 r.

Zmiany i uzupełnienia projektu roboczego doprowadziły do powstania wersji znanej jako „propozycja holenderska”. Jedną z modyfikacji polegała na usunięciu wymogu podwójnego *exequatur*, tak aby umożliwić przedstawienie orzeczenia do wykonania bez konieczności uprzedniego uzyskiwania stwierdzenia wykonalności od sądów państwa, w którym orzeczenie zostało wydane. Kolejną zmianą miała na celu zawężenie podstaw odmowy wykonania orzeczenia do siedmiu przypadków wymienionych w art. V i przeniesienie ciężaru udowodnienia zaistnienia tych podstaw na stronę sprzeciwiającą się wykonaniu. Siedem podstaw wymienionych w Konwencji stało się wyłącznymi przesłankami odmowy uznania i wykonania.

Przeniesienie ciężaru dowodu na stronę, która sprzeciwia się wykonaniu, oraz wyczerpujące wskazanie podstaw odmowy uznania i wykonania są obecnie uznawane za kluczowe cechy Konwencji.

Także jako rezultat propozycji holenderskiej, na końcowym etapie przygotowywania Konwencji, dodano do niej art. II. Przewiduje on, że sąd *odeśle* strony do arbitrażu, jeżeli podstawą żądania będzie ważna umowa. W projekcie roboczym była natomiast mowa jedynie o wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych. Dodanie przepisów dotyczących uznawania umów o arbitraż było bardziej efektywne niż wcześniejsze uregulowania zawarte w dwóch dokumentach, tj. w genewskim Protokole o klauzulach arbitrażowych z 1923 r. oraz Konwencji o wykonalności zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Genewie w 1927 r.

Dla zapewnienia jednolitego i zharmonizowanego sposobu stosowania Konwencji nowojorskiej konieczne było zorganizowanie ogólnoświatowego systemu informowania o przypadkach jej stosowania. Dlatego w 1976 r. zaczął się ukazywać *Rocznik Arbitrażu Handlowego ICCA* (*ICCA Yearbook Commercial Arbitration*). Byłem jego redaktorem naczelnym. Od tamtej pory opublikowanych zostało trzydzieści pięć tomów zawierających 1.666 rozstrzygnięć wydanych przez sądy z 65 krajów (spośród 145 krajów, które przystąpiły do Konwencji). *Rocznik* jest także dostępny online poprzez stronę <www.KluwerArbitration.com>.

Konwencja wybiegała daleko w przyszłość. Jak to określił profesor Matteucci, włoski delegat na Konferencję, stanowiła ona „bardzo śmiałą innowację”. Oparła się przy tym upływowi czasu – po ponad pięćdziesięciu latach ciągle możemy spodziewać się korzystnych zmian jej interpretacji, odpowiadających potrzebom nowoczesnej technologii i praktyki.

Ustawa modelowa o międzynarodowym arbitrażu handlowym uchwalona przez UNCITRAL (Komisję Narodów Zjednoczonych ds.

Międzynarodowego Prawa Handlowego) w 1985 r., ze zmianami z 2006 r., została przyjęta w ponad siedemdziesięciu krajach i państwach związkowych. Niektóre kraje przyjęły ją bez żadnych modyfikacji, inne wprowadziły nowoczesne regulacje arbitrażowe, wzorowane na Ustawie modelowej. Po wprowadzeniu takich regulacji, zgodnie z art. VII Konwencji, sądy mogą stosować ich bardziej korzystne przepisy.

Takie nowoczesne regulacje arbitrażowe mogą też zawierać przepisy o postępowaniu w sprawie wykonywania orzeczeń. Co do tej kwestii, Konwencja poprzestaje na wskazaniu, jakie dokumenty mają być przedłożone sądowi (art. IV), formułując przy tym zakaz ustanawiania surowszych warunków lub nakładania wyższych opłat niż w przypadku wykonania orzeczenia krajowego (art. III). Sekretariat UNCITRAL wraz z Międzynarodowym Zrzeszeniem Prawników (*International Bar Association*) dokonały przeglądu tych warunków i stwierdziły w Raporcie z 2008 r., że „istnieją rozbieżne rozwiązania co do wielu różnych wymogów proceduralnych, które regulują uznawanie i wykonywanie orzeczeń na podstawie Konwencji” (Raport Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego A/63/17 akapit 353, str. 71) oraz zaleciły, aby Sekretariat podjął prace zmierzające do opracowania wprowadzenia do postanowień Konwencji w celu promowania jednolitej wykładni i zastosowania. Takie opracowanie mogłoby przedstawiać jednolite zasady dotyczące przebiegu postępowania w sprawie wykonania orzeczeń.

Opracowane z inicjatywy ICCA *Wprowadzenie ICCA do interpretacji Konwencji nowojorskiej z 1958 r.: materiały pomocnicze dla sędziów (ICCA's Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention: A Handbook for Judges)* jest wyczekiwany uzupełnieniem *Rocznika ICCA*. Zwięźle, w jasny i przystępny sposób, podkreślając prowykonawczy charakter Konwencji, publikacja ta wskazuje pytania, na które Sądy powinny

PRZEDMOWA

odpowiedzieć oraz czynności, jakie powinny podejmować podczas stosowania Konwencji nowojorskiej. Spodziewam się, że „Wprowadzenie” będzie służyło jako efektywne narzędzie realizacji hasła, jakie przy wielu okazjach powtarzam: *Vivat, floreat et crescat Konwencja nowojorska.*

Pieter Sanders,
Schiedam, Kwiecień 2011

WSTĘP

Neil Kaplan

Pomysł opracowania „Wprowadzenia” do Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej foreword w Nowym Jorku 10 czerwca 1958 r., znanej jako Konwencja nowojorska, nasunął mi się we wczesnych latach dziewięćdziesiątych, gdy przez pięć lat byłem jedynym sędzią referentem Wydziału Spraw Budowlanych i Arbitrażowych Najwyższego Sądu Hongkongu.

Zanim zostałem sędzią, zajmowałem się arbitrażem i Konwencją nowojorską jako praktykujący prawnik. W ciągu ostatnich 25 lat liczba sporów rozpoznawanych w międzynarodowym arbitrażu gwałtownie wzrosła, a Konwencja obowiązuje obecnie już w 145 państwach. Pomyślałem więc o sędziach na całym świecie, którym Konwencja oraz jej aktualna interpretacja mogą być obce.

Z satysfakcją odnotowałem, że niektórzy z moich kolegów w Międzynarodowej Radzie do spraw Arbitrażu Handlowego (ICCA) podzielają moje obawy. Z tym większą radością przyjąłem wiadomość, że zgodzili się oni pomóc w przygotowaniu tego „Wprowadzenia”. Należy do nich profesor Gabrielle Kaufmann-Kohler – wybitna wykładowczyni, która kieruje Katedrą Prawa Prywatnego Międzynarodowego na Uniwersytecie w Genewie, będąc przy tym bardzo aktywnym arbitrem międzynarodowym i specjalizując się – w szczególności – w sporach inwestycyjnych. Jest ona współnikiem w genewskiej kancelarii prawniczej Levy Kaufmann-Kohler. Profesor Guido Tawil, kierownik Katedry Prawa Administracyjnego w Szkole Prawa Uniwersytetu w Buenos Aires, jest starszym współnikiem w kancelarii M & M Bomchil w Buenos Aires, a także doświadczonym arbitrem. Kim Rooney była współnikiem

w biurze White & Case w Hongkongu, odpowiedzialnym za region Azji, a obecnie prowadzi praktykę jako członek adwokatury Hongkongu. Marike Paulsson jest współautorką, wraz z profesorem Albertem Jan van den Bergiem, drugiego wydania nowatorskiej pracy poświęconej Konwencji nowojorskiej (*The New York Arbitration Convention of 1958* (Kluwer 1981 r.)). Jest prawnikiem *of counsel* kancelarii Hanotiau i Van den Berg z siedzibą w Brukseli. Olbrzymim wsparciem i pomocą służył nam zespół redakcyjny w składzie: Judy Freedberg, Silvia Borelli i Alice Siegel, które są obecnie lub były odpowiedzialne za publikację ICCA.

Niniejsza publikacja ma w zarysie przedstawić Konwencję oraz udzielić sędziom, którzy rozstrzygają sprawy na podstawie Konwencji, wskazówek dotyczących jej zakresu, wykładni i stosowania. W zamierzeniu ma to być zwięzłe, napisane prostym językiem wprowadzenie, które w razie potrzeby mogłoby posłużyć jako wskazówka dla bardziej pogłębionych badań. „Wprowadzenie” ma raczej dostarczać odpowiedzi na konkretne pytania, jakie mogą powstać na każdym etapie stosowania Konwencji, niż być kompleksowym opracowaniem tematu. Adresujemy je do sędziów, stanowiących nieodzowny element udanego funkcjonowania Konwencji.

Mamy nadzieję, że niniejsze „Wprowadzenie” zainteresuje nie tylko sędziów, lecz także studentów, wykładowców i praktyków. Na ile było to możliwe usiłowaliśmy unikać akademickiego dyskursu, choć nie zawsze było to osiągalne. Znaczna liczba szeroko dyskutowanych i kontrowersyjnych spraw, pomimo iż stanowią one istotny przedmiot zainteresowania społeczności akademickiej, nie ma znaczenia dla zwykłego stosowania Konwencji. Niektóre z nich będą powoływane dla zobrazowania określonego zagadnienia, staraliśmy się jednak ograniczyć do kwestii podstawowych.

Ograniczyliśmy naszą analizę do kluczowych aspektów Konwencji. Bardziej szczegółowe informacje zawiera opracowanie

Profesora Van den Berga z 1981 oraz jego druga edycja, której wydanie jest planowane na 2012 r. Źródłem dalszych informacji są wyciągi z rozstrzygnięć sądowych, w których stosowano Konwencję i Komentarze do tych rozstrzygnięć publikowane rokrocznie, od 1976 r., w *Roczniku Arbitrażu Handlowego*, a także rozdziały *Międzynarodowego Podręcznika Arbitrażu Handlowego ICCA (ICCA's International Handbook on Commercial Arbitration)* poświęcone stosowaniu Konwencji nowojorskiej.

Podstawę Konwencji stanowi jej prowykonawczy charakter. Ułatwia on i gwarantuje uznawanie umów o arbitraż oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń arbitrażowych, wspierając tym samym międzynarodową wymianę handlową, a stronom zawierającym umowy transgraniczne zapewnia dodatkowy środek zabezpieczenia obrotu gospodarczego.

Sukces współczesnego międzynarodowego arbitrażu handlowego został zbudowany na dwóch filarach: Konwencji oraz Ustawie modelowej UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym z 1985 r. (i zmienionej w 2006 r.) (zobacz pełne teksty w **Załącznikach I i II**). Dla państw, które nie mają prawa arbitrażowego, Ustawa stanowi podstawowy wzorzec, propozycję rozwiązania gotowego do przyjęcia. Również państwom, w których prawo arbitrażowe jest przestarzałe, może ona wskazywać pożądane zmiany. Pozostałe jurysdykcje przyjęły nowe rozwiązania legislacyjne, które wprowadzicie nie wprowadzają wiernie Ustawy modelowej, jednakże zasadniczo zostały na niej oparte.

Wszystko to znacząco przyczyniło się do osiągnięcia harmonizacji międzynarodowego prawa arbitrażowego, sprzyjając tym samym dążeniom do uzyskania przewidywalności i pewności – cech tak pożądanych przez społeczność międzynarodowego biznesu.

Pełne urzeczywistnienie rządów prawa, rozwój międzynarodowego arbitrażu jako środka rozwiązywania sporów

transgranicznych oraz wykonywanie orzeczeń zależą od niezawisłych sądów krajowych.

Mamy nadzieję, że „Wprowadzenie” również odegra swą niewielką rolę i pomoże sędziom z całego świata uczestniczyć w ciągłym procesie harmonizacji, jak też stosować Konwencję w sposób zgodny z jej literą i duchem.

W niniejszym „Wprowadzeniu” w pierwszej kolejności zarysujemy cel Konwencji jako instrumentu prawa międzynarodowego, w tym zastosowanie Konwencji do umów o arbitraż, a także do uznawania i wykonywania określonych orzeczeń arbitrażowych (rozdz. I). Kolejno zajmiemy się jej zakresem i istotą umowy o arbitraż oraz orzeczeń, do których ma ona zastosowanie. Objaśnimy dalej, w jakim zakresie państwo może ograniczyć zakres stosowania Konwencji poprzez zgłoszenie zastrzeżeń dotyczących wzajemności i handlowego charakteru stosunków prawnych, z których spór wynika. Omówimy związek pomiędzy Konwencją, prawem krajowym i innymi regulacjami dotyczącymi egzekucji, a naturą wymagań prawnych, które Konwencja nakłada na jej sygnatariuszy. Wyjaśnimy międzynarodowe zobowiązanie sygnatariusza do dotrzymywania postanowień Konwencji i potencjalne konsekwencje jego naruszenia (rozdz. I).

Następnie przedstawimy zasady Konwencji związane z rozstrzygnianiem żądania wykonania umowy o arbitraż (rozdz. II) oraz wniosków o uznanie i wykonanie orzeczenia arbitrażowego (rozdz. III).

Większość spraw wnoszonych przed sądy dotyczy raczej kwestii związanych z samą umową o arbitraż niż wniosków o wykonanie orzeczenia. Kwestie dotyczące uznania umowy o arbitraż, w odróżnieniu od wykonania samego orzeczenia, mogą w sposób pośredni pojawiać się jako przedmiot zainteresowania sądu. Strona może na przykład żądać, aby sąd krajowy powołał arbitra, jeśli

uzgodniony mechanizm powoływania zawiódł lub gdy takowy nie istnieje. Rozważając swą właściwość w przedmiocie powołania arbitra, sąd może także otrzymać wniosek o rozstrzygnięcie w przedmiocie ważności umowy o arbitraż, która oczywiście stanowić będzie przesłankę powołania arbitra. Możliwe jest też, że kwestia ta powstanie przy okazji wniosku o orzeczenie przez sąd zastosowania jakiejś formy środka tymczasowego, wspierającego postępowanie arbitrażowe.

Sędziowie muszą być świadomi istnienia tych potencjalnych zagadnień i stąd nadzieja, że „Wprowadzenie” zwiększy ich świadomość w tym zakresie. W niektórych krajach praktycy mogą być wprawdzie znacznie bardziej świadomi problemów i kwestii pojawiających się w międzynarodowym arbitrażu, ale w innych jurysdykcjach liczba takich praktyków jest ograniczona, co powoduje, że ciężar wyodrębnienia i szczegółowego rozpatrzenia zagadnień istotnych z punktu widzenia Konwencji spoczywa przede wszystkim na sędziach. Można mieć nadzieję, że „Wprowadzenie” będzie pomocą w tym procesie.

Jest zaszczytem dla ICCA, że profesor Pieter Sanders zgodził się napisać przedmowę do „Wprowadzenia” jako jego Honorowy Redaktor.

Przez wiele lat był on nie tylko czołową postacią międzynarodowego arbitrażu handlowego, ale też – jako że zbliżają się jego setne urodziny – jest on jedynym żyjącym członkiem komisji przygotowującej projekt Konwencji¹. W pełni uzasadnia to wydanie „Wprowadzenia” pod jego kierunkiem.

Kilka słów o ICCA

ICCA została utworzona w maju 1961 r. przez niewielką grupę ekspertów i przyjaciół zaangażowanych w praktykę

międzynarodowego arbitrażu handlowego. Jest to światowa, pozarządowa, niezależna organizacja powołana dla promowania i rozwijania arbitrażu, koncyliacji i innych metod rozwiązywania sporów międzynarodowych. Jej członkowie reprezentują różne jurysdykcje i są silnie zaangażowani w międzynarodowy arbitraż jako pełnomocnicy, arbitrzy, uczeni i przedstawiciele sądownictwa.

Co dwa lata ICCA organizuje kongres lub konferencję, która stanowi jedno z głównych wydarzeń w kalendarzu międzynarodowego arbitrażu. Ostatnia odbyła się w maju 2010 r. w Rio de Janeiro i przyciągnęła ponad 900 uczestników z całego świata. Kolejny Kongres ICCA odbędzie się w Singapurze w 2012 r.ⁱⁱ

ICCA nie jest instytucją arbitrażową. Nie administruje postępowaniami arbitrażowymi, ani też nie działa jako organ nominacyjny. ICCA jest zapewne najbardziej znana ze swoich publikacji. Od 1976 r. w *Roczniku arbitrażu handlowego (Yearbook Commercial Arbitration)* przedstawiono ponad 1.600 rozstrzygnięć sądowych, z ponad 60 krajów, dotyczących stosowania Konwencji nowojorskiej. Stale aktualizowane raporty na temat prawa arbitrażowego i praktyki arbitrażowej z ponad 70 krajów zawiera *Międzynarodowy podręcznik arbitrażu handlowego (International Handbook on Commercial Arbitration)*. Seria Wydawnicza Kongresy ICCA (*ICCA Congress Series*) publikuje referaty ze spotkań ICCA.

Wszelkie publikacje ICCA są także dostępne online na stronie <www.kluwerarbitration.com> (wymagana subskrypcja). Więcej informacji na temat ICCA oraz jej publikacji znajduje się na ogólnie dostępnej stronie internetowej <www.arbitration-icca.org>. Strona internetowa ICCA zawiera także narzędzia wyszukiwania rozstrzygnięć sądowych, według katalogu zagadnień.

SKONSOLIDOWANY SPIS TREŚCI

WSTĘP DO WYDANIA POLSKIEGO , dr Beata Gessel- Kalinowska vel Kalisz, dr Katarzyna Michałowska	vii
PRZEDMOWA , <i>Profesor Pieter Sanders, Redaktor Honorowy</i>	ix
WSTĘP , Neil Kaplan	xiii
SKONSOLIDOWANY SPIS TREŚCI	xix
LISTA KONTROLNA DLA SĘDZIÓW	1
OMÓWIENIE	7
ROZDZIAŁ I	
KONWENCJA NOWOJORSKA JAKO INSTRUMENT PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO	11
I. INTERPRETACJA	12
I.1. Interpretacja traktatowa: Konwencja wiedeńska	
I.2. Interpretacja na korzyść uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych: prowykonawcze nastawienie	
II. PRZEDMIOTOWY ZAKRES STOSOWANIA	16
II.1. Orzeczenie arbitrażowe	
II.1.1. Interpretacja autonomiczna	
II.1.2. Metoda prawa właściwego	
II.2. Umowa o arbitraż	
III. TERYTORIALNY ZAKRES ZASTOSOWANIA	21
III.1. Orzeczenia	
III.1.1. Orzeczenia wydane na terytorium państwa innego niż to, w którym dochodzi się ich uznania lub wykonania	
III.1.2. Orzeczenia nie-krajowe	
III.2. Umowy o arbitraż	

IV.	ZASTRZEŻENIA	26
IV.1.	Wzajemność (<i>art. 1 ust. 3, zdanie pierwsze</i>)	
IV.2.	Handlowy charakter (<i>art. 1 ust. 3, zdanie drugie</i>)	
V.	STOSUNEK DO PRAWA KRAJOWEGO I INNYCH UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH (ART. VII)	27
V.1.	Bardziej korzystne prawo	
V.2.	Konwencja nowojorska a inne umowy międzynarodowe	
V.3.	Konwencja nowojorska a prawo krajowe	
VI.	KONSEKWENCJE NIEZASTOSOWANIA KONWENCJI NOWOJORSKIEJ	32
VI.1.	Naruszenie konwencji nowojorskiej	
VI.2.	Naruszenie umowy o popieraniu i ochronie inwestycji	
VI.3.	Brak wpływu na orzeczenie	
ROZDZIAŁ II		
	ŻĄDANIE UZNANIA UMOWY O ARBITRAŻ	35
I.	WSTĘP	38
II.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POSTANOWIEŃ KONWENCJI DOTYCZĄCYCH UMÓW O ARBITRAŻ	39
II.1.	Domniemanie ważności umów o arbitraż	
II.2.	Strony ważnej umowy o arbitraż muszą być odesłane do arbitrażu	
II.3.	W jaki sposób „odsylać” strony do arbitrażu	
II.4.	Brak odesłania z urzędu	
III.	OGÓLNIE AKCEPTOWANE ZASADY	41
III.1.	Arbitrzy mają jurysdykcję do orzekania w przedmiocie własnej jurysdykcji	
III.2.	Zakres kontroli sądowej co do zarzutów braku jurysdykcji trybunału arbitrażowego	
III.3.	Nieważność umowy podstawowej zwykle nie wpływa na klauzulę arbitrażową	

- III.4. Termin zgłoszenia wniosku o odesłanie w toku postępowania sądowego
- III.5. Brak konieczności badania toczących się równolegle postępowań arbitrażowych
- IV. WSKAZÓWKI DO ART. II 44**
- IV.1. Czy umowa o arbitraż mieści się w zakresie stosowania konwencji?
- IV.2. Czy umowa o arbitraż ma formę pisemną?
- IV.2.1. Podstawy teoretyczne
- IV.2.2. Praktyka
- (i) Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, do którego odsyła umowa podstawowa (kwestia „włączenia przez odesłanie”)
  - (ii) Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, który nie został podpisany przez strony, ale strony działały zgodnie z jego postanowieniami
    - Oferta zawarcia umowy wysłana wraz z klauzulą arbitrażową została następnie przyjęta. Jednakże przyjęcie zawierało ogólne zastrzeżenia i dodatkowe warunki
    - Oferta zawarcia umowy zawierająca klauzulę arbitrażową została wysłana do drugiej strony, która jednak nie przesyła odpowiedzi, a mimo to wykonuje umowę
  - (iii) Umowa o arbitraż zawarta w toku komunikacji elektronicznej
- IV.3. Czy umowa o arbitraż istnieje i czy jest materialnie ważna?
- IV.3.1. Podstawy teoretyczne
- IV.3.2. Praktyka
- (i) „Nieważna”
  - (ii) „Niewykonalna”
  - (iii) „Nie nadaje się do realizacji”

- Gdy poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego jest fakultatywne
  - Gdy umowa przewiduje zarówno postępowanie arbitrażowe, jak i właściwość sądu
  - Gdy zasady postępowania arbitrażowego lub instytucja arbitrażowa nie zostały precyzyjnie określone
  - Gdy brak jest jakichkolwiek wskazań, co do sposobu wyznaczenia arbitrów („klausule blankietowe”)
- IV.4. Czy istnieje spór, czy wynika on z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego jak i pozaumownego, oraz czy strony zamierzały poddać ten konkretny spór pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego?
- IV.4.1. Podstawy teoretyczne
- IV.4.2. Praktyka
- (i) Czy klauzula arbitrażowa powinna być interpretowana szeroko?
  - (ii) Co w sytuacji, gdy umowa o arbitraż zawiera jakieś wyłączenia odnoszące się do jej zakresu?
- IV.5. Czy umowa o arbitraż wiąże strony postępowania toczącego się przed sądem?
- IV.5.1. Podstawy teoretyczne
- (i) Umowy o arbitraż wiążą jedynie strony
  - (ii) Osoby niebędące sygnatariuszami mogą również być stronami umowy o arbitraż
  - (iii) Jak ustalić zakres podmiotowy umowy o arbitraż
  - (iv) Prawo właściwe dla ustalenia zakresu podmiotowego umowy o arbitraż
- IV.5.2. Praktyka
- (i) Kiedy dokładnie strona ma uprawnienie, aby zostać odesłana do arbitrażu?

(ii) Co, jeżeli sąd uzna, że strona nie jest związana umową o arbitraż?	
IV.6. Czy ten konkretny spór posiada zdolność arbitrażową?	
IV.6.1. Spór, którego przedmiot „nadaje się do rozstrzygnięcia w drodze arbitrażu” ma „zdolność arbitrażową”	
IV.6.2. Prawo właściwe dla określenia zdolności arbitrażowej sporu	
IV.6.3. Międzynarodowe umowy o arbitraż powinny podlegać jednolitym zasadom co do zdolności arbitrażowej	
V. PODSUMOWANIE	70
 ROZDZIAŁ III	
ŻĄDANIE UZNANIA I WYKONANIA ORZECZENIA ARBITRAŻOWEGO	71
I. WSTĘP	73
II. ETAP I – WYMOGI, JAKIE POWINIEN SPEŁNIĆ WNIOSKODAWCA (ART. IV)	76
II.1. Jakie dokumenty?	
II.2. Legalizowane orzeczenie lub uwierzytelniony odpis (<i>art. IV ust. 1 lit. a</i>)	
II.2.1. Legalizacja	
II.2.2. Uwierzytelnienie	
II.3. Oryginał umowy o arbitraż lub jej uwierzytelniony odpis (<i>art. IV ust. 1 lit. b</i>)	
II.4. Wraz z żądaniem	
II.5. Przekład (<i>art. IV ust. 2</i>)	
III. ETAP II – PODSTAWY ODMOWY (ART. V) – OGÓLNIE	83
III.1. Brak rozpoznania sprawy co do meritum	
III.2. Ciężar dowodu wyczerpujących podstaw odmowy po stronie uczestnika postępowania	
III.3. Wyczerpujące podstawy odmowy uznania i wykonania	
III.4. Ścisła interpretacja podstaw odmowy	

- III.5. Ograniczona uznaniowość w zakresie wykonania w przypadku istnienia podstaw odmowy
- IV. PODSTAWY ODMOWY WYKAZYWANE PRZEZ UCZESTNIKA POSTĘPOWANIA (ART. V UST. 1)** 90
- IV.1. Podstawa 1: brak zdolności strony i nieważność umowy o arbitraż (*art. V ust. 1 lit. a*)
- IV.1.1. Brak zdolności strony
- IV.1.2. Nieważność umowy arbitrażowej
- IV.2. Podstawa 2: brak powiadomienia oraz pogwałcenie zasad rzetelnego procesu; prawo do sprawiedliwego postępowania (*art. V ust. 1 lit. b*)
- IV.2.1. Prawo do sprawiedliwego postępowania
- IV.2.2. Brak powiadomienia
- IV.2.3. Pogwałcenie zasad rzetelnego procesu: „niemożność przedstawienia swojej sprawy”
- IV.3. Podstawa 3: nie podpadanie pod zakres lub przekroczenie granic umowy o arbitraż (*art. V ust. 1 lit. c*)
- IV.4. Podstawa 4: nieprawidłowy skład trybunału arbitrażowego lub naruszenie procedury arbitrażowej (*art. V ust. 1 lit. d*)
- IV.4.1. Skład trybunału
- IV.4.2. Procedura arbitrażowa
- IV.5. Podstawa 5: orzeczenie niewiążące, uchylone bądź którego wykonalność została wstrzymana (*art. V ust. 1 lit. e*)
- IV.5.1. Orzeczenie jeszcze niewiążące
- IV.5.2. Orzeczenie uchylone, lub którego wykonalność została wstrzymana
- (i) Orzeczenie uchylone
- (ii) Skutki uchylecia
- (iii) Orzeczenie, którego „wykonalność została wstrzymana”
- V. PODSTAWY ODMOWY UWZGLĘDNIANE PRZEZ SĄD EX OFFICIO (ART. V UST. 2)** 113

SKONSOLIDOWANY SPIS TREŚCI

V.1.	Podstawa 6: sprawy niemające zdatności arbitrażowej (<i>art. V ust. 2 lit. a</i>)	
V.2.	Podstawa 7: sprzeczność z porządkiem publicznym (<i>art. V ust. 2 lit. b</i>)	
V.2.1.	Przykłady uznania i wykonania	
V.2.2.	Przykłady odmowy uznania i wykonania	
VI.	PODSUMOWANIE	122
 ZAŁĄCZNIKI		123
 Załącznik I - Konwencja nowojorska z 1958 r.		123
Załącznik II - Ustawa modelowa UNCITRAL o arbitrażu		133
Załącznik III - Rekomendacja UNCITRAL z 2006 r.		166
Załącznik IV - Źródła internetowe		169

LISTA KONTROLNA DLA SĘDZIÓW ORZEKAJĄCYCH NA PODSTAWIE KONWENCJI NOWOJORSKIEJ

Poniższa lista kontrolna wskazuje pytania, na które należy odpowiedzieć, oraz kroki, jakie powinny zostać podjęte przy stosowaniu Konwencji nowojorskiej. Lista kontrolna nie jest wyczerpująca i należy się nią posługiwać wraz z tekstem niniejszego „Wprowadzenia”.

I. Zastosowanie Konwencji

Czego dotyczy Konwencja?

- Uznawanie umów o arbitraż (art. I i II)
- Uznawanie i wykonywanie orzeczeń arbitrażowych (art. I, III-VII)

W jaki sposób sąd powinien interpretować Konwencję?

- Art. 31 i 32 Konwencji wiedeńskiej
- Interpretacja na korzyść uznawania i wykonywania
- Art. VII dopuszcza stosowanie bardziej korzystnej umowy międzynarodowej lub ustawy krajowej
- Brak zastosowania powoduje międzynarodową odpowiedzialność państwa

II. Żądanie uznania i wykonania umowy o arbitraż (art. I i II)

Czy Konwencja ma zastosowanie do tego żądania?

- Czy państwo forum jest stroną Konwencji nowojorskiej? (art. I)
Data wejścia w życie?

Zastrzeżenie wzajemności?

Zastrzeżenie handlowego charakteru?

- Czy państwo forum ma przepisy implementujące i czy wpływają one na zastosowanie Konwencji?
- Czy Konwencja może mieć zastosowanie do czynności pobocznych względem postępowania arbitrażowego?

Przykłady:

- Powołanie arbitra?
- Wniosek o środki zabezpieczające?

Czy umowa o arbitraż objęta jest przedmiotowym zakresem zastosowania Konwencji? (art. II)

- Czy umowa o arbitraż jest sporządzona na piśmie? (art. II ust. 2)

Przykłady:

- Czy umowa o arbitraż została przyjęta przez odesłanie?
- Czy umowa o arbitraż została milcząco zaakceptowana?
- Czy umowa o arbitraż istnieje i jest materialnie ważna? (art. II ust. 3)

Nieważna?

Niewykonalna?

Nie nadaje się do realizacji?

- Czy istnieje spór?
- Czy spór wynika z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego jak i pozaumownego? (art. II ust. 1)
- Czy strony zamierzały poddać ten spór pod rozstrzygnięcie w drodze arbitrażu?
- Czy umowa o arbitraż wiąże strony postępowania toczącego się przed sądem?
- Czy spór posiada zdatność arbitrażową?
- Czy umowa o arbitraż jest objęta terytorialnym zakresem zastosowania Konwencji? (art. I przez analogię)
- Czy miejsce arbitrażu znajduje się za granicą?

- Czy przyszłe orzeczenie będzie uznawane za nie-krajowe w państwie forum?
- Czy istnieje element międzynarodowości?

Czy zostały spełnione wymogi proceduralne?

Przykłady:

- Czy strona zażądała odesłania do arbitrażu (brak odesłania *ex officio*)?
- Czy rozpatrywane postępowanie można zakwalifikować jako arbitraż?
- Czy strona żądająca odesłania spełniła wstępne warunki?

Przykłady:

- Termin na prowadzenie negocjacji?
- Mediacja/koncyliacja?
- Czy strona żądająca odesłania zrzekła się prawa do arbitrażu?
- Czy istnieje rozstrzygnięcie innego sądu co do tej samej kwestii, stanowiące *res iudicata*?

Jakie prawo ma zastosowanie?

Przykłady:

- Zawarcie i materialna ważność umowy o arbitraż?
- Zdolność strony?
- Nie-sygnatariusze umowy o arbitraż?
- Zdatność arbitrażowa?

Czy istnieją kwestie, które powinny zostać rozstrzygnięte przez trybunał arbitrażowy, a nie przez sąd?

Czy sąd może zastosować art. VII, opierając rozstrzygnięcie na bardziej korzystnym przepisie prawa krajowego lub umowy międzynarodowej?

Jeżeli wszystkie wymagania są spełnione, sąd *odeśle* strony do arbitrażu.

III. Żądanie uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego (art. I, III-VII)

Czy państwo forum jest stroną Konwencji nowojorskiej? (art. I)

- Data wejścia w życie?

Czy państwo forum ma przepisy implementujące i czy wpływają one na stosowanie Konwencji?

Czy Konwencja ma zastosowanie do orzeczenia?

- Czy orzeczenie zostało wydane na terytorium innego państwa?
- Czy orzeczenie nie jest uznawane za krajowe w państwie forum?
- Czy orzeczenie powstało na tle sporu pomiędzy osobami fizycznymi lub prawnymi?
- Jeżeli państwo forum dokonało zastrzeżenia wzajemności, czy państwo, w którym orzeczenie zostało wydane jest Państwem Umawiającym się?
- Jeżeli państwo forum dokonało zastrzeżenia handlowego charakteru, czy przedmiot sporu ma charakter „handlowy”?
- Czy postępowanie, w którym wydano rozstrzygnięcie, było arbitrażem?
- Czy rozstrzygnięcie jest orzeczeniem?

Czy mają zastosowanie inne, bardziej korzystne umowy międzynarodowe lub prawo krajowe? (art. VII)

Czy zostały spełnione wymagania proceduralne, nieuregulowane w Konwencji?

Przykłady:

- Termin do zgłoszenia żądania?
- Właściwa władza?
- Forma żądania?
- Sposób postępowania?
- Środki przeciwko rozstrzygnięciu o wykonaniu lub odmowie wykonania?

- Możliwość potrącenia lub wytoczenia powództwa wzajemnego?

Czy wnioskodawca przedłożył wymagane dokumenty?

- Legalizowane orzeczenie lub jego uwierzytelniony odpis?
- Oryginał umowy o arbitraż lub jej uwierzytelniony odpis?
- Czy wymagane jest tłumaczenie?
- Czy dokumenty zostały przedłożone w terminie?
- Czy są wymagane inne dokumenty (nie)?

Jak stosować podstawy odmowy uznania i wykonania?

- Sąd nie bada meritum
- Ciężar dowodu spoczywa na uczestniku postępowania
- Podstawy odmowy są określone w Konwencji wyczerpująco
- Podstawy odmowy powinny być interpretowane wąsko

Jakie prawo ma zastosowanie?

Przykłady:

- Legalizacja?
- Uwierzytelnienie?
- Brak zdolności strony?
- Ważność umowy o arbitraż?
- Skład trybunału arbitrażowego?
- Procedura arbitrażowa?
- Orzeczenie nie jest jeszcze wiążące?
- Wstrzymanie wykonalności orzeczenia?
- Przedmiot sporu pozbawiony zdatności arbitrażowej?
- Naruszenie porządku publicznego?

Czy którakolwiek z podstaw odmowy uznania i wykonania została udowodniona?

- Brak zdolności strony lub nieważność umowy o arbitraż?
- Brak prawidłowego powiadomienia lub naruszenie zasady rzetelnego postępowania?

- Orzeczenie odnosi się do sporu nie wymienionego lub nie podpadającego pod zakres umowy o arbitraż?
- Nieprawidłowości dotyczące składu trybunału arbitrażowego lub procedury arbitrażowej?
- Orzeczenie niewiążące, uchylone lub którego wykonalność została wstrzymana?

Czy sąd uznaje, że istnieją jakiegokolwiek podstawy, które mogą być brane pod uwagę *ex officio*?

- Brak zdadności arbitrażowej przedmiotu sporu?
- Sprzeczność z porządkiem publicznym?

Stosowanie międzynarodowego porządku publicznego?

Czy strona zrzekła się podstawy odmowy uznania i wykonania?

Jaki jest zakres sądowej swobody w wykonaniu orzeczenia?

Czy postępowanie w przedmiocie uznania lub wykonania powinno zostać zawieszona, gdy postępowanie w przedmiocie uchylecia jest w toku? (art. VI)

Jeżeli nie stwierdzono podstaw odmowy lub zawieszenia uznania lub wykonania, sąd *wykona* orzeczenie.

OMÓWIENIE

Sędziowie, którzy mają stosować Konwencję nowojorską z 1958 r., stają w obliczu dwóch rodzajów wyzwań. Po pierwsze, z perspektywy sędziów krajowych stosowanie umów międzynarodowych jest zwykle złożonym procesem. Po drugie, Konwencja poddaje próbie obiektywizm sędziego państwowego, ponieważ często powołuje się na nią cudzoziemiec przeciwko stronie krajowej. (Ma to miejsce w szczególności przy okazji egzekucji orzeczeń zagranicznych, przedstawianych zazwyczaj w jurysdykcji strony przegrywającej spór, gdyż to tam znajduje się jej majątek).

Powyższe spostrzeżenie ma istotne znaczenie. Konwencja stanowi kamień węgielny międzynarodowego arbitrażu handlowego – kluczowy dla wiarygodności międzynarodowych transakcji gospodarczych. Przewiduje ona mechanizm, którego funkcjonowanie jest zależne od współpracy sądów krajowych i którego istotą jest wzajemne zaufanie. Jeśli niektóre sądy przychylniej traktują własnych obywateli, to cierpi na tym zasada wzajemności, ponieważ inne sądy mogą poczuć pokusę pójścia za ich złym przykładem.

Niniejsze „Wprowadzenie” ma w prosty sposób przedstawić cele Konwencji oraz wyjaśnić, jak interpretować jej tekst zgodnie z najlepszą międzynarodową praktyką ukształtowaną w ciągu pierwszych pięćdziesięciu lat jej istnienia.

Zaczynamy od najbardziej oczywistego pytania:

CZEGO DOTYCZY KONWENCJA NOWOJORSKA?

Konwencja nowojorska obejmuje dwa zagadnienia:

- Uznawanie umów o arbitraż (zob. poniżej cz. I; zob. też rozdz. II);

- Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych (zob. poniżej cz. II; zob. też rozdz. III).

I. UZNAWANIE UMÓW O ARBITRAŻ

Arbitraż to postępowanie konsensualne – może się toczyć tylko wtedy, gdy strony zgodziły się poddać spór pomiędzy nimi pod arbitraż. Umowa o przekazanie sporów do arbitrażu nazywa się „umową o arbitraż”.

Umowa o arbitraż wywołuje pozytywny i negatywny skutek prawny:

- Zobowiązuje strony do poddania sporów pod arbitraż i powierza trybunałowi arbitrażowemu kompetencje co do sporów objętych umową o arbitraż (**skutek pozytywny**). Jeżeli powstaje spór objęty umową o arbitraż, każda ze stron może przedstawić go do rozstrzygnięcia trybunałowi arbitrażowemu.
- Uniemożliwia stronom dochodzenie rozstrzygnięcia ich sporu przed sądem (**skutek negatywny**). Zawierając umowę o arbitraż strony zrzekają się prawa do sądowych środków prawnych. Strona, która zawarła umowę o arbitraż, nie może jej zlekceważyć i udać się do sądu.

Konwencja nowojorska zobowiązuje Umawiające się Państwa do uznania i egzekwowania tych skutków. Przesłanki, po których spełnieniu sąd powinien tak orzec, omówione są w rozdz. II niniejszego „Wprowadzenia”.

II. UZNAWANIE I WYKONYWANIE ORZECZEŃ ARBITRAŻOWYCH

Arbitraż kończy ostateczne orzeczenie arbitrów. W trakcie arbitrażu arbitrzy mogą ponadto wydawać orzeczenia wstępne, na przykład orzeczenie o właściwości lub orzeczenie rozstrzygające spór co do zasady. Konwencja nowojorska obejmuje je wszystkie (zob. rozdz. I).

Większość systemów prawnych przypisuje orzeczeniom arbitrażowym skutki takie same lub podobne do wyroków sądowych, w szczególności skutek *res iudicata*. Tak jak w przypadku wyroków sądowych, ostateczna i wiążąca moc orzeczenia jest w zasadzie ograniczona do terytorium państwa, w którym orzeczenie zostało wydane. Konwencja Nowojorska przewiduje ich uznawanie i wykonywanie *poza* tym terytorium.

Uznawanie orzeczeń arbitrażowych jest postępowaniem, które czyni orzeczenia arbitrażowe częścią krajowego porządku prawnego. Uznania dochodzi się najczęściej w związku z innym postępowaniem. Strona będzie na przykład żądać uznania orzeczenia arbitrażowego po to, aby podnieść zarzut *res iudicata* i w ten sposób zapobiec ponownemu postępowaniu sądowemu w kwestiach już rozstrzygniętych w zagranicznym postępowaniu arbitrażowym lub po to, aby na podstawie zagranicznego orzeczenia arbitrażowego zgłosić zarzut potrącenia w postępowaniu sądowym. Uznawanie orzeczeń arbitrażowych przeważnie funkcjonuje jako mechanizm obronny, dlatego często nazywa się je tarczą.

Wykonanie natomiast jest mieczem. Strona, która wygra spór arbitrażowy, będzie dążyć do uzyskania tego, co zostało jej zasądzone przez arbitrów. Wprawdzie większość orzeczeń jest wykonywanych dobrowolnie, jednakże, w przypadku gdy strona przegrywająca nie wykona orzeczenia, strona zwycięska może zwrócić się do sądu, aby

OMÓWIENIE

uzyskać przymusowe wykonanie. Konwencja nowojorska pozwala żądać takiej pomocy.

Innymi słowy, uznawanie i wykonywanie może nadawać orzeczeniu moc w innym państwie niż to, w którym zostało ono wydane (zob. rozdz. I). Po uznaniu przez sąd orzeczenia za wykonalne w państwie *fori*, strona zwycięska może odwołać się do sposobów egzekucji przewidzianych przez prawo lokalne.

ROZDZIAŁ I

KONWENCJA NOWOJORSKA JAKO INSTRUMENT PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

SPIS TREŚCI

I. INTERPRETACJA

- I.1. Interpretacja traktatowa: Konwencja wiedeńska
- I.2. Interpretacja na korzyść uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych: prowykonawcze nastawienie

II. PRZEDMIOTOWY ZAKRES STOSOWANIA

- II.1. Orzeczenie arbitrażowe
  - II.1.1. Interpretacja autonomiczna
  - II.1.2. Metoda prawa właściwego
- II.2. Umowa o arbitraż

III. TERYTORIALNY ZAKRES ZASTOSOWANIA

- III.1. Orzeczenia
  - III.1.1. Orzeczenia wydane na terytorium państwa innego niż to, w którym dochodzi się ich uznania lub wykonania
  - III.1.2. Orzeczenia nie-krajowe
- III.2. Umowy o arbitraż

IV. ZASTRZEŻENIA

- IV.1. Wzajemność (*art. I ust. 3, zdanie pierwsze*)
- IV.2. Handlowy charakter (*art. I ust. 3, zdanie drugie*)

V. STOSUNEK DO PRAWA KRAJOWEGO I INNYCH UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH (ART. VII)

- V.1. Bardziej korzystne prawo
- V.2. Konwencja nowojorska a inne umowy międzynarodowe
- V.3. Konwencja nowojorska a prawo krajowe

VI. KONSEKWENCJE NIEZASTOSOWANIA KONWENCJI NOWOJORSKIEJ

- VI.1. Naruszenie konwencji nowojorskiej
- VI.2. Naruszenie umowy o popieraniu i ochronie inwestycji
- VI.3. Brak wpływu na orzeczenie

I. INTERPRETACJA

Konwencja nowojorska jest umową międzynarodową. Jako taka, jest częścią międzynarodowego prawa publicznego. W rezultacie, sądy wezwane do zastosowania Konwencji muszą interpretować ją zgodnie z zasadami interpretacji prawa międzynarodowego, które są skodyfikowane w art. 31 i 32 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów¹.

-
1. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów sporządzona w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r., weszła w życie 27 stycznia 1980 r., *United Nations Treaty Series*, vol. 1155, p. 331 (Dz. U. 1990 nr 74 poz. 439).

Art. 31 brzmi:

„Ogólna reguła interpretacji

1. Traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu.

2. Dla celów interpretacji traktatu kontekst obejmuje, oprócz tekstu, łącznie z jego wstępem i załącznikami:

(a) każde porozumienie dotyczące traktatu, osiągnięte między wszystkimi stronami w związku z zawarciem traktatu;

(b) każdy dokument sporządzony przez jedną lub więcej stron w związku z zawarciem traktatu, przyjęty przez inne strony jako dokument odnoszący się do traktatu.

3. Łącznie z kontekstem należy brać pod uwagę:

(a) każde późniejsze porozumienie między stronami, dotyczące interpretacji traktatu lub stosowania jego postanowień;

Art. 31 i 32 muszą być stosowane zgodnie z ich kolejnością, tj. jeżeli zastosowanie ogólnej reguły zawartej w art. 31 nie prowadzi do ustalenia klarownego znaczenia danego postanowienia, można posilkować się regułami uzupełniającymi zawartymi w art. 32. Krajowe reguły interpretacji nie mają zastosowania. Zgodnie z prawem międzynarodowym, sądy powinny interpretować Konwencję nowojorską w sposób autonomiczny (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. I.1.) oraz na korzyść uznania i wykonania orzeczeń arbitrażowych (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. I.2).

I.1. INTERPRETACJA TRAKTATOWA: KONWENCJA WIEDŃSKA

Co do zasady, terminy użyte w Konwencji mają autonomiczne znaczenie (art. 31 Konwencji wiedeńskiej). Jeżeli tekst Konwencji

---

(b) każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji;

(c) wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego, mające zastosowanie w stosunkach między stronami.

4. Specjalne znaczenie należy przypisywać wyrazowi wówczas, gdy ustalono, że taki był zamiar stron.”

Art. 32 brzmi:

„Uzupełniające środki interpretacji

Można odwoływać się do uzupełniających środków interpretacji, łącznie z pracami przygotowawczymi do traktatu oraz okolicznościami jego zawarcia, aby potwierdzić znaczenie wynikające z zastosowania art. 31 lub aby ustalić znaczenie, gdy interpretacja oparta na art. 31:

(a) pozostawia znaczenie dwuznacznym lub niejasnym albo

(b) prowadzi do rezultatu wyraźnie absurdalnego lub nierozsądnego.”

nowojorskiej jest niejednoznaczny, należy mieć wzgląd na jej kontekst, cel i *travaux préparatoires* (art. 31 i 32 Konwencji wiedeńskiej)². Znaczenie poszczególnych postanowień powinno być ustalane z uwzględnieniem kontekstu i celu Konwencji. Dlatego też sądy nie powinny interpretować wyrażen użytych w Konwencji nowojorskiej poprzez odniesienia do prawa krajowego. Wyrażenia użyte w Konwencji powinny mieć to samo znaczenie, gdziekolwiek na świecie nie byłyby stosowane. Pomaga to zapewnić jednolite stosowanie Konwencji we wszystkich Umawiających się Państwach.

W państwach, które wprowadziły Konwencję do swoich porządków prawnych przy pomocy ustaw implementujących, należy mieć wzgląd na przepisy tych ustaw, jako że w niektórych przypadkach zmodyfikowały one postanowienia Konwencji³. Niestety współczesne orzecznictwo czasem nie jest jednolite w stosowaniu Konwencji i dlatego nie zawsze dostarcza użytecznych wytycznych. W takiej sytuacji sądy powinny zawsze interpretować Konwencję nowojorską z prowykonawczym nastawieniem. Sądy mogą także opierać się na pracach akademickich, takich jak komentarz do Konwencji nowojorskiej profesora Alberta Jana van den Berga⁴.

-
2. Konwencja została sporządzona w pięciu językach autentycznych: chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim.
  3. Zob. Report on the Survey Relating to the Legislative Implementation of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York 1958). Note by the UNCITRAL Secretariat. A/CN.9/656 i A/CN.9/656/Add.1, 5 June 2008.
  4. Albert Jan van den Berg, *The New York Arbitration Convention of 1958 – Towards a Uniform Judicial Interpretation* (Kluwer, 1981); zob. też A. J. van den Berg, *Consolidated Commentary on the 1958 New York Convention*, *Yearbook Commercial Arbitration*, Volume XXVIII (2003) w tomach XXII (1997) do XXVII (2002) oraz *Consolidated Commentary on the 1958 New York Convention*,

I.2. INTERPRETACJA NA KORZYŚĆ UZNAWANIA I WYKONYWANIA
ORZECZEŃ ARBITRAŻOWYCH: PROWYKONAWCZE NASTAWIENIE

Jak wskazano powyżej, traktaty powinny być interpretowane w świetle ich przedmiotu i celu. Celem Konwencji nowojorskiej jest propagowanie handlu międzynarodowego oraz rozwiązywania sporów międzynarodowych na drodze arbitrażu. Ma ona ułatwić uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych oraz uznawanie umów o arbitraż. W związku z tym, przy interpretacji Konwencji sądy powinny przyjmować prowykonawcze nastawienie.

Jeżeli istnieje kilka możliwych interpretacji, sądy powinny wybrać to znaczenie, które sprzyja uznaniu i wykonaniu orzeczenia arbitrażowego (tak zwane **prowykonawcze nastawienie**). Oznacza to w szczególności, że podstawy odmowy wykonania wymienione w art. V powinny być wykładane wąsko (zob. rozdz. III, cz. III.4)⁵.

Zgodnie z prowykonawczym nastawieniem, które jest kluczem do interpretacji Konwencji nowojorskiej, zastosowanie znajduje zasada **maksymalnej efektywności**: jeżeli zastosowanie mogłoby mieć kilka traktatów, sąd powinien zastosować ten z nich, zgodnie z którym orzeczenie będzie wykonalne. Znajduje to odzwierciedlenie w art. VII (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. V.2.).

Yearbook Commercial Arbitration, Volume XXI (1996) w tomach XX (1995) do XXI (1996).

5. Sąd rozpoznający wniosek o wykonanie orzeczenia na podstawie Konwencji nie ma żadnych uprawnień do ponownego badania rozstrzygnięcia trybunału orzekającego co do meritum i zastąpienia go własnym, nawet jeżeli uznaje, że arbitrzy popełnili błąd co do faktów lub co do prawa. Wykonywanie nie stanowi środka odwoławczego od rozstrzygnięcia arbitrażowego (zob. rozdz. III, cz. III.1).

W sprawie przed hiszpańskim Sądem Najwyższym⁶, dla rozstrzygnięcia o uznaniu orzeczenia potencjalnie zastosowanie mogły mieć dwa traktaty: dwustronna umowa pomiędzy Francją i Hiszpanią oraz Konwencja nowojorska. Sąd wskazał, że z dwóch zasad mających znaczenie dla oceny, czy zastosowanie ma umowa dwustronna, czy Konwencja, jedną z nich była:

„zasada maksymalnej efektywności czy bardziej korzystnego prawa dla uznawania orzeczeń zagranicznych. [Wraz z innymi istotnymi zasadami doprowadziły do uznania przez Sąd, że postanowienia Konwencji miały zastosowanie, ponieważ Konwencja] ustanawia domniemanie ważności i skuteczności zarówno umowy o arbitraż, jak też powiązanego z nią orzeczenia arbitrażowego oraz rozstrzygnięcia [i] w konsekwencji przenosi ciężar dowodu na stronę, przeciwko której skierowane jest orzeczenie”.

II. PRZEDMIOTOWY ZAKRES STOSOWANIA

W celu ustalenia, czy konkretne orzeczenie lub umowa podlega Konwencji, sąd powinien ocenić, czy można je uznać za umowę o arbitraż lub za orzeczenie arbitrażowe.

---

6. *Hiszpania*: Tribunal Supremo, Izba Cywilna, Wydział Pierwszy, 20 lipca 2004 r. (*Antilles Cement corporation v. Transficem*) Yearbook Commercial Arbitration XXXI (2006) s. 846-852 (Spain no. 46).

II.1. ORZECZENIE ARBITRAŻOWE

Pojęcie „orzeczenie arbitrażowe” nie zostało w Konwencji zdefiniowane. Dlatego też do sądów należy ocena znaczenia tego terminu dla celów Konwencji. Oceny tej sądy powinny dokonywać w dwóch etapach:

1. Najpierw powinny ocenić, czy spór został poddany i rozstrzygnięty w drodze *arbitrażu*. Nie wszystkie pozasądowe metody rozstrzygania sporów uznawane są za arbitraż. Istnieje wiele metod rozwiązywania sporów z udziałem osób prywatnych, jednak nie mają one cech arbitrażu. Przykłady to: mediacja, koncyliacja, ocena ekspercka. Konwencja nowojorska obejmuje jedynie arbitraż.
2. Następnie powinny ocenić, czy dane rozstrzygnięcie jest *orzeczeniem*. Trybunały arbitrażowe mogą wydawać różne rozstrzygnięcia. Niektóre z nich są orzeczeniami, inne nie.

Sądy przyjmują dwa różne sposoby określania znaczenia pojęć „arbitraż” i „orzeczenie”. Bądź to (1) stosują interpretację autonomiczną, bądź (2) odwołują się do prawa krajowego stosując metodę prawa właściwego.

II.1.1. Interpretacja autonomiczna

Pierwszy krok to zbadanie, czy podlegająca ocenie procedura może być zakwalifikowana jako *arbitraż*. Arbitraż to metoda rozwiązywania sporów polegająca na tym, że strony uzgadniają przedstawienie powstałego między nimi sporu osobie trzeciej, która – zamiast sądu – ma wydać ostateczne i wiążące rozstrzygnięcie.

Definicja ta podkreśla trzy główne cechy arbitrażu. Po pierwsze, arbitraż jest konsensualny – jego podstawą jest umowa stron. Po drugie, arbitraż prowadzi do ostatecznego i wiążącego rozstrzygnięcia sporu. Po trzecie, uznaje się, że arbitraż zastępuje postępowanie sądowe.

Drugim krokiem jest sprawdzenie, czy rozstrzygnięcie podlegające ocenie jest *orzeczeniem*. Orzeczenie jest rozstrzygnięciem, które kończy postępowanie arbitrażowe w całości lub w części, lub które przesądza kwestię wstępną, niezbędną dla wydania końcowego rozstrzygnięcia. Orzeczenie *ostatecznie* rozstrzyga te kwestie, które są jego przedmiotem. Nawet jeśli trybunał chciałby później wydać inne rozstrzygnięcie, sprawa nie może być wznowiona lub ponownie badana.

W konsekwencji, za orzeczenia mogą być uznane poniższe rozstrzygnięcia arbitrażowe:

- Orzeczenia końcowe, to jest orzeczenia kończące arbitraż. Orzeczenie, które rozstrzyga w przedmiocie wszystkich żądań co do istoty jest orzeczeniem końcowym, podobnie jak orzeczenie o braku kompetencji sądu arbitrażowego co do sporu przedstawionego mu do rozstrzygnięcia;
- Orzeczenia częściowe, tj. orzeczenia, które zawierają ostateczną decyzję co do części roszczeń i które pozostawiają pozostałe roszczenia kolejnemu etapowi procedury arbitrażowej. Orzeczenie w arbitrażu budowlanym rozstrzygające w przedmiocie żądania zasądzenia dodatkowych kosztów i pozostawiające żądanie zasądzenia odszkodowania za nienależyte wykonanie i opóźnienie do rozstrzygnięcia na późniejszym etapie postępowania, jest orzeczeniem częściowym (termin ten bywa czasem używany przy następnej grupie, ale dla lepszego zrozumienia preferowane jest ich rozróżnienie);

- Orzeczenia wstępne, czasem zwane też orzeczeniami tymczasowymi lub czasowymi, tj. orzeczenia, które rozstrzygają kwestię wstępną konieczną do oceny żądań stron, takie jak rozstrzygnięcia o tym, czy roszczenie jest przedawnione, jakiemu prawu podlegają kwestie merytoryczne lub o odpowiedzialności co do zasady;
- Orzeczenia o kosztach, tj. orzeczenia określające wysokość i rozkład kosztów arbitrażowych;
- Orzeczenia wydane na podstawie ugody, tj. orzeczenia dokumentujące polubowne rozwiązanie sporu przez strony.

Orzeczenie wydane zaocznie, tj. bez udziału jednej ze stron, także jest kwalifikowane jako orzeczenie w zakresie, w jakim mieści się w jednej z kategorii wymienionych powyżej.

Z kolei poniżej wymienione rozstrzygnięcia co do zasady nie są uznawane za orzeczenia:

- Postanowienia proceduralne tj. decyzje, które służą jedynie organizacji postępowania;
- Rozstrzygnięcia o środkach tymczasowych lub środkach zabezpieczających. Ponieważ są one wydawane jedynie na czas postępowania arbitrażowego i mogą być zmieniane w tym czasie, środki zabezpieczające nie są orzeczeniami. Sądy zajmowały jednak odmienne stanowisko na podstawie teorii, że tego rodzaju rozstrzygnięcia kończą spór pomiędzy stronami co do zastosowania środka zabezpieczającego, ale nie jest to przekonujące: strony nie godziły się na arbitraż w celu rozstrzygnięcia kwestii dotyczących procedury arbitrażowej.

Nazwa nadana przez arbitrów ich rozstrzygnięciu nie jest decydująca. W celu ustalenia, czy rozstrzygnięcie jest orzeczeniem, sądy muszą

brać pod uwagę jego przedmiot i to, czy ostatecznie rozstrzyga ono sprawę.

II.1.2. *Metoda prawa właściwego*

Jeżeli sąd, zamiast zastosowania do wszystkich powyższych kwestii preferowanej metody autonomicznej, miałby odnosić się do prawa krajowego, powinien zacząć od rozstrzygnięcia, które prawo krajowe reguluje definicję orzeczenia arbitrażowego. Innymi słowy, sąd posługiwałby się metodą prawa właściwego. Mógłby stosować bądź to swoje własne prawo krajowe (*lex fori*), bądź prawo regulujące postępowanie arbitrażowe (*lex arbitri*). To ostatnie, co do zasady, będzie prawem miejsca postępowania arbitrażowego, znacznie rzadziej – prawem wybranym przez strony jako właściwe dla postępowania arbitrażowego (nie zaś prawem kontraktu czy istoty sporu, co jest odrębnym zagadnieniem).

II.2. UMOWA O ARBITRAŻ

Z art. II ust. 1 Konwencji nowojorskiej w sposób wyraźny wynika, że ma on zastosowanie do umowy „pisemnej, którą strony zobowiązują się poddać arbitrażowi wszystkie lub pewne spory, powstałe lub mogące powstać między nimi z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego jak i pozaumownego w sprawie, która może być rozstrzyganą w drodze arbitrażu”.

Użycie sformułowania „powstałe lub mogące powstać” wskazuje, że Konwencja obejmuje zarówno klauzule arbitrażowe zawarte w kontaktach, dotyczące przyszłych sporów, jak i umowy o poddanie pod rozstrzygnięcie w drodze arbitrażu istniejącego sporu.

Zgodnie z art. II ust. 1, umowa o arbitraż musi dotyczyć określonego stosunku prawnego. Wymaganie to z pewnością jest

spełnione w razie zamieszczenia w kontrakcie klauzuli arbitrażowej, która dotyczy sporów wynikających z tego właśnie kontraktu. Wymaganie takie nie byłoby natomiast spełnione, jeżeli strony poddałyby pod arbitraż wszelkie istniejące i przyszłe spory co do wszelkich możliwych kwestii.

Spory objęte umową o arbitraż mogą dotyczyć roszczeń kontraktowych i innych, takich jak roszczenia deliktowe oraz inne roszczenia wynikające z ustawy.

Konwencja wreszcie wymaga, aby umowa o arbitraż była sporządzona „na piśmie”, co zostało zdefiniowane w art. II ust. 2 i omówione w rozdz. II.

III. TERYTORIALNY ZAKRES ZASTOSOWANIA

Art. I ust. 1 określa terytorialny zakres zastosowania Konwencji nowojorskiej w odniesieniu do orzeczeń arbitrażowych w następujący sposób:

„Niniejsza Konwencja odnosi się do uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych, które wskutek sporów między osobami fizycznymi lub prawnymi zostały wydane na obszarze Państwa innego niż to, w którym żąda się uznania i wykonania tych orzeczeń. Konwencja odnosi się również do takich orzeczeń arbitrażowych, które w Państwie, w którym żąda się ich uznania i wykonania, nie są uważane za orzeczenia krajowe”.

Konwencja dotyczy więc jedynie uznawania i wykonywania *zagranicznych i nie-krajowych orzeczeń arbitrażowych* (zob. część III.1 tego rozdziału, poniżej). Nie ma zastosowania do uznawania i wykonywania orzeczeń krajowych. Konwencja nie zawiera

podobnych postanowień odnoszących się do umów o arbitraż. Mimo to uznaje się, że Konwencja ma zastosowanie wyłącznie do „zagranicznych” lub międzynarodowych umów o arbitraż (zob. rozdz. II).

III.1. ORZECZENIA

III.1.1. *Orzeczenia wydane na terytorium państwa innego niż to, w którym dochodzi się ich uznania lub wykonania*

Każde orzeczenie, wydane na terytorium państwa innego niż państwo sądu, przed którym dochodzi się uznania lub wykonania, jest orzeczeniem zagranicznym i podlega Konwencji. W związku z tym, dla oceny, czy dane orzeczenie jest orzeczeniem zagranicznym, nie mają znaczenia narodowość i miejsce zamieszkania lub pobytu stron. Czynniki te mogą mieć jednak znaczenie przy stwierdzeniu, czy dana umowa o arbitraż podlega Konwencji (zob. rozdz. II i rozdz. III). Co więcej, nie jest wymagane aby państwo, w którym orzeczenie zostało wydane, było stroną Konwencji (oczywiście pod warunkiem, że państwo, na terenie którego dochodzi się uznania lub wykonania nie przystąpiło do konwencji z zastrzeżeniem wzajemności; zob. cz. IV.1 tego rozdziału poniżej)

Gdzie orzeczenie zostało wydane? Konwencja nie daje odpowiedzi na to pytanie. Zdecydowana większość Umawiających się Państw przyjmuje, że orzeczenie zostało wydane w państwie miejsca arbitrażu. Miejsce arbitrażu wyznaczają strony albo, alternatywnie, instytucja arbitrażowa lub trybunał arbitrażowy. Jest to termin prawny, który nie ma charakteru geograficznego czy fizycznego. Rozprawy, narady oraz podpisanie orzeczenia, a także inne czynności postępowania arbitrażowego mogą się odbywać w dowolnym miejscu.

III.1.2. *Orzeczenia nie-krajowe*

Do drugiej kategorii orzeczeń podlegających Konwencji należą te, które są uznawane za nie-krajowe w państwie, na terytorium którego dochodzi się ich uznania lub wykonania. Kategoria ta poszerza zakres stosowania Konwencji.

Konwencja nie definiuje orzeczeń nie-krajowych. Rzadko też to same strony postanawiają, że wydane w ich sprawie orzeczenie będzie stanowiło orzeczenie nie-krajowe. W związku z tym każde z Umawiających się Państw może według swego uznania zdecydować, dokonując implementacji Konwencji⁷, jakich orzeczeń nie uznaje za krajowe.

Korzystając z przysługującej im swobody, państwa uznają niektóre lub wszystkie spośród wymienionych niżej orzeczeń za orzeczenia nie-krajowe:

-
7. Na przykład, amerykańska Federalna ustawa arbitrażowa (the United States Federal Arbitration Act) wprowadza następujący przepis odnoszący się do „orzeczeń nie-krajowych” (tytuł 9, rozdział 2):

„Pkt. 202. Umowa lub orzeczenie podlegające Konwencji

Umowa arbitrażowa lub wyrok arbitrażowy, które powstały w związku z danym stosunkiem prawnym, zarówno umownym jak i pozaumownym, uznawanym za handlowy, w tym transakcją, kontraktem lub umową opisaną w części 2 tego tytułu, podlegają Konwencji. Umowa lub orzeczenie powstałe w związku z tym stosunkiem prawnym, który wiąże jedynie obywateli Stanów Zjednoczonych, nie podlega Konwencji, chyba że stosunek ten dotyczy majątku pozostającego za granicą, przewiduje wykonanie lub podlega egzekucji za granicą lub posiada inny rozsądny związek z jednym lub większą liczbą państw obcych. Na potrzeby tej części osoba prawna jest obywatelem Stanów Zjednoczonych, jeżeli jest utworzona lub posiada podstawowe miejsce prowadzenia działalności na terenie Stanów Zjednoczonych.”

- orzeczenia wydane na podstawie prawa arbitrażowego obowiązującego w państwie obcym;
- orzeczenia z udziałem elementu obcego;
- orzeczenia a-państwowe.

Orzeczenia pierwszego rodzaju zapadają tylko w sytuacji, gdy miejsce arbitrażu jest wprawdzie ulokowane w państwie rozpoznającym żądanie uznania lub wykonania, ale orzeczenie zostało wydane na podstawie obcego prawa arbitrażowego. Tego rodzaju przypadki stanowią rzadkość, gdyż wymaga to, aby prawo państwa sądu, przed którym dochodzi się uznania lub wykonania, pozwalało stronom poddać arbitraż pod *lex arbitri* państwa innego niż to, na które wskazuje miejsce arbitrażu.

Druga grupa obejmuje orzeczenia, po pierwsze, wydane na terytorium państwa, w którym znajduje się sąd rozpoznający żądanie uznania lub wykonania i – po drugie – zapadłe w sporze z elementem obcym, takim jak narodowość lub miejsce zamieszkania stron, bądź miejsce wykonania umowy, na tle której powstał spór. Przesłanki uznania orzeczenia za orzeczenie nie-krajowe, mieszczące się w tej kategorii, są zwykle uregulowane w ustawodawstwie implementującym danego Państwa (zob. przypis 7 dotyczący przykładu Stanów Zjednoczonych). Rzadko zdarza się, żeby strony same zdecydowały o tym, iż wydane w ich sprawie orzeczenie jest orzeczeniem nie-krajowym.

Trzeci rodzaj to orzeczenia wydane w postępowaniach arbitrażowych, które są oderwane od jakiegokolwiek krajowego prawa arbitrażowego, na przykład ze względu na to, że strony wprost wyłączyły możliwość stosowania prawa arbitrażowego jakiegokolwiek państwa lub postanowiły o stosowaniu zasad ponadnarodowych, takich jak ogólne zasady prawa arbitrażowego. To, czy orzeczenie a-państwowe podlega Konwencji nowojorskiej, jest

kwestią sporną, dominuje jednak pogląd, że ma ona zastosowanie także do tego rodzaju orzeczeń. Przypadki takie są jednak niezwykle rzadkie.

III.2. UMOWY O ARBITRAŻ

Konwencja nowojorska nie określa swojego zakresu stosowania w odniesieniu do umów o arbitraż. Przyjmuje się jednak powszechnie, że Konwencja nie reguluje uznawania krajowych umów o arbitraż. Podobnie szeroko akceptowany jest pogląd, że Konwencja znajduje zastosowanie, jeżeli orzeczenie, które ma zostać wydane w przyszłości, będzie uznawane za zagraniczne lub nie-krajowe, zgodnie z art. I ust. 1. Niektóre sądy wywodzą, że Konwencja znajduje zastosowanie wówczas, gdy umowa o arbitraż ma charakter międzynarodowy. Tę cechę przypisuje się umowie w związku z narodowością lub miejscem zamieszkania stron lub też w związku z charakterem transakcji, która jest podstawą zawarcia umowy o arbitraż.

Ustalając, czy umowa o arbitraż mieści się w zakresie stosowania Konwencji, sąd powinien rozróżniać trzy możliwości:

- Jeżeli umowa o arbitraż przewiduje, że miejsce postępowania arbitrażowego znajduje się na terytorium obcego państwa, sąd powinien zastosować Konwencję nowojorską;
- Jeżeli umowa o arbitraż przewiduje, że miejsce postępowania arbitrażowego znajduje się na terytorium państwa forum, sąd:
  - powinien zastosować Konwencję, jeżeli orzeczenie, które ma zapaść, będzie miało charakter orzeczenia nie-krajowego, zgodnie z art. I ust. 1, zdanie drugie;
  - może stosować Konwencję, jeżeli umowa o arbitraż ma charakter międzynarodowy w związku z narodowością lub

- miejszem zamieszkania stron lub w związku z obecnością elementu obcego w transakcji;
- Jeżeli umowa o arbitraż nie wskazuje miejsca postępowania arbitrażowego, sąd powinien zastosować Konwencję, gdy prawdopodobne jest, że orzeczenie, które ma zapaść, będzie uznane za orzeczenie zagraniczne albo orzeczenie nie-krajowe, zgodnie z art. I ust. 1. Ponadto sąd może stosować Konwencję jeśli uzna, że umowa ma charakter międzynarodowy.

IV. ZASTRZEŻENIA

Co do zasady Konwencja znajduje zastosowanie do wszystkich zagranicznych lub międzynarodowych umów o arbitraż i wszystkich zagranicznych i nie-krajowych orzeczeń arbitrażowych. Umawiające się Państwa mogą jednak dokonać dwóch zastrzeżeń co do stosowania Konwencji.

IV.1. WZAJEMNOŚĆ (*art. I ust. 3, zdanie pierwsze*)

Umawiające się Państwa mogą zadeklarować, że będą stosować Konwencję jedynie do uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych na terytorium innego Umawiającego się Państwa. Mniej więcej dwie trzecie Państw-Stron Konwencji poczyniło takie zastrzeżenia. Sąd w państwie, które złożyło zastrzeżenie wzajemności, będzie stosował Konwencję tylko, jeżeli orzeczenie zostało wydane na terytorium innego Umawiającego się Państwa lub jeżeli ma ono charakter nie-krajowy i wykazuje związek z innym Umawiającym się Państwem.

IV.2. HANDLOWY CHARAKTER (*art. 1 ust. 3, zdanie drugie*)

Umawiające się Państwa mogą również zadeklarować, że będą stosować Konwencję jedynie w zakresie sporów wynikających ze stosunków prawnych, zarówno umownych jak i pozaumownych, które zgodnie z prawem państwa dokonującego zastrzeżenia mają charakter handlowy. Mniej więcej jedna trzecia Umawiających się Państw poczyniła takie zastrzeżenie.

Choć tekst Konwencji odnosi się do prawa krajowego Państwa forum (jako wyjątek od zasady autonomicznej interpretacji), w praktyce sądy biorą pod uwagę również okoliczności konkretnej sprawy i praktykę międzynarodową. W każdym przypadku, uwzględniając cel Konwencji, sądy powinny szeroko interpretować pojęcie handlowego charakteru.

Mimo że Konwencja mówi o zastrzeżeniach jedynie w kontekście uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń, powszechnie przyjmuje się, iż zastrzeżenia odnoszą się również do uznawania umów o arbitraż.

V. STOSUNEK DO PRAWA KRAJOWEGO I INNYCH UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH (ART. VII)

Art. VII ust. 1 Konwencji nowojorskiej w następujący sposób reguluje stosunki między Konwencją, prawem krajowym forum oraz innymi umowami międzynarodowymi wiążącymi państwo, w którym dochodzi się wykonania:

„Postanowienia niniejszej Konwencji nie naruszają ważności zawartych przez Umawiające się Państwa umów wielostronnych dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych

ani nie pozbawiają strony zainteresowanej prawa do dochodzenia praw z orzeczenia arbitrażowego w takim trybie i w takim zakresie, jak na to zezwalają prawo i umowy międzynarodowe, obowiązujące w kraju, w którym dochodzi się praw z tego orzeczenia”.

V.1. BARDZIEJ KORZYSTNE PRAWO

Artykuł VII ust. 1 pozwala stronie dochodzącej uznania lub wykonania powoływać się na zasady dla niej korzystniejsze niż te, które wynikają z Konwencji. Dlatego nazywany jest on klauzulą bardziej korzystnego prawa. Tego rodzaju bardziej korzystne regulacje mogą wynikać z: (i) prawa krajowego forum lub (ii) umów międzynarodowych mających zastosowanie na terytorium państwa, w którym dochodzi się uznania lub wykonania.

W praktyce umowy międzynarodowe lub prawo krajowe są uznawane za korzystniejsze niż Konwencja nowojorska, jeżeli przewidują mniej rygorystyczne kryteria uznawania lub wykonywania orzeczeń – czy to w zakresie samej procedury, czy też podstaw odmowy wykonania.

Obecnie przyjmuje się powszechnie (ale nie jednomyślnie), że postanowienia art. VII ust. 1 znajdują zastosowanie również do uznawania umów o arbitraż, o których mowa w art. II. Artykuł VII ust. 1 jest powoływany głównie po to, żeby przewyciężyć ograniczenia formalne dotyczące umowy o arbitraż na mocy art. II ust. 2 (wymóg formy pisemnej, zob. rozdz. II cz. IV.2.1).

W Rekomendacji przyjętej przez Komisję Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL) z 7 lipca 2006 r. (zob. **Załącznik III**) zaleca się, aby:

„także art. VII ust. 1 Konwencji o wykonywaniu i uznawaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Nowym Jorku 10 czerwca 1958 r. był stosowany w taki sposób, aby umożliwić każdej zainteresowanej stronie skorzystanie z prawa do uznania ważności umowy arbitrażowej, przysługującego jej na mocy ustawy albo umów międzynarodowych, obowiązujących w kraju, w którym dochodzi się praw z umowy”.

Za tym stanowiskiem przemawia również historia Konwencji. Przepis dotyczący uznawania umów o arbitraż został dodany ostatniego dnia negocjacji. Pozostałe przepisy nie zostały zmienione w sposób, który uwzględniałby dodanie w ostatniej chwili tego przepisu. Artykuł VII nie powinien być interpretowany w sposób, który prowadziłby do wyłączenia spod jego zakresu umów o arbitraż.

V.2 KONWENCJA NOWOJORSKA A INNE UMOWY MIĘDZYNARODOWE

Pierwsza część art. VII stanowi, że Konwencja nie narusza ważności innych umów międzynarodowych dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych obowiązujących w państwie wykonania. Druga część tego przepisu wskazuje, że strony mają prawo dochodzić uznania lub wykonania orzeczenia zarówno na podstawie Konwencji nowojorskiej, jaki i innej umowy międzynarodowej lub prawa krajowego, w zależności od tego, które z nich jest bardziej korzystne.

Zasada bardziej korzystnego prawa wywodzi się z klasycznych zasad prawa międzynarodowego dotyczących konfliktu umów międzynarodowych (*lex posteriori* i *lex specialis*). Zgodnie z zasadą bardziej korzystnego prawa, pierwszeństwo ma regulacja bardziej korzystna.

V.3. KONWENCJA NOWOJORSKA A PRAWO KRAJOWE

Należy rozróżniać trzy typy relacji, jakie mogą zachodzić między Konwencją nowojorską a prawem krajowym państwa, w którym dochodzi się uznania:

- Konwencja nowojorska oraz prawo krajowe regulują tę samą kwestię. W takiej sytuacji Konwencja zastępuje prawo krajowe, chyba że jest ono bardziej korzystne. W niektórych przypadkach sąd będzie musiał odwołać się do przepisów implementujących Konwencję (dalej *przypadek (i)*);
- Konwencja nowojorska nie reguluje danej kwestii. W takim przypadku sąd będzie stosował prawo krajowe w celu uzupełnienia postanowień Konwencji (dalej *przypadek (ii)*);
- Konwencja nowojorska wprost odwołuje się do prawa krajowego. W takim przypadku, sądy będą stosować prawo krajowe w zakresie przewidzianym w Konwencji (dalej *przypadek (iii)*).

Przypadek (i) Konwencja zastępuje prawo krajowe

Przypadek (ii) Prawo krajowe uzupełnia Konwencję

Konwencja nowojorska nie stanowi wyczerpującej regulacji procesowej dla uznawania i wykonywania orzeczeń zagranicznych. Odnośnie procedury, Konwencja reguluje jedynie kwestię ciężaru dowodu i dokumentów, jakie powinien przedłożyć wnioskodawca. O innych kwestiach proceduralnych Konwencja milczy.

Artykuł III stanowi, że Umawiające się Państwa uznają i wykonają orzeczenia arbitrażowe zgodnie z regułami procedury, obowiązującej na terytorium państwa, w którym dochodzi się praw z orzeczenia. W konsekwencji procedura uznawania i wykonywania orzeczeń zagranicznych regulowana jest prawem krajowym, z wyjątkiem

kwestii ciężaru dowodu i wymogów dotyczących przedłożenia dokumentów (zob. rozdz. III).

Między innymi następujące zagadnienia proceduralne są regulowane przez prawo krajowe:

- Termin do wniesienia wniosku o uznanie lub wykonanie;
- Organ władzy uprawniony do uznania lub wykonania orzeczeń;
- Forma wniosku;
- Tryb postępowania;
- Środki ochrony przysługujące w przypadku uzyskania pozytywnej lub negatywnej decyzji w przedmiocie *exequatur*;
- Możliwość wykorzystania przeciwko orzeczeniu zarzutu potrącenia lub powództwa wzajemnego.

Wątpliwość może powstać, gdy w danym państwie obowiązują bardziej rygorystyczne przesłanki jurysdykcji do rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o uznanie lub wykonanie orzeczenia. Zgodnie z celem Konwencji i jej prowykonawczym charakterem, położenie składników majątkowych na terytorium państwa wykonania orzeczenia powinno wystarczyć do powstania jurysdykcji w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności. Mimo to, niektóre sądy w Stanach Zjednoczonych wymagają, aby przysługiwała im jurysdykcja personalna co do osoby pozwanego i dłużnika wskazanego w orzeczeniu.

Przypadek (iii) Konwencja wprost odwołuje się do prawa krajowego

Niektóre przepisy Konwencji nowojorskiej wprost odwołują się do prawa krajowego, na przykład art. I (w połączeniu z zastrzeżeniem handlowego charakteru spraw), art. III (w związku z procedurą uznawania lub wykonywania orzeczeń) i art. V (niektóre podstawy odmowy wykonania orzeczenia odnoszą się do prawa krajowego).

Niekoniecznie chodzi tu o prawo państwa forum, ale o prawo, na podstawie którego orzeczenie zostało wydane.

VI. KONSEKWENCJE NIEZASTOSOWANIA KONWENCJI NOWOJORSKIEJ

Niezastosowanie lub niewłaściwe zastosowanie Konwencji nowojorskiej, co do zasady, skutkuje odpowiedzialnością państwa na płaszczyźnie międzynarodowej. Naruszenie zobowiązań państwa wynikających z Konwencji (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. VI.1.) może w niektórych wypadkach stanowić jednocześnie naruszenie bilateralnej lub wielostronnej umowy o popieraniu i ochronie inwestycji (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. VI.2). Jednak w każdym przypadku, naruszenia te pozostaną bez wpływu na ważność orzeczenia (zob. niniejszy rozdział poniżej, cz. VI.3).

VI.1. NARUSZENIE KONWENCJI NOWOJORSKIEJ

Choć Konwencja nowojorska nie zawiera klauzuli dotyczącej rozstrzygania sporów, jest ona umową międzynarodową kreującą zobowiązania po stronie Umawiających się Państw na płaszczyźnie prawa międzynarodowego.

Jak wskazano wyżej, Umawiające się Państwa zobowiązały się uznawać i wykonywać orzeczenia zagraniczne oraz uznawać umowy o arbitraż. Jeżeli strona wnosi o wykonanie lub uznanie orzeczenia lub umowy o arbitraż objętych Konwencją, Umawiające się Państwo musi stosować Konwencję. Nie może ono wprowadzać bardziej rygorystycznych wymogów, zarówno proceduralnych jak i materialnych, dotyczących uznawania lub wykonywania orzeczeń. Jeżeli zaś Konwencja milczy na temat danego zagadnienia

proceduralnego, państwo nie może wprowadzać bardziej surowych wymogów proceduralnych niż te, które obowiązują w odniesieniu do orzeczeń krajowych.

W Umawiających się Państwach naczelnymi organami kompetentnymi w zakresie stosowania Konwencji nowojorskiej są sądy. Na gruncie prawa międzynarodowego działania sądów przypisywane są samemu państwu. Stąd, jeżeli sąd nie stosuje Konwencji lub stosuje ją nieprawidłowo, bądź odmawia uznania lub wykonania orzeczenia w oparciu o wątpliwe przesłanki, nie przewidziane w Konwencji, aktualizuje się odpowiedzialność państwa forum na płaszczyźnie międzynarodowej.

Od momentu, w którym zawiadomienie o przystąpieniu do Konwencji stanie się wiążące dla danego państwa, jego odpowiedzialność na płaszczyźnie międzynarodowej zaktualizuje się niezależnie od tego, czy Konwencja została prawidłowo implementowana do prawa krajowego lub czy została ogłoszona zgodnie z regułami obowiązującymi w danym państwie. W konsekwencji fakt, że tekst Konwencji na przykład nie został opublikowany we właściwym dzienniku urzędowym, pozostaje bez wpływu na prawnomiędzynarodowe zobowiązanie państwa do przestrzegania Konwencji.

VI.2. NARUSZENIE UMOWY O POPIERANIU I OCHRONIE INWESTYCJI

W pewnych okolicznościach naruszenie obowiązku uznania i wykonania umów o arbitraż lub orzeczeń arbitrażowych może także stanowić naruszenie innej umowy międzynarodowej. Może to dotyczyć Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, szczególnie jej Protokołu Nr 1, a także, jak wskazują doświadczenia ostatnich lat, umów o popieraniu i ochronie inwestycji. W tych ostatnich, państwo, pośród różnych środków ochrony,

gwarantuje zagranicznym inwestorom sprawiedliwe i równe traktowanie oraz że ich majątek nie będzie podlegał wywłaszczeniu (chyba że zostaną spełnione określone warunki). Dwa wyroki wydane niedawno w postępowaniach arbitrażowych prowadzonych na podstawie umów o popieraniu i ochronie inwestycji przesądziły, że państwo naruszyło swoje obowiązki wynikające z umowy bilateralnej przez nieuznanie ważnej umowy o arbitraż⁸.

VI.3. BRAK WPŁYWU NA ORZECZENIE

Odmowa uznania lub wykonania dokonana przez dane państwo z naruszeniem Konwencji nowojorskiej pozostaje bez wpływu na orzeczenie arbitrażowe. Decyzja państwa powoduje skutki tylko na jego terytorium. W związku z tym strona, która wygrała spór, może dochodzić praw wynikających z orzeczenia na terenie innego państwa.

---

8. *Saipem SpA v. Bangladesh*, International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) sprawa nr ARB/05/07 i *Salini Costruttori SpA v. Jordan*, ICSID sprawa nr ARB/02/13, obie dostępne na <www.icsid.worldbank.org>.

ROZDZIAŁ II

ŻĄDANIE UZNANIA UMOWY O ARBITRAŻ

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POSTANOWIEŃ KONWENCJI DOTYCZĄCYCH UMÓW O ARBITRAŻ

- II.1. Domniemanie ważności umów o arbitraż
- II.2. Strony ważnej umowy o arbitraż muszą być odesłane do arbitrażu
- II.3. W jaki sposób „odsylać” strony do arbitrażu
- II.4. Brak odesłania z urzędu

III. OGÓLNE AKCEPTOWANE ZASADY

- III.1. Arbitrzy mają jurysdykcję do orzekania w przedmiocie własnej jurysdykcji
- III.2. Zakres kontroli sądowej co do zarzutów braku jurysdykcji trybunału arbitrażowego
- III.3. Nieważność umowy podstawowej zwykle nie wpływa na klauzulę arbitrażową
- III.4. Termin zgłoszenia wniosku o odesłanie w toku postępowania sądowego
- III.5. Brak konieczności badania toczących się równoległe postępowania arbitrażowych

IV. WSKAZÓWKI DO ART. II

- IV.1. Czy umowa o arbitraż mieści się w zakresie stosowania konwencji?
- IV.2. Czy umowa o arbitraż ma formę pisemną?
  - IV.2.1. Podstawy teoretyczne
  - IV.2.2. Praktyka

- (i) Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, do którego odsyła umowa podstawowa (kwestia „włączenia przez odesłanie”)
- (ii) Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, który nie został podpisany przez strony, ale strony działały zgodnie z jego postanowieniami
  - Oferta zawarcia umowy wysłana wraz z klauzulą arbitrażową została następnie przyjęta. Jednakże przyjęcie zawierało ogólne zastrzeżenia i dodatkowe warunki
  - Oferta zawarcia umowy zawierająca klauzulę arbitrażową została wysłana do drugiej strony, która jednak nie przesyła odpowiedzi, a mimo to wykonuje umowę
- (iii) Umowa o arbitraż zawarta w toku komunikacji elektronicznej

IV.3. Czy umowa o arbitraż istnieje i czy jest materialnie ważna?

IV.3.1. Podstawy teoretyczne

IV.3.2. Praktyka

- (i) „Nieważna”
- (ii) „Niewykonalna”
- (iii) „Nie nadaje się do realizacji”
  - Gdy poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego jest fakultatywne
  - Gdy umowa przewiduje zarówno postępowanie arbitrażowe, jak i właściwość sądu
  - Gdy zasady postępowania arbitrażowego lub instytucja arbitrażowa nie zostały precyzyjnie określone
  - Gdy brak jest jakichkolwiek wskazań, co do sposobu wyznaczenia arbitrów („klauzule blankietowe”)

IV.4. Czy istnieje spór, czy wynika on z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego jak i pozaumownego, oraz czy

strony zamierzały poddać ten konkretny spór pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego?

IV.4.1. Podstawy teoretyczne

IV.4.2. Praktyka

(i) Czy klauzula arbitrażowa powinna być interpretowana szeroko?

(ii) Co w sytuacji, gdy umowa o arbitraż zawiera jakieś wyłączenia odnoszące się do jej zakresu?

IV.5. Czy umowa o arbitraż wiąże strony postępowania toczącego się przed sądem?

IV.5.1. Podstawy teoretyczne

(i) Umowy o arbitraż wiążą jedynie strony

(ii) Osoby niebędące sygnatariuszami mogą również być stronami umowy o arbitraż

(iii) Jak ustalić zakres podmiotowy umowy o arbitraż

(iv) Prawo właściwe dla ustalenia zakresu podmiotowego umowy o arbitraż

IV.5.2. Praktyka

(i) Kiedy dokładnie pozwany ma uprawnienie, aby zostać odesłanym do arbitrażu?

(ii) Co, jeżeli sąd uzna, że strona nie jest związana umową o arbitraż?

IV.6. Czy ten konkretny spór posiada zdolność arbitrażową?

IV.6.1. Spór, którego przedmiot „nadaje się do rozstrzygnięcia w drodze arbitrażu” ma „zdolność arbitrażową”

IV.6.2. Prawo właściwe dla określenia zdolności arbitrażowej sporu

IV.6.3. Międzynarodowe umowy o arbitraż powinny podlegać jednolitym zasadom co do zdolności arbitrażowej

V. PODSUMOWANIE

I. WSTĘP

Jak wyjaśniono w Rozdziale I, Konwencja nowojorska została stworzona z myślą o propagowaniu rozstrzygnięcia sporów o charakterze międzynarodowym w drodze arbitrażu. Aby osiągnąć ten cel, niezbędne było zagwarantowanie, że sądy Umawiających się Państw będą uznawały skutki zawartych przez strony umów o arbitraż oraz wydanych w ich następstwie orzeczeń arbitrażowych.

W odniesieniu do umów o arbitraż, twórcy Konwencji starali się zapewnić, że uprzednio wyrażona przez strony wola poddania sporów pod rozstrzygnięcie w arbitrażu, nie zostanie zniweczona, gdyby następnie jedna ze stron wszczęła postępowanie przed sądem. W związku z tym określono przesłanki odesłania stron przez sąd do arbitrażu oraz ograniczono podstawy, na których strony mogą oprzeć zarzuty skierowane przeciwko ważności umowy o arbitraż.

Doprowadziło to do przyjęcia art. II w następującym brzmieniu:

„(1) Każde z Umawiających się Państw uzna umowę pisemną, którą strony zobowiązują się poddać arbitrażowi wszystkie lub pewne spory, powstałe lub mogące powstać między nimi z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego jak i pozaumownego, w sprawie, która może być rozstrzyganą w drodze arbitrażu.

(2) Określenie „umowa pisemna” oznacza zarówno klauzulę arbitrażową zamieszczoną w kontrakcie, jak i kompromis – zarówno podpisane przez strony, jak i zawarte w wymianie listów lub telegramów.

(3) Sąd Umawiającego się Państwa, w którym wszczęto spór w sprawie, co do której strony zawarły umowę w rozumieniu niniejszego artykułu, na żądanie jednej ze stron odeśle strony do

arbitrażu, chyba że stwierdzi, że dana umowa jest nieważna, niewykonalna lub nie nadaje się do realizacji”.

Przed wydaniem orzeczenia mogą zaistnieć okoliczności, w których sąd będzie musiał dokonać oceny zarzutów dotyczących ważności umowy o arbitraż. Najczęściej dzieje się to wówczas, gdy, zgodnie z art. II (3), sprawa, co do której strony zawarły umowę o arbitraż, zostaje mimo to wniesiona do sądu, a pozwany wnioskuje o odesłanie jej do arbitrażu. Ponadto, może zostać wniesiony wniosek o ustalenie, że dana umowa o arbitraż jest ważna albo że jest nieważna. Do sądu może wpłynąć wniosek o wydanie środka zabezpieczającego zakazującego wszczęcia postępowania arbitrażowego lub podjęcia działań wspierających postępowanie arbitrażowe – takich jak zastępcze powołanie arbitra – które mogą być zakwestionowane przez drugą stronę z powołaniem na nieważność umowy o arbitraż.

W postępowaniach tego rodzaju sądy powinny oprzeć się na celu Konwencji i najlepszych rozwiązaniach wypracowanych w ciągu przeszło pięćdziesięciu lat w Państwach-Stronach Konwencji.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POSTANOWIEŃ KONWENCJI DOTYCZĄCYCH UMÓW O ARBITRAŻ

II.1. DOMNIEMANIE WAŻNOŚCI UMÓW O ARBITRAŻ

Intencją twórców Konwencji było wyeliminowanie możliwości wycofania się przez stronę umowy o arbitraż ze zobowiązania do poddania się arbitrażowi oraz możliwości wniesienia sprawy od sądu krajowego. Z tego powodu Konwencja wprowadza regulację „prowykonawczą” i „proarbitrażową”, polegającą na domniemaniu ważności – pod względem formalnym i materialnym – umów

o arbitraż („Każde z Umawiających się Państw *uzna* umowę pisemną...”). Domniemanie ważności może być obalone jedynie w oparciu o zamknięty katalog przesłanek („...*chyba że* stwierdzi, że *dana umowa jest nieważna, niewykonalna lub nie nadaje się do realizacji*”).

Prowykonawcze nastawienie oznacza, że Konwencja nowojorska zastępuje mniej korzystne przepisy prawa krajowego. Sądy nie mogą stosować bardziej rygorystycznych wymogów przewidzianych prawem wewnętrznym dla celów stwierdzania ważności umów o arbitraż (na przykład takich, jak wymóg oddzielnych podpisów dla klauzuli arbitrażowej zawartej w innej umowie).

Z drugiej strony, coraz więcej sądów przyjmuje, że art. II ust. 2 pozwala im stosować bardziej korzystne przepisy prawa krajowego. Jeżeli prawo krajowe dopuszcza zawarcie umowy o arbitraż w formie ustnej lub w sposób dorozumiany, wówczas stosuje się tę regulację. (Zob. także rozdział I cz. V.1.). Zagadnienie to jest omawiane poniżej w cz. IV.2 niniejszego rozdziału.

II.2. STRONY WAŻNEJ UMOWY O ARBITRAŻ MUSZĄ BYĆ ODEŚLANE DO ARBITRAŻU

Gdy sąd stwierdzi, że istnieje ważna umowa o arbitraż, zamiast rozstrzygać sprawę samodzielnie, powinien on odesłać strony, na wniosek jednej z nich, do arbitrażu. Ten mechanizm przewidziano w artykule II ust. 3. Celem Konwencji było pozbawienie sądów jakiegokolwiek swobody w tym zakresie.

II.3. W JAKI SPOSÓB „ODSYŁAĆ” STRONY DO ARBITRAŻU

„Odesłanie do arbitrażu” należy rozumieć bądź jako zawieszenie postępowania sądowego na czas arbitrażu, bądź odrzucenie żądania

ŻĄDANIE UZNANIA UMOWY O ARBITRAŻ

ze względu na brak właściwości, w oparciu o przepisy prawa krajowego regulujące postępowanie cywilne lub arbitraż.

II.4. BRAK ODEŚLANIA Z URZĘDU

Sąd powinien odesłać strony do arbitrażu „na żądanie jednej ze stron”, co wyklucza działanie z urzędu.

III. OGÓLNIE AKCEPTOWANE ZASADY

Konwencja wprost nie potwierdziła obowiązywania zasady „competence-competence”, ograniczonego badania umów o arbitraż przez sądy na etapie postępowania przedarbitrażowego, ani zasady niezależności umowy o arbitraż od umowy podstawowej. Niemniej jednak, gdy zasady te są przestrzegane, cel Konwencji jest realizowany w pełniejszy sposób.

III.1. ARBITRZY MAJĄ JURYSDYKCJĘ DO ORZEKANIA W PRZEDMIOCIE WŁASNEJ JURYSDYKCJI

Zasada „competence-competence” (określana także jako zasada *Komptenz-Kompetenz*) pozwala arbitrom rozstrzygać w przedmiocie zarzutów odnoszących się do braku ich jurysdykcji, jak również uznać, że w danej sprawie jurysdykcji nie posiadają.

To uprawnienie ma kluczowe znaczenie, jeżeli arbitrzy mają należycie pełnić swoją funkcję. Konieczność odesłania sporu do sądu tylko ze względu na fakt, że istnienie lub ważność umowy o arbitraż zostały zakwestionowane, stanowiłaby poważną przeszkodę dla postępowania arbitrażowego.

Konwencja nie wymaga wyraźnie stosowania zasady „competence-competence” do orzekania w przedmiocie własnej jurysdykcji. Jednakże nie jest też w tym zakresie obojętna. Artykuł II ust. 3 i art. V ust. 1 nie wykluczają orzekania o jurysdykcji arbitrow w konkretnej sprawie zarówno przez trybunał arbitrażowy, jak i sąd. Co więcej, postanowienia art. V ust. 1 lit. a i V ust. 1 lit. c – dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń – implikują możliwość wydania orzeczenia przez trybunał arbitrażowy pomimo istnienia zarzutów co do jego właściwości.

III.2. ZAKRES KONTROLI SĄDOWEJ CO DO ZARZUTÓW BRAKU JURYSDYKCJI TRYBUNAŁU ARBITRAŻOWEGO

Zasada „competence-competence” była interpretowana przez poszczególne sądy, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, w świetle prowykonawczego charakteru Konwencji. Z jego powodu nadrzędne znaczenie nadawano samodzielnemu stwierdzeniu własnej jurysdykcji przez trybunał arbitrażowy. Sądowa kontrola rzekomej nieważności lub bezskuteczności umowy o arbitraż oraz tego, czy nadaje się ona do realizacji, we wstępnej fazie postępowania, była ograniczona (*prima facie*). Sądy uznawały, że umowa o arbitraż jest nieważna jedynie w oczywistych przypadkach.

Przyjmując to założenie, sądy byłyby uprawnione do dokonania pełnej oceny ustaleń trybunału arbitrażowego w zakresie jurysdykcji w trakcie rozpatrywania żądania wykonania orzeczenia lub na etapie skargi o uchylenie orzeczenia (ta ostatnia nie stanowi przedmiotu regulacji Konwencji).

Nie można twierdzić, że powyższa interpretacja nie budzi wątpliwości. Choć opisane stanowisko wydaje się pożądane w świetle przedmiotu regulacji i celu Konwencji, żaden przepis w niej zawarty wprost nie zabrania sądom dokonywania pełnej oceny umowy

ŻĄDANIE UZNANIA UMOWY O ARBITRAŻ

o arbitraż i wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w zakresie jej ważności już na wczesnym etapie postępowania.

III.3. NIEWAŻNOŚĆ UMOWY PODSTAWOWEJ ZWYKLE NIE WPŁYWA NA KLAUZULĘ ARBITRAŻOWĄ

Z zasadą kompetencji trybunału arbitrażowego do orzekania w przedmiocie własnej jurysdykcji blisko powiązana jest zasada niezależności klauzuli arbitrażowej od umowy podstawowej (określana także jako zasada „odrębności” lub „autonomii klauzuli arbitrażowej”).

Zasada ta zakłada, że po pierwsze, ważność umowy podstawowej, co do zasady, nie wpływa na ważność umowy o arbitraż, która stanowi jej część; po drugie, umowa podstawowa oraz umowa o arbitraż mogą podlegać innemu prawu właściwemu.

III.4. TERMIN ZGŁOSZENIA WNIOSKU O ODEŚLANIE W TOKU POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO

Konwencja nie określa terminu na złożenie wniosku o odesłanie sporu do arbitrażu. Czy wniosek ten powinien zostać wniesiony przed wdaniem się w spór, czy też może to nastąpić w każdym czasie? W braku odpowiedniej regulacji w Konwencji, odpowiedzi należy szukać w krajowym prawie arbitrażowym lub proceduralnym. Jeżeli strona nie zgłosi wniosku w odpowiednim terminie, można przyjąć, że zrzekła się ona prawa do rozstrzygania sporu na drodze arbitrażowej, a umowa o arbitraż stała się bezskuteczna.

Większość przepisów krajowych stanowi, że wniosek o odesłanie do arbitrażu nie może być zgłoszony później niż przed wdaniem się w spór co do istoty, tj. *in limine litis*.

III.5. BRAK KONIECZNOŚCI BADANIA TOCZĄCYCH SIĘ RÓWNOLEGLE
POSTĘPOWAŃ ARBITRAŻOWYCH.

Dopuszczalność złożenia wniosku o odesłanie oraz jurysdykcja sądu w tym zakresie powinny być oceniane bez względu na to, czy postępowanie arbitrażowe zostało już wszczęte, chyba że krajowe prawo arbitrażowe stanowi inaczej.

Choć brak takiego postanowienia w Konwencji, większość sądów przyjmuje, że wszczęcie postępowania arbitrażowego nie jest niezbędne, aby można było złożyć wniosek o odesłanie sprawy do arbitrażu.

IV. WSKAZÓWKI DO ART. II

Podczas rozpatrywania zarzutów dotyczących ważności umowy o arbitraż na potrzeby art. II Konwencji, sąd powinien rozstrzygnąć następujące pytania:

1. Czy umowa o arbitraż mieści się w zakresie stosowania Konwencji?
2. Czy umowa o arbitraż ma formę pisemną?
3. Czy umowa o arbitraż istnieje i czy jest ważna?
4. Czy istnieje spór, czy wynika on z określonego stosunku prawnego, umownego lub pozaumownego, oraz czy wolą stron było poddanie danego sporu pod arbitraż?
5. Czy umowa o arbitraż wiąże strony postępowania toczącego się przed sądem?
6. Czy dany spór posiada zdatność arbitrażową?

Jeżeli odpowiedź na te pytania jest pozytywna, strony muszą zostać odesłane do arbitrażu.

IV.1. CZY UMOWA O ARBITRAŻ MIEŚCI SIĘ W ZAKRESIE STOSOWANIA KONWENCJI?

Umowa o arbitraż musi mieścić się w zakresie zastosowania Konwencji, aby korzystać z ochrony w niej przewidzianej (zob. rozdz. I cz. II.2).

IV.2. CZY UMOWA O ARBITRAŻ MA FORMĘ PISEMNĄ?

Art. II ust. 1 stanowi, że umowa o arbitraż powinna mieć formę „pisemną”. Wymóg ten jest zdefiniowany w artykule II ust. 2 i obejmuje „zarówno klauzulę arbitrażową zamieszczoną w kontrakcie, jak i kompromis – zarówno podpisane przez strony, jak i zawarte w wymianie listów lub telegramów”.

IV.2.1. *Podstawy teoretyczne*

Jeżeli nie został spełniony wymóg formy pisemnej przewidziany w art. II, wykonanie umowy o arbitraż na podstawie Konwencji nie może nastąpić.

Konwencja ustanawia jednolitą, międzynarodową zasadę. Jej twórcy dążyli do wypracowania konsensusu w kwestii, która była – i wciąż jest – różnie regulowana w przepisach krajowych, poprzez ustanowienie względnie liberalnej zasady w odniesieniu do wymogu pisemności i nadanie jej pierwszeństwa przed regulacjami krajowymi.

Z tego powodu art. II ust. 2 wprowadza standard „maksymalny” nie dopuszczając, aby w prawie krajowym Umawiające się Państwa ustanowiły dodatkowe lub dalej idące wymogi. Przykłady takich dalej

idących wymogów obejmują obowiązek sporządzenia umów o arbitraż odpowiednim stylem pisma lub wielkością czcionki, zachowania formy aktu notarialnego lub umieszczenia na niej osobnych podpisów itp.

Poza ustanowieniem maksymalnego standardu, art. II ust. 2 był również interpretowany jako wprowadzenie minimalnego wymogu w odniesieniu do spraw o charakterze międzynarodowym, zgodnie z którym sądy nie mogły wymagać mniej niż spełnienia wymogu formy pisemnej, przewidzianej w Konwencji. Pogląd ten nie jest już jednak powszechnie akceptowany.

W oparciu o aktualną praktykę handlu międzynarodowego, przyjmuje się coraz częściej, że art. II ust. 2 nie zakazuje Umawiającym się Państwom stosowania mniej rygorystycznych wymogów dotyczących formy.

Taka interpretacja znajduje uzasadnienie w brzmieniu art. VII ust. 1, który stanowi, że:

„Postanowienia niniejszej Konwencji [...] nie pozbawiają strony zainteresowanej prawa do dochodzenia praw z orzeczenia arbitrażowego w takim trybie i w takim zakresie, jak na to zezwalają prawo i umowy międzynarodowe, obowiązujące w kraju, w którym dochodzi się praw z tego orzeczenia”.

Klauzula ta miała na celu umożliwienie stosowania wszelkich przepisów, zarówno krajowych jak i międzynarodowych, które mogłyby być bardziej korzystne dla zainteresowanej strony. Choć art. VII ust. 1 został wprowadzony w związku z wykonywaniem orzeczeń arbitrażowych, można zaobserwować tendencję do stosowania jego postanowień również do umów o arbitraż (zob. art. VII ust. 1, rozdz. I cz. V.1.).

Pogląd ten nie jest jednak powszechnie akceptowany. Wiele sądów starało się sprostać wymogom obrotu międzynarodowego nie poprzez rezygnację ze stosowania art. II ust. 2, ale raczej przez jego rozszerzającą interpretację – chętniej przyjmując, że w danym przypadku miało miejsce zachowanie formy pisemnej – lub przez przyjęcie, że artykuł ten obejmuje jedynie przykładowe wyliczenie sytuacji, w których można mówić o spełnieniu wymogu formy „pisemnej” w rozumieniu art. II ust. 1.

Oba powyższe podejścia zostały zatwierdzone przez Komisję Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL) w Rekomendacji z 7 lipca 2006 (zob. **Załącznik III**). UNCITRAL zarekomendowała:

„stosowanie art. II ust. 2 [Konwencji] interpretowanego w ten sposób, że okoliczności tam wskazane nie są wyczerpujące”

oraz:

„stosowanie art. VII ust. 1 [Konwencji] w taki sposób, aby umożliwić każdej zainteresowanej stronie skorzystanie z prawa do uznania ważności umowy arbitrażowej, przysługującego jej na mocy umów międzynarodowych bądź na podstawie prawa, obowiązujących w kraju, w którym dochodzi się praw z orzeczenia sądu arbitrażowego”.

IV.2.2. *Praktyka*

Jak wskazano wyżej, istnieje szeroko rozpowszechniona tendencja, aby ustanowiony w Konwencji wymóg „formy pisemnej” wyklądać liberalnie, zgodnie z prowykonawczym podejściem i bieżącą praktyką międzynarodową, w której umowy zawierane są za pomocą różnych

środków. Nieelastyczne stosowanie Konwencji w zakresie wymogu formy pisemnej stałoby w sprzeczności z rozpowszechnionymi obecnie zwyczajami biznesowymi oraz prowykonawczym charakterem Konwencji.

Praktyka sądowa wskazuje, że sądy są gotowe stwierdzić istnienie ważnej umowy arbitrażowej, jeżeli można ustalić fakt złożenia pisemnej oferty poddania sporu pod arbitraż i jej przyjęcia (tj. że wystąpiła „zgodna wola stron”). Zależnie od okoliczności sprawy, akceptacja może zostać wyrażona na różne sposoby.

Jest jasne, że umowa o arbitraż podpisana przez obie strony i klauzula arbitrażowa zawarta w podpisanej umowie podstawowej spełniają wymóg formy pisemnej. Osobne podpisy pod klauzulą arbitrażową nie są wymagane.

Co więcej, na podstawie art. II ust. 2 umowa o arbitraż spełnia wymóg formy pisemnej, jeżeli została zawarta w wymianie listów, telegramów lub za pomocą podobnego środka komunikacji. W tym przypadku, w przeciwieństwie do postanowienia zawartego w pierwszej części art. II ust. 2, która reguluje „klauzulę arbitrażową zamieszczoną w kontrakcie, jak i kompromis - [...] podpisane przez strony” - nie ma wymogu aby listy lub telegramy były podpisane.

Poza tymi oczywistymi przypadkami, istnieją okoliczności, w których można kwestionować ważność umowy o arbitraż pod względem formalnym. Wśród niektórych, typowych sytuacji można wymienić:

- (i) *Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, do którego odsyła umowa podstawowa (kwestia „włączenia przez odesłanie”)*

W praktyce często zdarza się, że umowa podstawowa odwołuje się do ogólnych warunków umowy lub innych wzorców umowy, które mogą zawierać klauzulę arbitrażową.

Konwencja milczy na ten temat. Brak jest jednoznacznego wskazania, czy klauzula arbitrażowa, do której odsyła umowa, spełnia wymóg formalny ustanowiony w art. II.

Odpowiedź na to pytanie powinna być uzależniona od okoliczności sprawy. Należy brać pod uwagę status stron – np. czy są to doświadczeni przedsiębiorcy – oraz zwyczaje panujące w danej branży; bardziej przekonująca jest ocena, że wymogi formalne z art. II są spełnione w tych przypadkach, w których umowa podstawowa wprost odsyła do klauzuli arbitrażowej zawartej w ogólnych warunkach umowy niż wtedy, gdy umowa podstawowa po prostu odwołuje się do stosowania ogólnych warunków umowy, bez bezpośredniego odesłania do klauzuli arbitrażowej.

Za kryterium formalnej ważności umowy arbitrażowej należy przyjąć doręczenie drugiej stronie dokumentu zawierającego klauzulę arbitrażową, którego obowiązaniu ta strona się sprzeciwiła, przed lub w chwili zawierania lub przystępowania do umowy podstawowej. W przypadku przedstawienia dowodu na okoliczność, że strony wiedziały lub rzeczywiście powinny były wiedzieć o istnieniu umowy o arbitraż włączonej przez odesłanie, sądy co do zasady skłonne są uznawać umowę arbitrażową za ważną pod względem formalnym. Klauzula arbitrażowa może zostać na przykład oceniona jako objęta wolą stron, jeżeli została zawarta w dokumentach ofertowych odsyłających do ogólnych warunków umowy¹ lub w ogólnych warunkach, do których odwoływało się zamówienie na zakup

---

1. *Francja: Cour d'Appel, Paris, 26 marca 1991 r. (Comité Populaire de la Municipalité d'El Mergueb v. Société Dalico Contractors)* Revue de l'Arbitrage 1991, s. 456.

towarów – z zastrzeżeniem, że te pierwsze były załączone lub objęte treścią tych drugich².

Sądy niejednolicie oceniają, czy wystarczające jest odesłanie w konosamencie do umowy czarterowej zawierającej umowę o arbitraż. Kryterium oceny powinno być to, czy strony wiedziały lub powinny były wiedzieć o umowie o arbitraż. Jeżeli konosament odwołuje się do klauzuli arbitrażowej w umowie czarterowej w sposób wyraźny, to uznaje się to za wystarczające³. Natomiast ogólne odesłanie do umowy czarterowej sądy rzadko skłonne są uznać za wystarczające⁴. Co więcej, konosament jedynie odwołujący się do umowy czarterowej zawierającej klauzulę arbitrażową nie może stanowić zgody odbiorcy towaru na poddanie ewentualnych sporów pod arbitraż, w przypadku gdy nie została mu przesłana umowa czarterowa⁵.

-
2. *Stany Zjednoczone*: United States District Court, Western District of Washington, 19 maja 2000 r. (*Richard Bothell and Justin Bothell/Atlas v. Hitachi, et al.*, 19 maja 2000 r., 97 F.Supp.2d. 939 (W.D. Wash. 2000)) Yearbook Commercial Arbitration XXVI 2001, s. 939-948 (US no. 342).
  3. *Hiszpania*: Audencia Territorial, Barcelona, 9 kwietnia 1987 r. (*Strony niewymienione*), 5 Revista de la Corte Española de Arbitraje (1988-1989); Yearbook Commercial Arbitration XXI (1996) s. 671-672 (Spain no. 25).
  4. *Stany Zjednoczone*: United States District Court, Southern District of New York, 18 sierpnia 1977 r. (*Coastal States Trading, Inc. v. Zenith Navigation SA and Sea King Corporation*) Yearbook Commercial Arbitration IV (1979) s. 329-331 (US no. 19) oraz United States District Court, Northern District of Georgia, Atlanta Division, 3 kwietnia 2007 r. (*Interested Underwriters at Lloyd's and Thai Tokai v. M/T SAN SEBASTIAN and Oilmar Co. Ltd.*) 508 F.Supp.2d (N.D. GA. 2007) s. 1243; Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 935-943 (US no. 619); *Filipiny*: Supreme Court of the Republic of the Philippines, Second Division, 26 kwietnia 1990 r. (*National Union Fire Insurance Company of Pittsburgh v. Stolt-Nielsen Philippines, Inc.*) Yearbook Commercial Arbitration XXVII (2002) s. 524-527 (Philippines no. 1).
  5. *Francja*: Cour de Cassation, 29 listopada 1994 r., no. 92-14920.

- (ii) *Klauzula arbitrażowa zawarta w dokumencie, który nie został podpisany przez strony, ale strony działały zgodnie z jego postanowieniami*

W tym przypadku, ze względu na brak możliwości nakreślenia wyraźnej linii demarkacyjnej, istnienie zgody na poddanie sporów pod arbitraż powinno być ustalane w świetle okoliczności danej sprawy.

- *Oferta zawarcia umowy wysłana wraz z klauzulą arbitrażową została następnie przyjęta. Jednakże przyjęcie zawierało ogólne zastrzeżenia i dodatkowe warunki.*

W tym przypadku należy dokonać rozróżnienia na akceptację oferty i kontrofertę. Można rozsądnie przyjąć, że w zakresie, w jakim druga strona nie zakwestionowała umowy o arbitraż, jej istnienie zostało potwierdzone. Tym samym ogólne zastrzeżenia, co do zasady, nie wpływają na umowę o arbitraż. Podobnie wszelkie potencjalne warunki, które mają być uzgodnione później (np. oświadczenia takie jak „akceptacja z zastrzeżeniem możliwości zmiany szczegółowych warunków”) nie wpłyną na klauzulę arbitrażową, która została już objęta zgodną wolą stron⁶.

- *Oferta zawarcia umowy zawierająca klauzulę arbitrażową została wysłana do drugiej strony, która jednak nie przesyła odpowiedzi, a mimo to wykonuje umowę.*

Przypadek ten wiąże się z kwestią milczącej zgody na arbitraż lub „dorozumianego arbitrażu”. Czynności handlowe często dokonywane

---

6. *Stany Zjednoczone: United States Court of Appeals, Second Circuit, 15 lutego 2001 r. (US Titan Inc. v. Guangzhou ZhenHua Shipping Co.) 241 F.3d (2nd Cir. 2001) s. 135; Yearbook Commercial Arbitration XXVI (2001) s. 1052-1065 (US no. 354).*

są w oparciu o zbiorcze dokumenty, takie jak zamówienia na towary lub potwierdzenia rezerwacji, które niekoniecznie wymagają pisemnej odpowiedzi drugiej strony.

Co do zasady, milcząca akceptacja nie spełnia wymogu zachowania formy pisemnej ustanowionego w Konwencji i część sądów popiera ten pogląd⁷. Jednakże, w świetle założenia, że Konwencja stara się współgrać z praktyką międzynarodowego obrotu handlowego, niektóre sądy orzekały, że milcząca akceptacja oferty złożonej w formie pisemnej (tj. przez wykonanie obowiązków wynikających z umowy⁸ lub przyjęcie zwyczaju handlowego pozwalającego na milczące zawarcie umowy o arbitraż) powinna być oceniona jako spełniająca wymogi z art. II ust. 2.

W 2006 r. UNCITRAL dokonał nowelizacji art. 7 (Definicja i forma umowy o arbitraż)⁹ Ustawy modelowej o międzynarodowym arbitrażu handlowym (zob. **Załącznik II**), ustanawiając dwie opcje. Opcja I wprowadza elastyczną definicję umowy zawartej w formie pisemnej:

„Art. 7 ust. 3. Umowa o arbitraż jest sporządzona na piśmie, jeżeli jej treść jest utrwalona w jakiegokolwiek formie, niezależnie od tego, czy umowa o arbitraż lub kontrakt zostały zawarte ustnie, w sposób dorozumiany lub w inny sposób.”

-
7. Zob., np. *Niemcy*: Oberlandesgericht, Frankfurt am Main, 26 czerwca 2006 r. (*Manufacturer v. Buyer*) IHR 2007 s. 42-44; Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 351-357 (Germany no. 103).
  8. *Stany Zjednoczone*: United States District Court, Southern District of New York, 6 sierpnia 1997 r. (*Kahn Lucas Lancaster, Inc. v. Lark International Ltd.*) Yearbook Commercial Arbitration XXIII (1998) s. 1029-1037 (US no. 257).
  9. *Niemcy*: Bundesgerichtshof, 3 grudnia 1992 r. (*Buyer v. Seller*) Yearbook Commercial Arbitration XX (1995) s. 666-670 (Germany no. 42).

Ta definicja uznaje „utrwalenie treści” umowy „w jakiegokolwiek formie” za równoważne z tradycyjną formą pisemną. Forma pisemna jest jednak wciąż wymagana.

Opcja II eliminuje wymóg w zakresie formy pisemnej.

Choć ta nowelizacja nie ma bezpośredniego wpływu na Konwencję nowojorską, stanowi ona przejaw tendencji na rzecz liberalnej interpretacji wymogów ustanowionych w Konwencji.

Dodatkowo UNCITRAL rekomenduje stosowanie art. II ust. 2 „w ten sposób, że okoliczności tam wskazane nie są wyczerpujące” (zob. niniejszy rozdział cz. IV.2.1 i **Załącznik II**).

(iii) *Umowa o arbitraż zawarta w toku komunikacji elektronicznej*

Brzmienie art. II ust. 2 miało na celu objęcie środków komunikacji istniejących w 1958 r. Może być ono rozsądnie interpretowane jako obejmujące odpowiednie, nowoczesne środki komunikacji. Kryterium stanowi istnienie utrwalonej umowy o arbitraż w formie pisemnej. Wszystkie środki komunikacji spełniające powyższe kryterium, w tym faks i pocztę elektroniczną, należy oceniać jako zgodne z wymogami art. II ust. 2.

Jeśli chodzi o pocztę elektroniczną, konserwatywne podejście zakłada, że forma pisemna przewidziana przez Konwencję byłaby zachowana, jeżeli zostały zastosowane bezpieczne podpisy elektroniczne lub jeżeli wymiana komunikatów elektronicznych może być udowodniona za pomocą innych wiarygodnych środków. Takie podejście przyjął UNCITRAL w nowelizacji Ustawy modelowej z 2006 r. (zob. **Załącznik III**).

IV.3. CZY UMOWA O ARBITRAŻ ISTNIEJE I CZY JEST MATERIALNIE WAŻNA?

Jak każdy kontrakt, umowa arbitrażowa podlega zasadom dotyczącym zawierania umów i przepisom ustalającym kryteria ich

ważności materialnej. Wynika to z art. II ust. 3, który stanowi, że sąd powinien zastosować się do wniosku o odesłanie sprawy od arbitrażu, chyba że uzna potencjalną umowę o arbitraż za „nieważną, niewykonalną lub nie nadającą się do realizacji”.

Jak wskazano wyżej, należy uwzględnić domniemanie ważności umów o arbitraż, które mieszczą się w zakresie stosowania Konwencji.

IV.3.1. *Podstawy teoretyczne*

Art. V ust. 1 lit. a w pierwszej części określa prawo właściwe w zakresie ważności umowy o arbitraż jako to, któremu poddały ją strony (zob. rozdz. III). W praktyce strony rzadko jednak wybierają wcześniej prawo, wedle którego ma być oceniane zawarcie i materialnoprawna ważność łączącej je umowy o arbitraż. Ustalenia takiego prawa musi w związku z tym dokonać sąd, przed którym kwestionuje się ważność umowy. Spośród kilku możliwości, najczęściej przyjmowanym rozwiązaniem są (jak wskazuje Konwencja) prawo miejsca postępowania arbitrażowego, mogące znajdować się w państwie innym niż to, w którym ulokowany jest sąd (art. V ust. 1 lit. a zasada druga przez analogię), *lex fori* lub prawo właściwe dla umowy podstawowej jako całości. W niektórych porządkach prawnych ważność umów o arbitraż uzasadniano również bez opierania się na jakimkolwiek prawie krajowym, a jedynie odwołując się do zgodnej woli stron. Co do zasady wiodąca tendencja w zakresie wyboru prawa właściwego dla kwestii materialnoprawnych wydaje się wskazywać na prawo korzystniejsze z punktu widzenia ważności umów o arbitraż¹⁰.

---

10. Podejście to wyraża w artykule 178(2) szwajcarskiej Ustawy – prawo prywatne międzynarodowe, który stanowi:

IV.3.2. *Praktyka*

Pojęcia „nieważna, bezskuteczna i niewykonalna” nie zostały wyjaśnione przez twórców projektu Konwencji. Ich znaczenie kształtuje omówiona niżej praktyka.

(i) *„Nieważna”*

Wyjątek „nieważności” można interpretować jako odnoszący się do przypadków, w których umowa o arbitraż jest dotknięta pewnymi brakami od samego początku. Typowe przykłady obrony mieszczącej się w tej kategorii obejmują zarzut oszustwa, podstęp, braku świadomości, bezprawności lub błędu. Podobnie traktowane powinny być braki w zakresie zawarcia umowy o arbitraż, takie jak brak wymaganej zdolności do dokonania czynności lub brak umocowania (zob. także rozdz. III, cz. IV.1, art. V ust. 1 lit. a, brak zdolności).

Jeżeli sąd akceptuje zasadę rozdzielnosci (zob. ten rozdz. powyżej, cz. III.3), tylko nieważność umowy o arbitraż, a nie nieważność umowy podstawowej, powstrzymałaby sąd przed odesłaniem stron do arbitrażu. Na przykład umowa, której przedmiotem jest podział rynku z naruszeniem zasad prawa konkurencji, jest niezgodna z prawem. Jednak tego rodzaju niezgodność z prawem nie wpływa na zgodną wolę stron w zakresie poddania związanych z tą umową sporów pod arbitraż, co wynika z klauzuli arbitrażowej zawartej w umowie podstawowej.

„Umowa o arbitraż jest ważna, jeżeli spełnia wymogi wynikające z prawa wybranego przez strony lub prawa właściwego dla przedmiotu sporu, w szczególności prawa właściwego dla umowy podstawowej, lub z prawa szwajcarskiego.”

(ii) „Niewykonalna”

Niewykonalna umowa o arbitraż w rozumieniu art. II ust. 3 to taka, która była ważna, ale od pewnego momentu nie wywołuje już skutków prawnych.

Typowe przypadki „niewykonalności” to zrzeczenie się uprawnień, unieważnienie, uchylenie się lub wypowiedzenie umowy o arbitraż. Umowa o arbitraż powinna być uznawana za niewykonalną także wtedy, gdy ten sam spór, między tymi samymi stronami został już rozstrzygnięty przed sądem lub trybunałem arbitrażowym (*res iudicata* lub *ne bis in idem*).

(iii) „Nie nadaje się do realizacji”

To wyłączenie obejmuje przypadki, w których postępowanie arbitrażowe nie może być prowadzone z uwagi na przeszkody faktyczne lub prawne.

Przeszkody faktyczne w prowadzeniu postępowania arbitrażowego obejmują nieliczne sytuacje, takie jak śmierć arbitra wskazanego imiennie w umowie o arbitraż lub brak zgody arbitra na powołanie, gdy zastępstwo zostało wyraźnie przez strony wyłączone. W zależności od konkretnych przepisów prawa właściwego, takie sytuacje mogą zupełnie uniemożliwiać wykonanie umowy o arbitraż.

O wiele częściej zdarza się, że klauzule arbitrażowe są tak źle zredegowane, że stanowi to przeszkodę prawną do wszczęcia postępowania arbitrażowego. Klauzule tego rodzaju są zazwyczaj nazywane „patologicznymi”. Precyzyjnie rzecz ujmując, takie umowy o arbitraż są w rzeczywistości nieważne i ten zarzut jest często podnoszony w sądzie. Takie klauzule powinny być interpretowane według prawa właściwego dla zawarcia i oceny materialnoprawnej ważności umowy o arbitraż.

W praktyce najczęściej spotykane są następujące scenariusze.

- *Gdy poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego jest fakultatywne*

Niektóre umowy o arbitraż przewidują, że strony „mogą” lub „są uprawnione do” poddania powstałego między nimi sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Tego rodzaju pozwalające sformułowania sprawiają, że nie jest pewne, czy strony zamierzały poddać spory pomiędzy nimi pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

Takie klauzule arbitrażowe powinny być jednak utrzymywane w mocy zgodnie z ogólną zasadą wykładni, w myśl której umowa powinna być interpretowana raczej w taki sposób, aby umożliwić wykonanie wszystkich jej postanowień, niż w taki, który uniemożliwiałby wykonanie niektórych z nich.

- *Gdy umowa przewiduje zarówno postępowanie arbitrażowe, jak i właściwość sądu*

W takich przypadkach możliwe jest czasami pogodzenie obu postanowień i utrzymanie umowy o arbitraż w mocy. Aby to osiągnąć, sąd musi ustalić rzeczywistą wolę stron. W szczególności, strony powinny zostać odesłane do arbitrażu tylko wtedy, gdy rzeczywiście zmierzały do uzyskania rozstrzygnięcia sporu w ten sposób, tak w połączeniu, jak i bez związku z innymi metodami rozstrzygania sporów.

Tytułem przykładu, Sąd Najwyższy w Singapurze orzekł, że umowa „nieodwołalnie” przewidująca właściwość sądów Singapuru, przy właściwej interpretacji, nie była nie do pogodzenia z innym postanowieniem tej samej umowy, które przewidywało arbitraż. Sąd uznał, iż intencją stron było rozstrzygnięcie ich sporu w drodze arbitrażu, a równoległe odwołanie do jurysdykcji singapurskiej

stanowiło wskazanie sądu nadzorującego postępowanie arbitrażowe (*lex arbitri*)¹¹.

Taka interpretacja wynika z ogólnej zasady, w myśl której postanowienia umowne powinny być interpretowane w taki sposób, aby umożliwić ich wykonanie.

- *Gdy zasady postępowania arbitrażowego lub instytucja arbitrażowa nie zostały precyzyjnie określone*

W niektórych przypadkach niedokładność klauzul uniemożliwia określenie przez sąd, jakie forum arbitrażowe zostało wybrane przez strony. W takim przypadku postępowanie arbitrażowe nie może być prowadzone, a sąd powinien objąć spór swoją jurysdykcją. Brakowi precyzji może jednak niekiedy zaradzić rozsądna interpretacja klauzuli. W innych sytuacjach sąd może uratować patologiczną klauzulę, wyłączając postanowienie, które uniemożliwia jej wykonanie, pozostawiając umowę w części wystarczającej dla prowadzenia postępowania arbitrażowego.

Przykładowo, Sąd Dystryktowy Stanów Zjednoczonych dla Wschodniego Dystryktu Wisconsin badał umowę o arbitraż, która przewidywała (w angielskiej wersji językowej), że spory będą podlegać rozstrzygnięciu w drodze postępowania arbitrażowego w Singapurze „zgodnie z ówczynie obowiązującym Regulaminem Arbitrażu Międzynarodowego”, a w chińskiej wersji językowej, że postępowanie arbitrażowe będzie prowadzone „przez Singapurski

---

11. *Singapur*: High Court, 12 stycznia 2009 r. (*P.T. Tri-M.G. Intra Asia Airlines v. Norse Air Charter Limited*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 758-782 (Singapore no. 7).

Instytut Arbitrażu Międzynarodowego¹². Sąd uznał, że umowa odnosi się do „powszechnie znanej instytucji arbitrażowej pod nazwą Singapurskie Centrum Arbitrażu Międzynarodowego (*Singapore International Arbitration Centre*)”.

- Gdy brak jest jakichkolwiek wskazań, co do sposobu wyznaczenia arbitrów („klauzule blankietowe”)

Zdarza się, że klauzula arbitrażowa stanowi jedynie: „Awaria wspólna/arbitraż w Londynie według zwykłych zasad”.

Co do zasady, taka klauzula powinna zostać utrzymana w mocy tylko wtedy, gdy zawiera element łączący klauzulę blankietową z państwem, którego sądy są w stanie zapewnić wszczęcie postępowania arbitrażowego.

Powyższy przykład zawiera taki „element łączący”. Strony mogłyby zwrócić się do brytyjskich sądów o wyznaczenie arbitrów. Klauzula blankietowa mogłaby też zostać utrzymana w mocy, jeżeli „zwykłe zasady” pozwalają na zidentyfikowanie elementów niezbędnych do wszczęcia postępowania arbitrażowego. Pojęcie „zwykłe zasady” może być rozumiane jako odwołanie do dotychczasowej praktyki członków danej organizacji branżowej lub handlowej, co sugeruje stosowanie zasad postępowania arbitrażowego takiej organizacji¹³.

W przypadku braku jakiegokolwiek „elementu łączącego” klauzula blankietowa nie może zostać utrzymana w mocy.

---

12. *Stany Zjednoczone*: United States District Court, Eastern District of Wisconsin, 24 września 2008 r. (*Slinger Mfg. Co., Inc. v. Nemark, S.A., et al.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 976-985 (US no. 656).

13. Zob. np. *Włochy*: Corte di Appello, Genoa, 3 lutego 1990 r., (*Della Sanara Kustvaart – Bevrachting & Overslagbedrijf BV v. Fellimento Cap. Giovanni Coppola srl w likwidacji*), 46 II Foro Padano (1991) cols. 168-171; Yearbook Commercial Arbitration XVII (1992) s. 542-544 (Italy no. 113).

IV.4. CZY ISTNIEJE SPÓR, CZY WYNIKA ON Z OKREŚLONEGO STOSUNKU PRAWNEGO, ZARÓWNO UMOWNEGO JAK I POZAUMOWNEGO, ORAZ CZY STRONY ZAMIERZAŁY PODDAĆ TEN KONKRETNY SPÓR POD ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ARBITRAŻOWEGO?

Aby postępowanie arbitrażowe mogło się toczyć, między stronami musi istnieć spór. Sądy nie są zobowiązane do odesłania stron do arbitrażu, jeżeli między stronami nie istnieje spór, choć takie sytuacje zdarzają się bardzo rzadko.

Spory powstają na gruncie określonych stosunków prawnych, które mogą mieć charakter bądź umowny, bądź deliktowy. To, czy klauzula arbitrażowa obejmuje roszczenia z tytułu deliktów, zależy od jej sformułowania, tj. od tego, czy klauzula jest sformułowana szeroko oraz od tego, czy roszczenie z tytułu deliktu pozostaje w odpowiednim związku ze zobowiązaniem umownym.

Niemniej, strona umowy o arbitraż może twierdzić, że roszczenie dochodzone przeciwko niej w trybie przewidzianym w umowie o arbitraż nie jest objęte zakresem tej umowy.

IV.4.1. *Podstawy teoretyczne*

Wymóg, aby spór poddany pod rozstrzygnięcie w drodze postępowania arbitrażowego był objęty zakresem umowy o arbitraż, wynika z art. II ust. 3, zgodnie z którym ma to być spór „w sprawie, co do której strony zawarły umowę w rozumieniu niniejszego artykułu”.

IV.4.2. *Praktyka*

(i) *Czy klauzula arbitrażowa powinna być interpretowana szeroko?*

Czasami pojawia się pytanie, czy na gruncie ścisłej wykładni, pojęcie „wynikające z” może być rozumiane jako mające węższe znaczenie niż

pojęcie „w związku z”. Podobne pytania pojawiają się w odniesieniu do pojęć „związane z” oraz „dotyczące”.

Jednakże jak wskazuje Sąd Apelacyjny w Anglii w sprawie *Fiona Trust przeciwko Privalov*¹⁴, uwaga powinna raczej koncentrować się na tym, czy można zasadnie przyjąć, iż strony chciały wyłączyć możliwość poddania sporu pod rozstrzygnięcie w drodze arbitrażu. Jak bowiem wskazał sąd:

„zwyczajni przedsiębiorcy byliby zaskoczeni subtelną różnicą zarysowaną w sprawie oraz czasem spędzonym nad rozstrzygnięciem, czy konkretna sprawa mieści się w zakresie jednego zestawienia wyrazów, czy w zakresie innego, bardzo podobnego zestawienia wyrazów”.

Orzeczenie to zostało utrzymane przez Izbę Lordów, która „przyklasnęła” stanowisku Sądu Apelacyjnego¹⁵.

(i) *Co w sytuacji, gdy umowa o arbitraż zawiera jakieś wyłączenia odnoszące się do jej zakresu?*

Brzmienie niektórych umów o arbitraż może sugerować, że obejmują one jedynie pewne rodzaje roszczeń lub też, że są ograniczone co do określonego celu. Jednakże prowadzenie sporów wynikających z tej

---

14. *Zjednoczone Królestwo*: Court of Appeal dla Anglii i Walii Wales, 24 stycznia 2007 r. (*Fiona Trust & Holding Corporation & Ors v. Privalov & Ors*) [2007] EWCA Civ 20, para. 17; Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 654-682 w [6] (UK no. 77).

15. *Zjednoczone Królestwo*: House of Lords, 17 października 2007 r. (*Fili Shipping Company Limited (14th Claimant) and others v. Premium Nafta Products Limited (20th Defendant) and others*) [2007] UKHL 40, para. 12; Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 654-682 w [45] (UK no. 77).

samej umowy na różnych forach ma istotne wady. Dlatego też, jeżeli klauzula arbitrażowa jest szeroka, jedynie najsilniejsze dowody mogą przemawiać za przyjęciem, że zamiarem było wyłączenie danego roszczenia spod jurysdykcji sądu arbitrażowego, w szczególności, gdy wyłączenie takie jest nieprecyzyjne.

IV.5. CZY UMOWA O ARBITRAŻ WIĄŻE STRONĘ POSTĘPOWANIA TOCZĄCEGO SIĘ PRZED SĄDEM?

W jakim zakresie osoba niebędąca sygnatariuszem umowy o arbitraż może być uznawana za stronę „pierwotnej” umowy o arbitraż oraz skutecznie żądać odesłania do arbitrażu?

IV.5.1. Podstawy teoretyczne

(i) *Umowy o arbitraż wiążą jedynie strony*

Do umów o arbitraż ma zastosowanie zasada, że wywołują one skutki prawne *inter partes*. Oznacza to, że umowa o arbitraż przyznaje prawa i nakłada obowiązki tylko na strony tej umowy. Zakres umowy o arbitraż w odniesieniu do stron będzie określany jako zakres „podmiotowy”.

(ii) *Osoby niebędące sygnatariuszami mogą również być stronami umowy o arbitraż*

Podmiotowy zakres umowy nie może być definiowany wyłącznie w odniesieniu do samych sygnatariuszy umowy o arbitraż. Osoby niebędące sygnatariuszami mogą, pod pewnymi warunkami, nabywać prawa i obowiązki wynikłe z umowy. Powszechnie przyjmuje się na przykład, że w przypadku stosunków pomiędzy pełnomocnikiem a mocodawcą, umowa podpisana przez przedstawiciela w rzeczywistości wiąże reprezentowanego. Między innymi reguły

następstwa prawnego, teoria grupy spółek, „przebiecie zasłony korporacyjnej” oraz *estoppel* mogą prowadzić do wniosku, że osoby niebędące sygnatariuszami umowy o arbitraż przejęły prawa i obowiązki strony umowy.

Powstaje pytanie, czy związanie postanowieniami umowy o arbitraż osób niebędących jej sygnatariuszami może być odczytywane jako sprzeczne z wymogiem pisemności określonym w Konwencji. Najbardziej przekonującą odpowiedzią jest „nie”. Przemawia za tym szereg argumentów.

Kwestia formalnej ważności jest niezależna od ustalenia stron umowy o arbitraż, która to należy do kwestii merytorycznych i nie podlega wymogom formalnym. Gdy zostanie ustalone, że istnieje ważna umowa o arbitraż, osobną kwestią będzie ustalenie stron związanych tą umową. Osoby trzecie, niewskazane wyraźnie w pisemnej umowie o arbitraż, mogą zostać objęte jej zakresem *ratione personae*. Ponadto Konwencja nie wyklucza możliwości wyrażenia zgody na arbitraż w imieniu innej osoby, a więc koncepcji, która swoje korzenie ma w teoriach zgody dorozumianej.

(iii) *Jak ustalić zakres podmiotowy umowy o arbitraż*

Art. II ust. 3 w sposób dorozumiany zobowiązuje sąd do ustalenia zakresu podmiotowego umowy o arbitraż, stanowiąc, że „Sąd Umawiającego się Państwa, w którym wszczęto spór w *sprawie, co do której strony zawarły umowę* w rozumieniu niniejszego artykułu (...)” odeśle strony do arbitrażu.

Związanie umową o arbitraż osób nie będących jej sygnatariuszami może nastąpić na różnych podstawach prawnych. Pierwsza ich grupa obejmuje teorie dorozumianej zgody, osób trzecich jako beneficjentów, gwarantów, cesje oraz inne sposoby przeniesienia praw z umowy. Teorie te opierają się na dostrzegalnych intencjach stron oraz w dużej mierze na zasadach dobrej wiary. Mają one

zastosowanie zarówno do podmiotów prawa prywatnego, jak i podmiotów prawa publicznego. Druga grupa obejmuje teorie prawne dotyczące stosunków pomiędzy przedstawicielem a reprezentowanym, domniemanego pełnomocnictwa, „przebicia zasłony korporacyjnej” (*alter ego*), stosunków w ramach *joint venture*, następstwa prawnego oraz *estoppel*. Nie opierają się one na intencji stron, lecz raczej na mocy wiążącej obowiązującego prawa.

(iv) *Prawo właściwe dla ustalenia zakresu podmiotowego umowy o arbitraż*

Które prawo jest właściwe do ustalenia, czy osoba niebędąca sygnatariuszem umowy o arbitraż jest nią związana, czy nie?

Zasadniczo kwestia ta powinna zostać rozstrzygnięta zgodnie z prawem, któremu podlega umowa o arbitraż. W razie braku uzgodnienia stron w tej kwestii, powszechnie przyjmuje się, iż umowa o arbitraż powinna podlegać prawu obowiązującemu w miejscu postępowania arbitrażowego lub prawu właściwemu dla umowy podstawowej jako całości, lub też w niektórych przypadkach prawu właściwemu dla siedziby władzy orzekającej *lex fori*. Jednakże w niektórych orzeczeniach sądy zastosowały do tej kwestii zasady międzynarodowe lub *lex mercatoria*, oceniając ją głównie na gruncie faktów i dowodów.

IV.5.2. *Praktyka*

(i) *Kiedy dokładnie strona ma uprawnienie, aby zostać odesłana do arbitrażu?*

Odpowiedź na powyższe pytanie zależy od okoliczności danej sprawy. Sąd powinien przeanalizować tę kwestię w świetle okoliczności konkretnej sprawy i zdecydować, czy można twierdzić, że osoba niebędąca sygnatariuszem umowy o arbitraż może być nią

związana. Jeżeli tak, to najlepszym sposobem działania jest odesłanie stron do postępowania arbitrażowego oraz pozwolenie trybunałowi arbitrażowemu rozpoznać i orzec w tej sprawie. Sądy będą mogły weryfikować decyzję trybunału w przedmiocie włączenia do postępowania osoby niebędącej sygnatariuszem umowy o arbitraż na etapie uchylecia lub wykonania orzeczenia.

Jeżeli spór pomiędzy sygnatariuszem a nie-sygnatariuszem okazywał się być *wystarczająco* związany z interpretacją lub wykonaniem umowy sygnatariusza zawierającej klauzulę arbitrażową, sądy uznawały, że spory z udziałem osób niebędących sygnatariuszami umowy o arbitraż powinny być odsyłane do arbitrażu. Orzekały więc, że taki spór można uznać za objęty przedmiotowym zakresem klauzuli arbitrażowej.

W sprawie *Sourcing Unlimited Inc. przeciwko Asimco International Inc.*¹⁶, przed Sądem Pierwszego Okręgu, Sourcing Unlimited (Jumpsource) zawarła pisemną umowę o współpracy z ATL dotyczącą podziału produkcji części mechanicznych oraz odpowiedniego udziału w zyskach. Asimco była podmiotem zależnym od ATL i obie miały tego samego prezesa. Umowa przewidywała postępowanie arbitrażowe w Chinach. Relacje pogorszyły się i Jumpsource pozwała Asimco i jej prezesa przed sądy amerykańskie zarzucając Asimco przede wszystkim umyślne ingerowanie w stosunki umowne i powiernicze pomiędzy nią a ATL. Pozwani złożyli wniosek o odesłanie sporu do postępowania arbitrażowego. Twierdzili oni, że chociaż nie byli sygnatariuszami umowy o współpracy, roszczenie

---

16. *Stany Zjednoczone*: United States Court of Appeals, First Circuit, 22 maja 2008 r. (*Sourcing Unlimited Inc. v. Asimco International Inc. and John F. Perkowski*), 526 F.3d 38, para. 9; Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 1163-1171 (US no. 643).

Jumpsourceto przeciwko nim powinno zostać rozpoznane przez trybunał arbitrażowy, gdyż kwestie, mające być przedmiotem sporu, wyraźnie wynikają z umowy o współpracy. Sąd uwzględnił wniosek. Stwierdził, że „niniejszy spór jest *wystarczająco spleciony* z Umową Jumpsourceto-ATL, aby zastosować estoppel”. (Wyróżnienie autora).

(ii) *Co, jeżeli sąd uzna, że strona nie jest związana umową o arbitraż?*
Jeżeli przed sądem nie zostanie wykazane, że osoba niebędąca sygnatariuszem powinna być związana umową o arbitraż, sąd musi zdecydować, czy uznać swoją właściwość co do sporu z udziałem nie-sygnatariuszy, a strony umowy o arbitraż odesłać do postępowania arbitrażowego, czy też przeciwnie – uznać się za właściwym dla całego sporu.

Można jednak wyrazić obawę, czy odesłanie do postępowania arbitrażowego właściwych stron nie „podzieli” rozstrzygania sprawy pomiędzy dwa fora, z ryzykiem, że każde forum dojdzie do odmiennych wniosków, opierając się na tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych.

Niektóre sądy włoskie uznawały, iż w przypadku, gdy przedstawione im spory dotyczyły zarówno stron umowy o arbitraż, jak również osób trzecich (które sąd uznał za niezwiązane umową o arbitraż), a także obejmowały powiązane roszczenia, jurysdykcja sądu „absorbuje” cały spór, a umowa o arbitraż staje się „nienadającą się do realizacji”¹⁷. Takie stanowisko raczej nie będzie przyjmowane

---

17. *Włochy*: Corte di Cassazione, 4 sierpnia 1969 r., no. 2949 oraz Corte di Cassazione, 11 lutego 1969, no. 457, cytowane przez A.J. van der Berg, *The New York Arbitration Convention of 1958 – Towards a Uniform Interpretation* (Kluwer, 1981) s. 162 przypis 124.

w innych jurysdykcjach i nie powinno być ono traktowane jako odzwierciedlenie powszechnego podejścia.

Artykuł II ust. 3 nakazuje sądowi odesłanie stron umowy o arbitraż do wybranego forum arbitrażowego w razie zgłoszenia stosownego wniosku oraz o ile spełnione są warunki określone w tym artykule. W związku tym, przy wniosku jednej ze stron, sąd będzie miał ograniczone pole manewru dla nieodsyłania stron, które podpisały umowę o arbitraż, do postępowania arbitrażowego, przy jednoczesnym uznaniu się za właściwy dla sporu z osobą niebędącą sygnatariuszem.

IV.6. CZY TEN KONKRETNY SPÓR POSIADA ZDATNOŚĆ ARBITRAŻOWĄ?

Strona może twierdzić przed sądem, że umowa o arbitraż dotyczy sprawy, która nie „może być rozstrzygnięta w drodze arbitrażu” w rozumieniu art. II ust. 1 i dlatego nie powinna być uznana lub wykonana.

IV.6.1. *Spór, którego przedmiot „nadaje się do rozstrzygnięcia w drodze arbitrażu” ma „zdatność arbitrażową”*

Powszechnie przyjmuje się, że terminy te odnoszą się do sporów uznawanych za „niezdatne arbitrażowo”, ponieważ należą one do wyłącznej domeny sądów. Każde Państwo samodzielnie decyduje, jakie spory mogą, a jakie nie mogą być rozstrzygane w drodze arbitrażu, w oparciu o własne reguły ustrojowe oraz politykę społeczną i ekonomiczną. Klasycznym przykładem są stosunki rodzinne (rozwoły, spory o ojcostwo...), przestępstwa, roszczenia pracownicze, upadłość, itp. Jednakże w wyniku rosnącego uznania dla arbitrażu, z upływem czasu, zakres spraw nieposiadających zdatności arbitrażowej znacznie się skurczył. Obecnie nie jest już niczym

wyjatkowym uznaniu, że pewne aspekty roszczeń pracowniczych, czy roszczeń związanych z upadłością, posiadają zdatność arbitrażową.

Co więcej, wiele wiodących jurysdykcji rozróżnia czysto krajowe postępowania arbitrażowe od międzynarodowych, uznając szerszy zakres zdatności arbitrażowej spraw rozstrzyganych w arbitrażu międzynarodowym.

IV.6.2. *Prawo właściwe dla określenia zdatności arbitrażowej sporu*

Artykuł II ust. 1 milczy na temat prawa, według którego określana jest zdatność arbitrażowa sporu, pozostawiając rozstrzygnięcie tej kwestii sądowi.

Jeśli chodzi o zdatność arbitrażową sporu na wczesnym etapie postępowania, sądy mogą wybrać pomiędzy kilkoma opcjami, w tym: *lex fori* (krajowe zasady dotyczące zdatności arbitrażowej właściwe dla państwa danego sądu), prawo miejsca prowadzenia postępowania arbitrażowego, prawo właściwe dla umowy o arbitraż, prawo właściwe dla zainteresowanej strony, jeżeli umowa zawarta jest z państwem lub podmiotem państwowym, lub prawo miejsca, w którym wyrok będzie wykonany.

W praktyce najwłaściwszym i najmniej problematycznym rozwiązaniem jest zastosowanie *lex fori*. Jest to podejście najwłaściwsze (o ile tylko sąd miałby jurysdykcję w braku umowy o arbitraż) w świetle Konwencji, ponieważ art. V ust. 2 lit. A przewiduje zastosowanie zasad *lex fori* w odniesieniu do zdatności arbitrażowej sporu w związku z wykonaniem orzeczenia. Jest to również podejście najmniej problematyczne, gdyż stosowanie obcych zasad przy rozstrzyganiu o zdatności arbitrażowej sporu przez sądy krajowe jest utrudnione: zasady te nie zawsze wynikają z ustawy, ale często formułowane są w orzecznictwie, a to oznaczałoby konieczność dokładnego badania zagranicznych porządków prawych.

Obecnie coraz powszechniej akceptowany jest pogląd, że w sprawach z udziałem państwa państwo nie może powoływać się na własne prawo w celu wykazania braku zdatności arbitrażowej sporu¹⁸.

IV.6.3. Międzynarodowe umowy o arbitraż powinny podlegać jednolitym zasadom co do zdatności arbitrażowej

Przy ocenie zdatności arbitrażowej sporu należy uwzględnić zawarte w Konwencji domniemanie ważności międzynarodowych umów o arbitraż. W związku z tym nie wszystkie zarzuty dotyczące braku zdatności arbitrażowej sporu, skuteczne w odniesieniu do czysto krajowych umów o arbitraż, mogą być skutecznie podniesione w przypadku międzynarodowych umów o arbitraż.

Nie ma uniwersalnego kryterium wyróżnienia zarzutów dotyczących braku zdatności arbitrażowej sporu, które w sprawach międzynarodowych mogą zostać pominięte. Niektóre ustawy zawierają formalne definicje (takie jak niejednakowość narodowości), inne odnoszą się bardziej intuicyjnie do „transakcji międzynarodowych” bez dalszego ich definiowania.

---

18. Szwajcarska ustawa - Prawo prywatne międzynarodowe w art. 177 ust. 2 stanowi:

„Jeżeli jedną ze stron umowy o arbitraż jest państwo lub przedsiębiorstwo, którego większościowym udziałowcem jest państwo lub organizacja kontrolowana przez państwo, strona ta nie może powoływać się na swoje prawo krajowe w celu zakwestionowania zdatności arbitrażowej sporu lub swojej zdolności do bycia stroną postępowania arbitrażowego”.

V. PODSUMOWANIE

Na podstawie zwięzłego przeglądu regulacji Konwencji w zakresie wykonalności umów o arbitraż można stwierdzić, że do umów o arbitraż objętych zakresem Konwencji zastosowanie mają następujące ogólne zasady:

1. Konwencja została zawarta w celu promowania rozstrzygnięcia sporów międzynarodowych w drodze arbitrażu. Przewiduje ona regulację o „proarbitrażowym” i „prowykonawczym” charakterze.
2. Umowa o arbitraż powinna być uznana za wiążącą, jeżeli przed sądem zostanie wykazane, że propozycja poddania sporu pod arbitraż – wyrażona w formie pisemnej – spotkała się z akceptacją drugiej strony. Konwencja określa maksymalne, jednolite zasady dotyczące formy umowy. Sąd może jednak zastosować mniej restrykcyjne zasady krajowe niż określone w art. II Konwencji.
3. Sądy powinny uznawać jedynie niektóre z zarzutów wynikających z prawa krajowego w zakresie nieistnienia i nieważności umowy o arbitraż.
4. Umowa o arbitraż może wiązać osoby niebędące jej sygnatariuszami.
5. Sąd powinien zweryfikować istnienie sporu między stronami.
6. Brak zdatności arbitrażowej sporu nie jest bezpośrednio uregulowany w Konwencji, lecz pozostawiony krajowym porządkom prawnym. Zarzuty co do braku zdatności arbitrażowej sporu mogą być jednak uznawane jedynie w ograniczonym zakresie.

ROZDZIAŁ III

ŻĄDANIE UZNANIA I WYKONANIA ORZECZENIA ARBITRAŻOWEGO

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP

II. ETAP I - WYMOGI, JAKIE POWINIEN SPEŁNIĆ WNIOSKODAWCA (ART. IV)

II.1. Jakie dokumenty?

II.2. Legalizowane orzeczenie lub uwierzytelniony odpis (*art. IV ust. 1 lit. a*)

II.2.1. Legalizacja

II.2.2. Uwierzytelnienie

II.3. Oryginał umowy o arbitraż lub jej uwierzytelniony odpis (*art. IV ust. 1 lit. b*)

II.4. Wraz z żądaniem

II.5. Przekład (*art. IV ust. 2*)

III. ETAP II - PODSTAWY ODMOWY (ART. V) - OGÓLNIE

III.1. Brak rozpoznania sprawy co do meritum

III.2. Ciężar dowodu wyczerpujących podstaw po stronie uczestnika postępowania

III.3. Wyczerpujące podstawy odmowy uznania i wykonania

III.4. Ścisła interpretacja podstaw odmowy

III.5. Ograniczona uznaniowość w zakresie wykonania w przypadku istnienia podstaw odmowy

IV. PODSTAWY ODMOWY WYKAZYWANE PRZEZ UCZESTNIKA POSTĘPOWANIA (ART. V UST. 1)

IV.1. Podstawa 1: brak zdolności strony i nieważność umowy o arbitraż (*art. V ust. 1 lit. a*)

IV.1.1. Brak zdolności strony

- IV.1.2. Nieważność umowy arbitrażowej
- IV.2. Podstawa 2: brak powiadomienia oraz pogwałcenie zasad rzetelnego procesu; prawo do sprawiedliwego postępowania (*art. V ust. 1 lit. b*)
  - IV.2.1. Prawo do sprawiedliwego postępowania
  - IV.2.2. Brak powiadomienia
  - IV.2.3. Pogwałcenie zasad rzetelnego procesu: „niemożność przedstawienia swojej sprawy”
- IV.3. Podstawa 3: nie podpadanie pod zakres lub przekroczenie granic umowy o arbitraż (*art. V ust. 1 lit. c*)
- IV.4. Podstawa 4: nieprawidłowy skład trybunału arbitrażowego lub naruszenie procedury arbitrażowej (*art. V ust. 1 lit. d*)
  - IV.4.1. Skład trybunału
  - IV.4.2. Procedura arbitrażowa
- IV.5. Podstawa 5: orzeczenie niewiążące, uchylone bądź którego wykonalność została wstrzymana (*art. V ust. 1 lit. e*)
  - IV.5.1. Orzeczenie jeszcze niewiążące
  - IV.5.2. Orzeczenie uchylone lub którego wykonalność została wstrzymana
    - (i) Orzeczenie uchylone
    - (ii) Skutki uchylenia
    - (iii) Orzeczenie, którego „wykonalność została wstrzymana”
- V. PODSTAWY ODMOWY UWZGLĘDNIANE PRZEZ SĄD EX OFFICIO (ART. V UST. 2)**
  - V.1. Podstawa 6: sprawy niemające zdolności arbitrażowej (*art. V ust. 2 lit. a*)
  - V.2. Podstawa 7: sprzeczność z porządkiem publicznym (*art. V ust. 2 lit. b*)
    - V.2.1. Przykłady uznania i wykonania
    - V.2.2. Przykłady odmowy uznania i wykonania
- VI. PODSUMOWANIE**

I. WSTĘP

Sądy mogą uznawać i stwierdzać wykonalność orzeczeń arbitrażowych w zasadzie wszędzie. Stwierdzenie wykonalności orzeczeń w krajach innych niż ten, w którym wydano orzeczenie arbitrażowe, następuje zwykle na mocy postanowień Konwencji nowojorskiej. Skutki prawne uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczenia są w praktyce ograniczone do terytorium, na które rozciąga się jurysdykcja sądu orzekającego.

Zgodnie z art. III sądy krajowe są zobowiązane do uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń zgodnie z regułami procedury obowiązującej na obszarze, gdzie przedstawiono żądanie uznania i wykonania (zob. rozdz. I) oraz zgodnie z warunkami określonymi w Konwencji.

W ustawach krajowych występują trzy rodzaje przepisów, jakie mają zastosowanie do wykonywania orzeczeń:

- szczególne uregulowania przyjęte w celu implementacji Konwencji nowojorskiej;
- uregulowania odrębne, dotyczące arbitrażu międzynarodowego;
- ogólne uregulowania krajowego prawa arbitrażowego.

Art. III zobowiązuje Umawiające się Państwa do uznawania za wiążące orzeczeń, do których odnosi się Konwencja, chyba że podpadają one pod jedną z podstaw odmowy, zdefiniowanych w art. V. Sądy mogą jednak stwierdzać wykonalność orzeczeń na bardziej korzystnych podstawach (na mocy art. VII ust. 1, zob. rozdz. I). Przykładami kwestii nieuregulowanych w Konwencji, a regulowanych przez prawo krajowe, są:

- właściwość sądów;
- przedstawienie dowodów;
- terminy;
- środki zabezpieczające;
- czy uwzględnienie lub odmowa uznania i wykonania mogą być przedmiotem apelacji bądź odwołania;
- wymogi egzekucji z majątku;
- zakres poufności postępowania w sprawie o uznanie i wykonanie.

W żadnym przypadku nałożenie wymogów w zakresie jurysdykcji nie może prowadzić do wycofania się z międzynarodowych zobowiązań, jakie przyjęło na siebie dane państwo w zakresie wykonywania orzeczeń zagranicznych (zob. rozdz. I, cz. VI).

Konwencja nowojorska wymaga, aby uznawanie lub wykonywanie orzeczeń arbitrażowych objętych nią nie było uzależnione od spełnienia warunków istotnie bardziej uciążliwych, ani od uiszczenia kosztów sądowych lub opłat istotnie wyższych niż wymagane dla uznawania lub wykonywania krajowych orzeczeń arbitrażowych. W praktyce przepis ten nie powodował problemów, a znalazł zastosowanie do wielu aspektów wykonywania. Sąd Najwyższy Kanady orzekł na przykład, że zgodnie z art. III żadna prowincja Kanady nie może wprowadzić krótszych, a tym samym bardziej uciążliwych dla stron, terminów w odniesieniu do żądania wykonania orzeczenia niż najbardziej korzystne terminy, obowiązujące w jakimkolwiek miejscu Kanady w stosunku do orzeczeń krajowych¹.

---

1. *Kanada: Supreme Court of Canada, 20 maja 2010 r., (Yugraneft Corporation v. Rexx Management Corporation) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 343-345 (Canada no. 31).*

Reguły postępowania, do których odnosi się Konwencja nowojorska, ograniczają się do takich kwestii, jak forma wniosku oraz organ właściwy, których określenie Konwencja pozostawia prawu krajowemu. Jednakże *warunki, od spełnienia których uzależnione jest wykonanie orzeczenia arbitrażowego*, określone są w samej Konwencji nowojorskiej oraz podlegają jej wyłącznie, co oznacza, że wnioskodawca – strona żądająca uznania lub wykonania – musi złożyć jedynie oryginał lub odpis umowy o arbitraż i orzeczenia arbitrażowego oraz ewentualnie ich przekład, a strona przeciwna może polegać wyłącznie na podstawach wymienionych wyczerpująco w Konwencji nowojorskiej. Kwestie te zostaną poniżej szczegółowo przeanalizowane.

Gdy wnioskodawca przedłoży dokumenty określone w art. IV, będzie on uprawniony do uzyskania uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczenia, chyba że strona przeciwna dowiedzie, że zastosowanie ma jedna lub kilka podstaw odmowy uznania i wykonania orzeczenia wymienionych wyczerpująco w art. V ust. 1, lub że sąd uzna, iż znajduje zastosowanie jedna z podstaw z art. V ust. 2.

Sądy powinny przestrzegać ogólnej zasady, że podstawy odmowy określone w art. V należy interpretować ściśle, co oznacza, że ich istnienie będzie uznawane jedynie w poważnych przypadkach. Szczególnym tego przykładem są zarzuty dotyczące naruszenia porządku publicznego, podnoszone często przez nieusatysfakcjonowane strony, lecz bardzo rzadko uznawane przez sądy. Przykładowo: mimo iż Londyn jest jednym z największych ośrodków finansowych świata, gdzie strony często występują z żądaniem wykonania, nie odnotowano tam żadnego przypadku, w którym sąd brytyjski odmówiłby uznania zagranicznego orzeczenia ze względu na naruszenie porządku publicznego (zob. poniżej w niniejszym rozdziale, cz. V.2).

W publikacji ICCA *Yearbook Commercial Arbitration* z 2010 r. wskazano, iż w ciągu 35 lat raportowania w zakresie realizacji przepisów Konwencji jedynie w 10% spraw odmówiono uznania i wykonania na podstawie przesłanek ujętych w Konwencji, chociaż odsetek ten nieznacznie wzrósł w ostatnich latach.

Sądy prezentują:

- **silnie prowykonawcze nastawienie oraz**
- **pragmatyczne, elastyczne i niesformalizowane podejście do wykonywania orzeczeń na podstawie Konwencji nowojorskiej.**

Ta godna pochwały liberalna postawa w pełni wykorzystuje potencjał tego udanego traktatu, którego stronami jest 145 Państw, wspierając i promując handel międzynarodowy (zob. przegląd w cz. I.2.).

II. ETAP I - WYMOGI, JAKIE POWINIEN SPEŁNIĆ WNIOSKODAWCA (ART. IV)

Na tym etapie postępowania to na wnioskodawcy spoczywa ciężar dowodu, a ponadto ma on obowiązek przedłożenia dokumentów wskazanych w Konwencji nowojorskiej (art. IV). Ciężar dowodu spoczywający na wnioskodawcy jest jednak ograniczony. Etap I cechuje prowykonawczy charakter oraz praktyczne nastawienie sądu orzekającego w przedmiocie wykonania.

II.1. JAKIE DOKUMENTY?

Rozpatrując żądanie uznania lub wykonania orzeczenia sąd weryfikuje, czy wnioskodawca przedłożył wraz z żądaniem:

- Należycie legalizowany oryginał orzeczenia lub jego należycie uwierzytelniony odpis (art. IV ust. 1 lit. a);
- Oryginał wspomnianej w art. II umowy lub jej należycie uwierzytelniony odpis (art. IV ust. 1 lit. b); oraz
- W stosownych przypadkach, przekład tych dokumentów na język urzędowy kraju, w którym dochodzi się praw z orzeczenia (art. IV ust. 2).

II.2. LEGALIZOWANE ORZECZENIE LUB UWIERZYTELNIONY ODPIS (*art. IV ust. 1 lit. a*)

II.2.1. *Legalizacja*

Legalizacja orzeczenia jest procesem, w którym kompetentny organ stwierdza, że podpisy pod orzeczeniem są autentyczne. Celem legalizacji oryginalnego orzeczenia lub uwierzytelnionego odpisu orzeczenia jest potwierdzenie, że jest to jego *autentyczna* wersja oraz że zostało ono wydane przez wyznaczonych arbitrów. W praktyce kwestia ta niezwykle rzadko sprawia jakiegokolwiek problemy.

Konwencja nie precyzuje, jakie prawo reguluje kwestie wymogów w zakresie legalizacji. Nie wskazuje także, czy wymogi w zakresie legalizacji mają obowiązywać w kraju, w którym wydano orzeczenie, czy w kraju, w którym przedstawiono żądanie uznania lub wykonania. Większość sądów wydaje się akceptować wszelkie formy legalizacji pozostające w zgodzie z prawem któregośkolwiek z nich. W jednym z wczesnych orzeczeń Sąd Najwyższy Austrii wprost uznał, że legalizacja może zostać dokonana bądź na podstawie prawa obowiązującego w kraju, w którym wydano orzeczenie, bądź też na podstawie prawa obowiązującego w kraju, w którym przedstawiono

żądanie wykonania orzeczenia². Inne sądy orzekające w przedmiocie wykonywania stosują prawo obowiązujące na obszarze ich jurysdykcji³.

Ostatnio Sąd Najwyższy Austrii uznał, że:

„Konwencja nowojorska nie wskazuje wyraźnie, czy do orzeczeń arbitrażowych oraz umów o arbitraż lub ich odpisów mają zastosowanie jedynie wymogi w zakresie poświadczenia autentyczności lub prawidłowości obowiązujące w Państwie, w którym zostało wydane orzeczenie, czy też muszą być spełnione również wymogi w zakresie uwierzytelnienia zagranicznych dokumentów obowiązujące w Państwie, w którym dochodzi się uznania”

oraz doszedł do wniosku, że:

„Sąd Najwyższy konsekwentnie podtrzymuje (...) opinię, iż austriackie wymogi w zakresie uwierzytelnienia nie mają wyłącznego zastosowania (...) W związku z tym Sąd Najwyższy uważa, że wystarczającym są uwierzytelnienia dokonane zgodnie z prawem Państwa, w którym orzeczenie arbitrażowe zostało wydane (...)”⁴.

-
2. Zob. np. *Austria*: Oberster Gerichtshof, 11 czerwca 1969 r. (*brak wskazania stron*) Yearbook Commercial Arbitration II (1977) s. 232 (Austria no. 3).
  3. Zob. np. *Włochy*: Corte di Cassazione, 14 marca 1995 r., no. 2919 (*SODIME – Società Distillerie Meridionali v. Schuurmans & Van Ginneken BV*) Yearbook Commercial Arbitration XXI (1996) s. 607-609 (Italy no. 140).
  4. *Austria*: Oberster Gerichtshof, 3 września 2008 r. (*O Limited i in. v. C Limited*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 409-417 (Austria no. 20).

Omawiane dokumenty mają na celu jedynie potwierdzenie autentyczności orzeczenia oraz faktu, że orzeczenie zostało wydane na podstawie umowy o arbitraż, o której mowa w Konwencji. Z tego powodu sądy niemieckie uznają, że legalizacja nie jest wymagana, gdy autentyczność orzeczenia jest bezsporna; zob. np. dwa niedawne rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w Monachium⁵.

Odnotowano jedynie kilka spraw, w których strona nie spełniła tych prostych wymogów proceduralnych (np. w sprawie przed Sądem Najwyższym Hiszpanii w 2003 r. wnioskodawca przedłożył jedynie niewiarygodny oraz niezalegalizowany odpis orzeczenia)⁶. Sądy, dokonując ścisłej interpretacji, nie mogą wymagać od strony przedłożenia jakichkolwiek dodatkowych dokumentów lub wykorzystywać jakichkolwiek wymogów proceduralnych jako przeszkody w uwzględnieniu żądania.

II.2.2. Uwierzytelnienie

Celem uwierzytelnienia jest potwierdzenie, że odpis orzeczenia jest identyczny z oryginałem. Konwencja nie precyzuje, jakie prawo reguluje procedurę uwierzytelniania; powszechnie przyjmuje się, że jest ona regulowana przez *lex fori*.

-
5. Niemcy: Oberlandesgericht, Munich, 17 grudnia 2008 r. (*sprzedawca przeciwko niemieckiemu beneficjentowi*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 359-361 (Germany no. 125) oraz Oberlandesgericht, Munich, 27 lutego 2009 r. (*przewoźnik przeciwko niemieckiemu konsumentowi*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 365-366 (Germany no. 127).
  6. Hiszpania: Tribunal Supremo, Izba Cywilna, posiedzenie plenarne, 1 kwietnia 2003 r. (*Satico Shipping Company Limited v. Maderas Iglesias*) Yearbook XXXII (2007) s. 582-590 (Spain no. 57).

Kategorie osób upoważnionych do uwierzytelniania odpisów będą zazwyczaj takie same jak kategorie osób, które upoważnione są do poświadczania autentyczności oryginału orzeczenia. Dodatkowo, w większości przypadków za wystarczające uznawane jest uwierzytelnienie dokonane przez Sekretarza Generalnego instytucji arbitrażowej, której podlega dane postępowanie arbitrażowe.

II.3. ORYGINAŁ UMOWY O ARBITRAŻ LUB JEJ UWIERZYTELNIIONY ODPIS (art. IV ust. 1 lit. b)

Przepis ten wymaga jedynie, aby strona żądająca wykonania przedłożyła dokument, który *prima facie* stanowi ważną umowę o arbitraż. Na tym etapie sąd nie musi rozstrzygać, czy umowa jest „pisemna” w rozumieniu art. II ust. 2 (zob. rozdz. II, cz. IV.2.) lub ważna na gruncie prawa właściwego⁷.

Merytoryczne sprawdzenie ważności umowy o arbitraż i jej zgodności z art. II ust. 2 Konwencji ma miejsce na etapie II postępowania w sprawie uznania lub wykonania (zob. w niniejszym rozdziale poniżej, cz. IV.1., art. V ust. 1 lit. a).

W krajach, gdzie prawo krajowe nie wymaga, aby wnioskodawca przedstawił oryginał umowy o arbitraż lub jej uwierzytelniony odpis, sądy mogą odstąpić od tego wymogu w ramach zastosowania zasady prawa korzystniejszego na podstawie art. VII Konwencji (zob. rozdz. I, cz. V.1.). Tak jest w przypadku sądów niemieckich, które konsekwentnie orzekają, że wnioskodawcy żądający w Niemczech wykonania zagranicznego orzeczenia na podstawie Konwencji muszą

---

7. Zob. np. *Singapur*: Supreme Court of Singapore, High Court, 10 maja 2006 r. (*Aloe Vera of America Inc. v. Asianic Food S) Pte Ltd i inni*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 489-506 (Singapore no. 5).

przedłożyć jedynie legalizowany oryginał orzeczenia lub jego uwierzytelniony odpis⁸.

II.4. WRAZ Z ŻĄDANIEM

Jeżeli dokumenty nie są przedłożone wraz z żądaniem, sądy co do zasady pozwalają stronom na usunięcie tego braku w toku postępowania w sprawie wykonania⁹.

Przeciwnie, sądy włoskie uznają, iż przedłożenie dokumentów jest warunkiem wstępnym wszczęcia postępowania w sprawie uznania lub wykonania oraz że w przypadku niespełnienia tego warunku żądanie będzie uznane za niedopuszczalne. Sąd Najwyższy we Włoszech konsekwentnie orzeka, iż oryginał umowy o arbitraż lub jej uwierzytelniony odpis muszą zostać przedłożone wraz z żądaniem wykonania orzeczenia, w przeciwnym razie żądanie jest niedopuszczalne. Wada ta może zostać usunięta poprzez złożenie nowego żądania wykonania¹⁰.

-
8. Zob. przykładowo niedawne orzeczenie *Niemcy*: Oberlandesgericht, Monachium, 12 października 2009 r. (*szwedzki sprzedający przeciwko niemieckiemu kupującemu*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 383-385 (Germany no. 134).
  9. Zob. np. *Hiszpania*: Tribunal Supremo, 6 kwietnia 1989 r. (*Sea Traders SA v. Participaciones, Proyectos y Estudios SA*) Yearbook XXI (1996) s. 676-677 (Spain no. 27);
Austria: Oberster Gerichtshof, 17 listopada 1965 r. (*strona z Niemiec przeciwko stronie z Austrii*) Yearbook Commercial Arbitration I (1976) s. 182 (Austria no. 1).
  10. Zob. przykładowo niedawne orzeczenie *Włochy*: Corte di Cassazione, Pierwsza Izba Cywilna, 23 lipca 2009 r., no. 17291 (*Microwave s.r.l. in liquidation v. Indicia Diagnostics S.A.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 418-419 (Italy no. 182).

II.5. PRZEKŁAD (*art. IV ust. 2*)

Strona żądająca uznania lub wykonania orzeczenia musi przedłożyć przekład orzeczenia oraz oryginału umowy o arbitraż, o których mowa w art. IV ust. 1 lit. a i b, jeżeli dokumenty te nie są sporządzone w języku urzędowym kraju, w którym przedstawiono żądanie uznania lub wykonania (art. IV ust. 2).

Sądy mają tendencję do przyjmowania pragmatycznego podejścia. Choć Konwencja nie stanowi wyraźnie, iż przekład musi zostać przedłożony wraz z żądaniem uznania lub wykonania, to wiele sądów krajowych wymaga jednak przedłożenia przekładu wraz z żądaniem.

Przekład nie był wymagany na przykład w poniższych przypadkach:

- Prezes Sądu Okręgowego w Amsterdamie uznał, iż nie jest konieczny żaden przekład orzeczenia oraz umowy o arbitraż, ponieważ dokumenty te zostały „sporządzone w języku angielskim, który to język opanowaliśmy w stopniu wystarczającym do ich pełnego zrozumienia”¹¹;
- Sąd Apelacyjny w Zurychu orzekł, że nie ma potrzeby przedstawiania przekładu całego kontraktu zawierającego klauzulę arbitrażową; wystarczy przekład części zawierającej klauzulę arbitrażową. Należy zauważyć, iż umowy o roboty budowlane mogą wraz z aneksami stanowić tysiąc stron¹².

---

11. *Holandia*: Prezes, Rechtbank, Amsterdam, 12 lipca 1984 r. (*SPP Middle East*) Ltd. v. *Arabskiej Republice Egiptu*) Yearbook Commercial Arbitration X (1985) s. 487-490 (Netherlands no. 10).

12. *Szwajcaria*: Bezirksgericht, Zurich, 14 lutego 2003 r. oraz Obergericht, Zurich, 17 lipca 2003 r. (*strona włoska przeciwko spółce szwajcarskiej*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) s. 819-833 (Switzerland no. 37).

Przekład był natomiast wymagany w poniższych przypadkach:

- Federalny Sąd Apelacyjny w Argentynie stwierdził, iż przekład dokonany przez prywatnego – zamiast urzędowego lub przysięgłego tłumacza, nieposiadającego licencji na prowadzenie działalności w prowincji, w której przeprowadzono postępowanie w sprawie wykonania, nie spełnia wymogów Konwencji¹³.
- Sąd Najwyższy Austrii rozstrzygał sprawę, w której wnioskodawca przedłożył przekład jedynie sentencji orzeczenia Międzynarodowej Izby Handlowej (ICC). Sąd ten uznał, że sprawa powinna zostać zwrócona sądowi pierwszej instancji, do którego wniesiono żądanie wykonania, w celu usunięcia tego braku¹⁴.

III. ETAP II – PODSTAWY ODMOWY (ART. V) – OGÓLNIE

Ten etap charakteryzuje się następującymi zasadami ogólnymi:

- brak rozpoznania sprawy do meritum;
- ciężar wykazania wyczerpujących podstaw odmowy po stronie uczestnika postępowania;
- enumeratywne podstawy odmowy uznania i wykonania;
- ścisła interpretacja podstaw odmowy;

---

13. *Argentyna*: Cámara Federal de Apelaciones, City of Mar del Plata, 4 grudnia 2009 r. (*dalekowschodni przewoźnik morski przeciwko Arhenpez S.A.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 318-320 (Argentina no. 3).

14. *Austria*: Oberster Gerichtshof, 26 kwietnia 2006 r. (*D SA v. W GmbH*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 259-265 (Austria no. 16).

- ograniczona uznaniowość w zakresie uznawania i wykonywania nawet w przypadku istnienia jednej z podstaw odmowy.

III.1. BRAK ROZPOZNANIA SPRAWY CO DO MERITUM

Sąd nie jest upoważniony do zastępowania orzeczenia trybunału arbitrażowego swoim rozstrzygnięciem co do meritum nawet wtedy, gdy arbitrzy błędnie orzekli co do faktów lub prawa.

Konwencja nie przewiduje *de facto* apelacji co do uchybień proceduralnych. Wskazuje ona raczej podstawy odmowy uznania i wykonania, która nastąpi tylko, jeżeli właściwy organ stwierdzi zaistnienie takich podstaw, przy czym wiele z nich dotyczy właśnie poważnego naruszenia zasad rzetelnego procesu.

III.2. CIĘŻAR DOWODU WYCZERPUJĄCYCH PODSTAW ODMOWY PO STRONIE UCZESTNIKA POSTĘPOWANIA

To na uczestniku postępowania spoczywa ciężar dowodu. Może on oponować przeciwko uznaniu i wykonaniu orzeczenia wyłącznie w oparciu o podstawy odmowy określone w art. V ust. 1. Podstawy te zostały wyczerpująco wymienione w Konwencji nowojorskiej. Sąd natomiast może z urzędu odmówić uznania i wykonania, w oparciu o dwie podstawy określone w art. V ust. 2.

III.3. WYCZERPUJĄCE PODSTAWY ODMOWY UZNANIA I WYKONANIA

Podsumowując, strona sprzeciwiająca się uznaniu i wykonaniu może opierać swoją argumentację na jednej z pierwszych pięciu podstaw odmowy, których istnienie powinna udowodnić:

ŻĄDANIE UZNANIA I WYKONANIA ORZECZENIA ARBITRAŻOWEGO

- (1) Brak było ważnej umowy o arbitraż (art. V ust. 1 lit. a) z powodu braku zdolności stron lub nieważności umowy o arbitraż;
- (2) Pozwany nie był należycie powiadomiony lub nie mógł przedstawić swojej sprawy (art. V ust. 1 lit. b) z powodu pogwałcenia zasad rzetelnego procesu;
- (3) Orzeczenie odnosi się do sporu niewymienionego w umowie lub przekraczającego zakres umowy o arbitraż (art. V ust. 1 lit. c);
- (4) Skład trybunału arbitrażowego bądź procedura arbitrażowa nie były zgodne z umową stron lub – w razie braku takiej umowy – nie były zgodne z prawem kraju, w którym odbył się arbitraż (art. V ust. 1 lit. d);
- (5) Orzeczenie nie stało się jeszcze dla stron wiążące albo władza właściwa kraju, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane, uchyliła je lub wstrzymała jego wykonalność (art. V ust. 1 lit. e).

Są to jedyne podstawy, które może powołać uczestnik postępowania.

Ponadto sąd może z własnej inicjatywy odmówić uznania i wykonania w oparciu o podstawy wskazane poniżej. W praktyce także uczestnicy postępowań powołują się na te podstawy:

- (6) Przedmiot sporu nie ma zdolności arbitrażowej według prawa kraju, w którym przedstawiono żądanie wykonania (art. V ust. 2 lit. a);
- (7) Wykonanie orzeczenie byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym kraju, w którym przedstawiono żądanie wykonania (art. V ust. 2 lit. b).

III.4. ŚCISŁA INTERPRETACJA PODSTAW ODMOWY

Mając na uwadze cel Konwencji, a mianowicie „ujednoczenie norm, na podstawie których (...) orzeczenia arbitrażowe wykonywane są w państwach będących jej sygnatariuszami”¹⁵ (zob. rozdz. I, cz. I.2), w zamierzeniu jej twórców, podstawy odmowy uznania i wykonania orzeczeń, do których odnosi się Konwencja, powinny być interpretowane oraz stosowane w sposób ścisły, a odmowa powinna nastąpić wyłącznie w poważnych przypadkach.

To restrykcyjne podejście do interpretacji podstaw określonych w art. V zostało przyjęte przez większość sądów. Na przykład, Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych dla Okręgu Trzeciego stwierdził w 2003 r. w sprawie *China Minmetals Materials Import & Export Co., Ltd. przeciwko Chi Mei Corp.*, że:

„Zgodnie z polityką sprzyjającą wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sądy ograniczyły zarzuty dotyczące wykonywania ściśle do zarzutów określonych w art. V Konwencji i na ogół wyjątki te interpretują wąsko.”¹⁶

Podobnie w 2004 r. stwierdził Sąd Queen’s Bench w Nowym Brunzwicku:

---

15. *Stany Zjednoczone*: Supreme Court of the United States, 17 czerwca 1974 r. (*Fritz Scherk v. Alberto-Culver Co.*) Yearbook Commercial Arbitration I (1976) s. 203-204 (US no. 4).

16. *Stany Zjednoczone*: United States Court of Appeals, Third Circuit, 26 czerwca 2003 r. (*China Minmetals Materials Import and Export Co., Ltd. v. Chi Mei Corporation*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) s. 1003-1025 (US no. 459).

„Podstawy odmowy określone w Art. V Konwencji nowojorskiej powinny być interpretowane w sposób ścisły i ograniczony”¹⁷.

Jedną z kwestii nieuregulowanych w Konwencji jest to, co dzieje się w sytuacji, gdy strona postępowania arbitrażowego jest świadoma wady procedury arbitrażowej, lecz nie podnosi tego zarzutu w toku postępowania arbitrażowego. Ten sam problem pojawia się w związku z zarzutami w przedmiocie jurysdykcji podnoszonymi po raz pierwszy na etapie wykonania.

Kierując się ogólną zasadą dobrej wiary (określaną też czasem jako zasada zrzeczenia się lub zakazu działania sprzecznego z wcześniejszymi czynami (*estoppel*)), która znajduje zastosowanie zarówno do kwestii proceduralnych, jak i merytorycznych, strony nie powinny „trzymać zarzutów w zanadru”¹⁸.

-
17. *Kanada*: New Brunswick Court of Queen’s Bench, Trial Division, Judicial District Saint John, 28 lipca 2004 r. (*Adamas Management & Services Inc. v. Aurado Energy Inc.*) Yearbook Commercial Arbitration XXX (2005) s. 479-487 (Canada no. 18).
18. Art. 4 ustawy modelowej UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym, zmienionej w 2006 r., przewiduje, iż:

„Jeżeli strona, wiedząc że uchybiono jakimkolwiek z przepisów niniejszej Ustawy, od którego zastosowania strony mogą odstąpić, lub też jakimkolwiek wymaganiu wynikającemu z umowy o arbitraż, nadal uczestniczy w postępowaniu arbitrażowym, nie podnosząc zarzutu co do takiego uchybienia bez nieuzasadnionej zwłoki lub w terminie, który został w tym celu ustanowiony, to uznaje się, że zrzekła się ona prawa do podniesienia takiego zarzutu.”

(wyróżnienie aut.)

Dla przykładu:

- Federalny Sąd Arbitraż (Handlowy) dla Okręgu Północnowschodniego w Federacji Rosyjskiej uznał, iż zarzut braku jurysdykcji sądu arbitrażowego, który nie był podniesiony w postępowaniu arbitrażowym, nie może zostać podniesiony po raz pierwszy w postępowaniu w sprawie wykonania¹⁹;
- Sąd Najwyższy Hiszpanii stwierdził, że nie może zrozumieć, iż przeciwnik „teraz kwestionuje umowę o arbitraż na podstawie zarzutów, które mógł podnieść w postępowaniu arbitrażowym”²⁰.

Zasada ta jest stosowana przez niektóre sądy również w sytuacji, gdy strona nie podnosi tego zarzutu w skardze o uchylenie orzeczenia arbitrażowego:

- Sąd Apelacyjny w Berlinie uznał, iż niemiecki uczestnik postępowania został pozbawiony możliwości powoływania się na podstawy odmowy wykonania, o których mowa w Konwencji nowojorskiej, gdyż nie podniósł on takich zarzutów w postępowaniu w sprawie o uchylenie orzeczenia arbitrażowego, toczącej się na Ukrainie w terminie trzech miesięcy, przewidzianym przez ukraińskie prawo. Sąd uzasadnił, że choć Konwencja nie przewiduje zakazu działania sprzecznego

19. *Federacja Rosyjska*: Federalny Sąd Arbitraż (Handlowy), Okręg Północnowschodni, 9 grudnia 2004 r. (*Dana Feed A/S v. OOO Arctic Salmon*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 658-665 (Russian Federation no. 16).

20. *Hiszpania*: Tribunal Supremo, Izba Cywilna, 11 kwietnia 2000 r. (*Union Générale de Cinéma, SA v. X Y Z Desarrollos, SA*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 525-531 (Spain no. 50).

z wcześniejszymi czynami (*estoppel*), prekluzja (*Präklusion*) ustalona w prawie niemieckim w odniesieniu do orzeczeń krajowych ma również zastosowanie do wykonywania orzeczeń zagranicznych²¹.

III.5. OGRANICZONA UZNANIOWOŚĆ W ZAKRESIE WYKONANIA W PRZYPADKU ISTNIENIA PODSTAW ODMOWY

Co do zasady sądy odmawiają wykonania, jeżeli uznają, iż istnieją podstawy odmowy określone w Konwencji nowojorskiej.

Niektóre sądy uważają jednak, że mają prawo stwierdzić wykonalność nawet, gdy zostało wykazane istnienie podstaw odmowy wykonania określonych w Konwencji. Na ogół uznają tak, gdy podstawa odmowy dotyczy drobnego naruszenia zasad postępowania, mających zastosowanie do postępowania arbitrażowego – sprawa *de minimis* – lub gdy uczestnik postępowania zaniedbał podniesienia zarzutu dotyczącego podstawy odmowy w postępowaniu arbitrażowym²². (Zob. także sprawy opisane powyżej w niniejszym rozdziale, cz. III.4.).

-
21. Niemcy: Kammergericht, Berlin, 17 kwietnia 2008 r. (*kupujący przeciwko dostawcy*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 510-515 (Germany no. 119).
  22. Hongkong: The Supreme Court of Hong Kong, High Court, 12 stycznia 1993 r. (*Paklito Investment Ltd. v. Klockner East Asia Ltd.*) Yearbook Commercial Arbitration XIX (1994) s. 664-674 (Hong Kong no. 6) oraz The Supreme Court of Hong Kong, High Court, 16 grudnia 1994 r. (*Nanjing Cereals, Oils and Foodstuffs Import & Export Corporation v. Luckmate Commodities Trading Ltd*) Yearbook Commercial Arbitration XXI (1996) s. 542-545 (Hong Kong no. 9); Brytyjskie Wyspy Dziewicze: Court of Appeal, 18 czerwca 2008 r. (*IPOC International Growth Fund Limited v. LV Finance Group Limited*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 408-432 (British Virgin Islands no. 1);

Sądy te opierają się na brzmieniu angielskiej wersji językowej art. V ust. 1, która rozpoczyna się słowami „Recognition and enforcement of the award *may* be refused [...]” (Można odmówić uznania i wykonania orzeczenia [...]). Takie brzmienie pojawia się również w trzech z pięciu autentycznych tekstów Konwencji, a mianowicie w wersji chińskiej, rosyjskiej i hiszpańskiej. Wersja francuska nie zawiera jednak podobnego sformułowania i przewiduje jedynie, iż uznanie i wykonanie „seront refusées”, tzn. „odmówi się” ich.

IV. PODSTAWY ODMOWY WYKAZYWANE PRZEZ UCZESTNIKA POSTĘPOWANIA (ART. V UST. 1)

IV.1. PODSTAWA 1: BRAK ZDOLNOŚCI STRONY I NIEWAŻNOŚĆ UMOWY O ARBITRAŻ (*art. V ust. 1 lit. a*)

„[...] że stronom wspomnianej w art. II umowy – według prawa odnoszącego się do nich – brak było zdolności albo że wspomniana umowa jest nieważna według prawa, któremu strony umowę tę poddały, a – w razie braku wzmianki w tym względzie – według prawa kraju, w którym orzeczenie zostało wydane [...]”

Zjednoczone Królestwo: High Court, Queen’s Bench Division (Commercial Court), 20 stycznia 1997 r. (*China Agribusiness Development Corporation v. Balli Trading*) Yearbook Commercial Arbitration XXIV (1999) s. 732-738 (UK no. 52).

IV.1.1. *Brak zdolności strony*

Wśród zagadnień związanych z tą podstawą można wskazać zarzut oparty na „braku zdolności strony”, w tym: zaburzenia czynności psychicznych, niedyspozycja fizyczna, brak umocowania do działania w imieniu osoby prawnej lub sytuacja, gdy jedna ze stron była zbyt młoda by podpisać umowę (niepełnoletność).

Ponadto pojęcie „braku zdolności” w kontekście art. V ust. 1 lit. a może być rozumiane jako „brak zdolności do zawarcia umowy”. Kwestia ta może pojawić się np. w sytuacji, gdy dany porządek prawny zakazuje stronie, takiej jak przedsiębiorstwo państwowe, zawierania umów o arbitraż dla pewnych kategorii sporów. W pewnych systemach prawnych przedsiębiorstwo państwowe może być pozbawione zdolności zawierania umów o arbitraż w stosunkach prawnych dotyczących obronności kraju (zob. jednak rozdz. II cz. IV.6.2. z przykładowym cytatem ze szwajcarskiego Prawa prywatnego międzynarodowego)²³.

Wskazać należy, że państwa, przedsiębiorstwa państwowe i inne podmioty publiczne nie są wyłączone z zakresu obowiązywania Konwencji tylko ze względu na ich status. Określenie „osoby fizyczne lub prawne” użyte w art. I ust. 1 Konwencji co do zasady obejmuje swym zakresem podmioty prawa publicznego, zawierające umowy

---

23. Szwajcarska Ustawa - Prawo prywatne międzynarodowe w art. 177 ust. 2 stanowi, że:

„Jeżeli jedną ze stron umowy o arbitraż jest państwo, przedsiębiorstwo względem którego państwo ma pozycję dominującą lub organizacja kontrolowana przez państwo, strona ta nie może powoływać się na prawo tego państwa w celu zakwestionowania zdadności arbitrażowej sporu lub swojej zdolności do poddania sporu pod arbitraż.”

handlowe z podmiotami prywatnymi. Powołując się na teorię ograniczonego immunitetu lub zrzeczenia się immunitetu, sądy w zasadzie zawsze odrzucają zarzut immunitetu jurysdykcyjnego, podnoszony przez państwo w celu niedopuszczenia do wykonania umowy o arbitraż bądź do uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego. Sądy często powołują się przy tym także na rozróżnienie pomiędzy czynnościami *acta de jure gestionis* i *acta de jure imperii*, a także na zasadę *pacta sunt seroanda* i stworzenie *ordre public réellement international*. To rozróżnienie jest też czasem powoływane w odniesieniu do egzekucji.

Przykładem jest sprawa z Hongkongu z 2010 r., w której *FG Hemisphere* dochodziło uznania dwóch zagranicznych orzeczeń arbitrażowych i egzekucji z aktywów chińskiego przedsiębiorstwa państwowego (*Chinese State-owned enterprises* – CSOE), dotyczących roszczeń z tytułu opłaty za prawo wydobywania pewnych surowców należnej od CSOE na rzecz Demokratycznej Republiki Konga (środki CSOE)²⁴. Chiński rząd argumentował, że zarówno wówczas, jak i w przeszłości w Chinach obowiązywała zasada bezwzględnego immunitetu jurysdykcyjnego państwa, co powodowało wyłączenie środków CSOE od egzekucji. Sąd Apelacyjny podniósł jednakże, że sądy w Hongkongu stosują zasadę ograniczonego immunitetu jurysdykcyjnego, a w konsekwencji część aktywów CSOE, która nie była przeznaczona na cele związane z wykonywaniem suwerennych uprawnień państwa, nie była wyłączona od egzekucji.

---

24. *Hongkong: Court of Appeal*, 10 lutego 2010 r. oraz 5 maja 2010 r. (*FG Hemisphere Associates LLC v. Democratic Republic of the Congo, et al.*), CACV 373/2008 & CACV 43/2009 (10 lutego 2010 r.); *Yearbook Commercial Arbitration XXXV* (2010) s. 392-397 (Hong Kong no. 24). W czasie pisania niniejszej publikacji toczyło się postępowanie przed Sądem Ostatecznej Apelacji Hongkongu (*Hong Kong Court of Final Appeal*).

Konwencja nie wskazuje w jaki sposób należy ustalać prawo, które ma zastosowanie do zdolności strony („[...] prawa odnoszącego się do nich”). Prawo to musi więc być ustalone przez sąd, przed którym dochodzi się uznania i wykonania orzeczenia, poprzez zastosowanie reguł kolizyjnych. Zazwyczaj prawem właściwym będzie prawo miejsca zamieszkania osoby fizycznej oraz prawo miejsca, w którym osoba prawna została utworzona.

IV.1.2. *Nieważność umowy arbitrażowej*

Art. V ust. 1 lit. a zawiera także podstawę odmowy, polegającą na tym, że umowa o arbitraż „wspomniana w artykule II” jest „[...] nieważna według prawa, któremu strony umowę poddały, a – w razie braku wzmianki w tym względzie – według prawa kraju, w którym orzeczenie zostało wydane”. Ta podstawa odmowy jest często stosowana w praktyce.

Uczestnicy postępowań często powołują tę podstawę, gdy umowa o arbitraż nie jest formalnie ważna, ponieważ nie jest umową „pisemną”, jak wymaga tego art. II ust. 2 (zob. rozdz. II cz. IV.2.). Można także podnieść inny, podobny zarzut, że w ogóle nie było umowy o arbitraż w rozumieniu Konwencji. W ramach tej podstawy często spotykane są też zarzuty oparte na przykład na twierdzeniach o stosowaniu działań bezprawnych, czy zastosowaniu przymusu lub wprowadzeniu w błąd przy zawieraniu umowy.

Zdarza się, że – w ramach tej podstawy – uczestnik kwestionuje to, że w ogóle był stroną danej umowy o arbitraż. Problem taki jest rozstrzygany przez sąd w drodze ponownego przeanalizowania okoliczności sprawy, niezależnie od decyzji podjętej przez arbitrów. Na przykład w sprawie *Sarhank Group* uczestnik wskazywał, że

między stronami nie została zawarta pisemna umowa o arbitraż²⁵. Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych dla Drugiego Obwodu orzekł, że sąd dystryktowy niesłusznie oparł się na zawartych w orzeczeniu arbitrażowym ustaleniach arbitrów, według których pozwany był związany klauzulą arbitrażową pod prawem egipskim, właściwym dla umowy głównej. Badając orzeczenie w celu stwierdzenia jego wykonalności, sąd dystryktowy powinien był w tym przypadku zastosować prawo federalne Stanów Zjednoczonych. Dlatego też Sąd odesłał sprawę do sądu dystryktowego „[...] celem zbadania, czy [uczestnik] wyraził zgodę na arbitraż [...] na jakiegokolwiek podstawie [...] uznawanej przez amerykańskie prawo umów lub prawo dotyczące przedstawicielstwa”.

W niedawnej sprawie *Dallah Real Estate & Tourism Holding Co przeciwko Pakistanowi* angielski Sąd Najwyższy wypowiedział się o zakresie zasady *competence-competence* w Anglii²⁶. Sąd Najwyższy orzekł, że o ile trybunał arbitrażowy posiada prawo do rozstrzygnięcia o własnej jurysdykcji jako kwestii wstępnej, to na podstawie wniosku o uznanie i wykonanie orzeczenia arbitrażowego na podstawie Konwencji nowojorskiej, w sytuacji gdy rozstrzygnięcie to jest kwestionowane, sąd ma możliwość ponownego przeanalizowania faktów w celu rozstrzygnięcia kwestii jurysdykcji.

Sąd Najwyższy przeanalizował, jak w różnych systemach prawnych na świecie stosowana jest zasada *competence-competence*. W akapicie 25 wskazał, że „każde państwo... stosuje jakąś formę sądowej kontroli zapadłego w arbitrażu rozstrzygnięcia w sprawie

---

25. *Stany Zjednoczone*: United States Court of Appeals, Second Circuit, 14 kwietnia 2005 r. (*Sarhank Group v. Oracle Corporation*) Yearbook Commercial Arbitration XXX (2005) s. 1158-1164 (US no. 523).

26. *Zjednoczone Królestwo*: [2009] EWCA Civ 755; [2010] 2 W.L.R. 805 (CA (Civ Div)).

jurysdykcji. Umowa bowiem nie może dać trybunałowi arbitrażowemu żadnej władzy... jeżeli strony nigdy jej nie zawarły.” (sąd powołał się na sprawę *the United States China Minmetals*; zobacz przypis 16).

A zatem fakt, że trybunał arbitrażowy może rozstrzygać o własnej jurysdykcji, nie oznacza, że prawo to jest wyłączne. Sąd rozstrzygający co do uznania i wykonania orzeczenia, który nie znajduje się w miejscu postępowania arbitrażowego, ma prawo ponownie ocenić jurysdykcję trybunału.

Sąd (Lord Collins) wskazał wprawdzie, że międzynarodowym trendem jest ograniczenie ponownego rozpatrywania ustaleń trybunałów arbitrażowych i podkreślił, że Konwencja nowojorska realizuje prowykonawczą linię, ale uznał też, że żadna z tych zasad nie była najważniejsza. Stwierdził, że w myśl Ustawy z 1996 r. (sekcja 30) trybunał arbitrażowy w Anglii ma prawo zbadania swojej jurysdykcji jako kwestii wstępnej. Jednakże jeżeli sprawa znajdzie się w sądzie, sąd jest zobowiązany raczej poczynić niezależne ustalenia, aniżeli zdać się na arbitrów. Sąd Najwyższy zauważył, że sytuacja wyglądała podobnie we Francji, gdzie orzeczenie zostało wydane. Krótco po decyzji angielskiego Sądu Najwyższego francuski Sąd Apelacyjny odrzucił wniosek o uchylenie trzech orzeczeń arbitrażowych, uznając decyzję trybunału arbitrażowego o posiadaniu jurysdykcji za zasadną²⁷. Jednakże sąd nie wskazał zakresu kontroli decyzji trybunału arbitrażowego o jurysdykcji – przeanalizował on decyzję w całości.

(Zobacz też uwagi w rozdz. II cz. III.2, dotyczące zakresu analizy dokonywanej przez sąd odsyłający strony do arbitrażu.)

---

27. *Francja: Cour d'Appel*, 17 lutego 2011 r. (*Gouvernement du Pakistan – Ministère des Affaires Religieuses v. Dallah Real Estate and Tourism Holding Company*).

IV.2. PODSTAWA 2: BRAK POWIADOMIENIA ORAZ POGWAŁCENIE ZASAD RZETELNEGO PROCESU; PRAWO DO SPRAWIEDLIWEGO POSTĘPOWANIA (*art. V ust. 1 lit. b*)

„[...] strona, przeciwko której orzeczenie jest skierowane, nie była należycie powiadomiona o wyznaczeniu arbitra lub o procedurze arbitrażowej albo z innego powodu nie mogła przedstawić swojej sprawy [...]”

Art. V ust. 1 lit. b przewiduje odmowę uznania lub wykonania w przypadku, gdy strona przeciwko której orzeczenie jest skierowane, nie otrzymała w ogóle możliwości przedstawienia swojej sprawy lub nie otrzymała realnej możliwości przedstawienia swojej sprawy ponieważ: (i) nie była należycie powiadomiona o wyznaczeniu arbitra lub o procedurze arbitrażowej; lub (ii) w inny sposób była pozbawiona możliwości przedstawienia swojej sprawy.

Omawiana podstawa nie została przewidziana po to, by umożliwić sądom zajmowanie innego stanowiska w kwestiach proceduralnych niż trybunał arbitrażowy. Należy natomiast wykazać, że strona sprzeciwiająca się wykonaniu orzeczenia w określony sposób została pozbawiona prawa do rozpoznania i rozstrzygnięcia jej sprawy co do meritum przez trybunał arbitrażowy.

IV.2.1. *Prawo do sprawiedliwego postępowania*

Art. V ust. 1 lit. b nakazuje zapewnić stronom sprawiedliwe postępowanie tak, aby były spełnione minimalne wymogi sprawiedliwości. Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych dla Siódmego Obwodu scharakteryzował te minimalne wymogi sprawiedliwości jako obejmujące: „należyte powiadomienie, postępowanie dowodowe oraz bezstronne rozstrzygnięcie arbitra”.

A zatem arbitrzy posiadają dużą swobodę co do sposobu kierowania procesem oraz co do innych kwestii.

IV.2.2. *Brak powiadomienia*

Rzadko się zdarza, żeby strona nie otrzymała powiadomienia o powołaniu arbitra lub o postępowaniu arbitrażowym. Jeżeli strona brała czynny udział w procesie arbitrażowym, nie może ona stawiać zarzutu, że powiadomienie było nieprawidłowe.

Z drugiej strony w przypadku, gdy pozwany nie stawia się, kwestię dowodu doręczenia powiadomienia należy mieć na uwadze na wszystkich etapach postępowania.

Z sytuacją braku powiadomienia mamy do czynienia np. w sytuacji, kiedy jedna ze stron zmieniła adres nie informując o tym drugiej strony lub znajduje się w części świata, w której otrzymanie faksu czy innego powiadomienia nie jest realnie możliwe. W takim przypadku arbitrzy oraz powód powinni uczynić wszystko co jest w ich mocy, aby powiadomić nieobecną stronę o wszczęciu postępowania arbitrażowego i o powołaniu trybunału arbitrażowego oraz zgromadzić obiektywne dowody poczynienia takich starań. Jeżeli tego nie uczynią, można odmówić uznania i wykonania orzeczenia. W jednej ze spraw dotyczących tego zagadnienia szwedzki Sąd Najwyższy odmówił wykonania orzeczenia, ponieważ arbitrzy nie wzięli pod uwagę faktu, że korespondencja wysłana na poprzedni adres jednej ze stron powróciła jako niedoręczona²⁸.

---

28. Szwecja: Högsta Domstolen, 16 kwietnia 2010 r. (*Lenmorniiprojekt OAO v. Arne Larsson & Partner Leasing Aktiebolag*) Yearbook XXXV (2010) s. 456-457 (Sweden no. 7).

Nieobecność może być jednak świadomym wyborem strony. Jeżeli powiadomienie o wszczęciu postępowania arbitrażowego zostanie doręczone, a pozwany nie bierze udziału lub odmawia udziału w postępowaniu, sądy przyjmują brak naruszenia reguł prawidłowego postępowania w rozumieniu art. V ust. 1 lit. b. Jeżeli strona sama zdecyduje się nie brać udziału w posiedzeniu arbitrażowym, nie ma podstaw, aby odmówić uznania i wykonania orzeczenia.

IV.2.3. *Pogwałcenie zasad rzetelnego procesu: „niemożność przedstawienia swojej sprawy”*

Przykładem sprawy, w której odmówiono uznania i wykonania orzeczenia, ponieważ uczestnik postępowania nie mógł przedstawić swojej sprawy, jest znana amerykańska sprawa *Iran Aircraft Industries v. Avco Corp*²⁹. Po konsultacji z przewodniczącym trybunału arbitrażowego (który został później zmieniony) i za jego radą, uczestnik postępowania zdecydował się nie przedstawiać faktur potwierdzających treść przeprowadzonego badania wysokości szkody, wykonanego przez specjalistyczne biuro rachunkowe. Uczestnik poprzestał jedynie na ich streszczeniu, jednakże wskazał, że jest w stanie złożyć dalsze dowody, jeśli trybunał ich zażąda. Ostatecznie trybunał oddalił powództwo o odszkodowanie z powodu braku dowodów. Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych dla Drugiego Obwodu odmówił uznania i wykonania orzeczenia na tej

---

29. *Stany Zjednoczone*: United States Court of Appeals, Second Circuit, 24 listopada 1992 r. (*Iran Aircraft Industries and Iran Helicopter Support and Renewal Company v. Avco Corporation*) Yearbook Commercial Arbitration XVIII (1993) s. 596-605 (US no. 143).

podstawie, że przegrana strona nie była w stanie przedstawić swojej sprawy w odniesieniu do szkody.

W przypadku wielu orzeczeń odmawiano uznania i wykonania z uwagi na to, że arbitrzy w danych okolicznościach nie postępowali rzetelnie. Oto przykłady:

- Neapolitański Sąd Apelacyjny odmówił wykonania austriackiego orzeczenia na tej podstawie, że zawiadomienie wystosowane z miesięcznym wyprzedzeniem do włoskiego pozwanego, który miał stawić się na rozprawie w Wiedniu, było niewystarczające, ponieważ w tym okresie w okolicy pozwanego doszło do potężnego trzęsienia ziemi³⁰;
- Angielski Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy decyzję o odmowie wykonania indyjskiego orzeczenia na tej podstawie, że wystąpienie poważnej choroby jednej ze stron, na którą to okoliczność strona bezskutecznie powoływała się w celu odroczenia sprawy, powodowało, że nierealistyczne było oczekiwanie od niej wzięcia udziału w postępowaniu arbitrażowym, w tym złożenia odpowiedzi³¹;
- Sąd Najwyższy w Hongkongu odmówił wykonania orzeczenia na tej podstawie, że Chińska Komisja Arbitrażowa ds. Gospodarki i Handlu Zagranicznego (*China International Economic and Trade Arbitration Commission* (CIETAC)) nie dała pozwanemu możliwości

---

30. *Wlochy: Corte di Appello, Naples (Salerno Section)*, 18 maja 1982 r. (*Bauer & Grossmann OHG v. Fratelli Cerrone Alfredo e Raffaele*) Yearbook Commercial Arbitration X (1985) s. 461-462 (Italy no. 70).

31. *United Kingdom: Court of Appeal (Civil Division)*, 21 lutego 2006 r. i 8 marca 2006 r. (*Ajay Kanoria, et al. v. Tony Francis Guinness*) Yearbook Commercial Arbitration XXXI (2006) s. 943-954 (UK no. 73).

wypowiedzenia się co do opinii biegłego powołanego przez trybunał arbitrażowy³².

Przykłady nieskutecznych zarzutów opartych na pogwałceniu norm rzetelnego procesu:

- odmowa zmiany terminu przesłuchania dla wygody świadka strony sprzeciwiającej się uznaniu i wykonaniu orzeczenia;
- odmowa odroczenia rozprawy i przeprowadzenia dodatkowego postępowania w celu wyjawienia dowodów;
- odmowa dalszego odraczania rozprawy i zawieszenia postępowania arbitrażowego z powodu prowadzenia postępowania upadłościowego;
- orzekanie co do domniemań i ciężaru dowodu;
- rzekome oparcie orzeczenia trybunału na nowych teoriach prawnych, nieprzedstawionych wcześniej w postępowaniu;
- ograniczenie przez trybunał przesłuchania świadków przez pełnomocników stron;
- niestawiennictwo stron na rozprawach z powodu obawy o aresztowanie w państwie forum; oraz
- niemożność wzięcia udziału w rozprawie przez przedstawiciela strony z powodu niez uzyskania wizy.

---

32. *Hongkong*: The Supreme Court of Hong Kong, High Court, 15 stycznia 1993 r. (*Paklito Investment Ltd. v. Klockner East Asia Ltd.*) Yearbook Commercial Arbitration XIX (1994) s. 664-674 (Hong Kong no. 6).

IV.3. PODSTAWA 3: NIE PODPADANIE POD ZAKRES LUB PRZEKROCZENIE GRANIC UMOWY O ARBITRAŻ (*art. V ust. 1 lit. c*)

„[...] orzeczenie odnosi się do sporu nie wymienionego w kompromisie lub nie podpadającego pod zakres klauzuli arbitrażowej albo zawiera rozstrzygnięcia przekraczające granice kompromisu lub klauzuli arbitrażowej; jeżeli jednak rozstrzygnięcie spraw, które zostały poddane arbitrażowi, da się oddzielić od rozstrzygnięcia spraw nie poddanych arbitrażowi, to ta część orzeczenia, która zawiera rozstrzygnięcie spraw poddanych arbitrażowi, może zostać uznana i wykonana [...]”

Podstawy odmowy, przewidziane w art. V ust. 1 lit. c dotyczą orzeczenia, które:

- dotyczy różnic lub sporów nie wymienionych w, lub nie podpadających pod zakres zapisu na arbitraż, lub
- zawiera decyzje wykraczające poza zakres zapisu na arbitraż.

Podstawy wskazane w art. V ust. 1 lit. c dotyczą zasady, że trybunał arbitrażowy może orzekać jedynie w sprawie, którą obie strony zgodziły się poddać mu do rozstrzygnięcia.

Przy ustalaniu, co strony poddały pod rozstrzygnięcie trybunału arbitrażowego, należy odnieść się do umowy arbitrażowej i żądań przedstawionych przez strony trybunałowi arbitrażowemu. Brzmienie umowy arbitrażowej, która określa co strony zgodziły się poddać pod rozstrzygnięcie trybunału arbitrażowego, jest niezwykle ważne. Roszczenia muszą mieścić się w tym zakresie.

Publikowane przez instytucje arbitrażowe klauzule modelowe są zazwyczaj tak skonstruowane, aby przyznawać trybunałowi bardzo szeroką kompetencję do oceny wszelkich sporów powstałych na

podstawie lub w związku z porozumieniem merytorycznym (zwykle z umową) stron. Zagadnienia dojrzałości do rozstrzygnięcia oraz inne, podobne kwestie wiążą się z dopuszczalnością (a nie z jurysdykcją), a co za tym idzie nie podlegają ocenie sądów. (Zob. też rozdz. II cz. II.1 dotyczący zasady *competence-competence* i możliwości ponownego badania umów o arbitraż przez sąd).

Sąd ma możliwość częściowego uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego w sytuacji, gdy orzeczenie tylko częściowo wykracza poza zakres jurysdykcji trybunału arbitrażowego, pod warunkiem, że część mieszcząca się w zakresie jurysdykcji trybunału może zostać wyodrębniona. Wynika to z zastrzeżenia znajdującego się na końcu art. V ust. 1 lit. c („[...] jeżeli jednak rozstrzygnięcie spraw, które zostały poddane arbitrażowi, da się oddzielić od rozstrzygnięcia spraw nie poddanych arbitrażowi, to ta część orzeczenia, która zawiera rozstrzygnięcie spraw poddanych arbitrażowi, może zostać uznana i wykonana [...]”).

IV.4. PODSTAWA 4: NIEPRAWIDŁOWY SKŁAD TRYBUNAŁU ARBITRAŻOWEGO LUB NARUSZENIE PROCEDURY ARBITRAŻOWEJ (*art. V ust. 1 lit. d*)

„[...] bądź to skład sądu arbitrażowego, bądź też procedura arbitrażowa nie były zgodne z umową stron, lub – w razie braku takiej umowy – że nie były zgodne z prawem kraju, w którym odbył się arbitraż [...]”

Art. V ust. 1 lit. d wymienia dwa rodzaje potencjalnych naruszeń, związanych z:

- składem trybunału arbitrażowego;
- procedurą arbitrażową.

IV.4.1. Skład trybunału

Pierwsza część art. V ust. 1 lit. d odnosi się do przypadku, gdy strona jest pozbawiona prawa do wyznaczenia arbitra albo prawa do rozstrzygnięcia jej sprawy przez trybunał arbitrażowy w składzie odpowiadającym umowie stron.

W przypadkach, gdy jedna ze stron odmawia wyznaczenia arbitra lub arbiter jest wyznaczany przez sąd lub w przypadku, gdy arbitrzy są skutecznie powoływani bądź zastępowani zgodnie z zasadami ustalonymi przez strony i na mocy odpowiednich norm prawnych, nie będzie można skutecznie powołać się na tę podstawę.

Z art. V ust. 1 lit. d wynika, że sąd ma obowiązek najpierw sprawdzić:

1. Czy strony uzgodniły skład trybunału arbitrażowego;
2. Jeżeli tak, to należy stwierdzić, co konkretnie strony uzgodniły;
3. Czy porozumienie to nie zostało w żaden sposób naruszone;
4. Tylko wówczas, gdy nie ma porozumienia stron co do składu trybunału arbitrażowego, sąd powinien zastosować prawo kraju, gdzie postępowanie arbitrażowe się toczyło, aby rozstrzygnąć, czy był on niezgodny z tym prawem.

Strony umowy o arbitraż mogły na przykład wskazać instytucję, która miała powołać przewodniczącego lub arbitra, podczas gdy w rzeczywistości arbitra powołał ktoś inny. Podobny problem powstaje wtedy, gdy arbiter ma zostać wybrany z określonej grupy osób, ale zostaje wybrany z innej grupy. W takim przypadku sąd powinien jednak wnikliwie przeanalizować, czy konieczna jest odmowa uznania i wykonania z uwagi na fakt, że strona przeciwna uznaniu i wykonaniu była pozbawiona praw, czy też, w istocie, strona uczestniczyła w rzetelnym postępowaniu arbitrażowym

z nieznacznym tylko uchybieniem proceduralnym. W takich przypadkach sąd może zdecydować o uznaniu i wykonaniu, jeżeli odstępstwo jest *de minimis* (zob. niniejszy rozdział powyżej, cz. III.5).

Inny przykład: w sprawie *China Nanhai* Sąd Najwyższy w Hongkongu stwierdził, że mimo, iż konkretne porozumienie co do składu trybunału arbitrażowego nie zostało wykonane, w ramach swojej dyskrejonalnej władzy sąd powinien stwierdzić wykonalność orzeczenia, ponieważ uchybienie było stosunkowo nieistotne³³.

Umowa o arbitraż może stawiać konkretne wymagania niektórym arbitrom, np. że muszą oni władać określonymi językami, być obywatelami określonego kraju, być dopuszczonymi do praktykowania prawa we wskazanym kraju, posiadać tytuł inżyniera, itd. W takim przypadku sąd powinien szczególnie uważnie przeanalizować, czy brak wymaganych kwalifikacji prowadzi do proceduralnego pokrzywdzenia. Jeśli klauzula arbitrażowa wymaga, na przykład, aby arbiter był „handlowcem”, albo żeby posiadał doświadczenie w określonej dziedzinie przemysłu, a zamiast kogoś takiego powołano prawnika bez wymaganych kwalifikacji, wykonanie orzeczenia, pomimo takiego uchybienia, może być w pełni uzasadnione.

Przykłady nieskutecznych zarzutów, w odniesieniu do pierwszej części art. V ust. 1 lit. d:

- monachijski Sąd Apelacyjny nie uznał zarzutu, że skład trybunału arbitrażowego nie był zgodny z porozumieniem stron. Trybunał składał się z jednego arbitra, a nie z dwóch lub więcej arbitrów,

---

33. *Hongkong*: Supreme Court of Hong Kong, High Court, 13 lipiec 1994 r. (*China Nanhai Oil Joint Service Corporation Shenzhen Branch v. Gee Tai Holdings Co. Ltd.*) Yearbook Commercial Arbitration XX (1995) s. 671-680 (Hong Kong no. 8).

zgodnie z klauzulą arbitrażową. Sąd podkreślił, że uczestnik postępowania był świadom składu trybunału arbitrażowego, lecz nie zgłosił swego sprzeciwu podczas postępowania arbitrażowego³⁴;

- sprawa przed hiszpańskim Sądem Najwyższym dotyczyła umowy arbitrażowej, która przewidywała rozstrzygnięcie sporu przez *Association Cinématographique Professionnelle de Conciliation et d'Arbitrage (ACPCA)* we Francji. Kiedy pozwany w postępowaniu arbitrażowym nie dopełnił obowiązku powołania arbitra, powołał go przewodniczący Międzynarodowej Federacji Zrzeszeń Producentów Filmowych (*International Federation of Film Producers Associations*). Sąd oddalił zarzut uczestnika postępowania, że nominacja nastąpiła z naruszeniem umowy zawartej między stronami uznając, że była ona zgodna z odpowiednimi postanowieniami regulaminu ACPCA³⁵.

Przykłady skutecznych zarzutów w odniesieniu do pierwszej części art. V ust. 1 lit. d:

- w 1978 r. Sąd Apelacyjny we Florencji uznał, iż dwuosobowy skład trybunału arbitrażowego obradujący w Londynie był sprzeczny z umową o arbitraż, zawartą przez strony, chociaż był zgodny z prawem państwa, w którym arbitraż się odbywał. Klauzula arbitrażowa przewidywała, że należy powołać trzech arbitrów, ale

---

34. Niemcy: Oberlandesgericht, Munich, 15 marca 2006 r. (*Manufacturer v. Supplier, in liquidation*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 499-503 (Germany no. 117).

35. Hiszpania: Tribunal Supremo, Izba Cywilna, 11 kwietnia 2000 r. (*Union Générale de Cinéma, SA v. X Y Z Desarrollos, SA*) Yearbook XXXII (2007) s. 525-531 (Spain no. 50).

dwóch wybranych przez strony arbitrów nie powołało trzeciego arbitra, ponieważ byli zgodni co do wyniku sprawy – w tamtym czasie angielskie prawo pozwalało na taką procedurę³⁶;

- Sąd Apelacyjny Stanów Zjednoczonych Drugiego Obwodu odmówił uznania i wykonania orzeczenia na tej podstawie, że umowa stron co do składu trybunału arbitrażowego została naruszona, gdyż nie zastosowano ustalonej procedury powoływania arbitrów. Sąd wyznaczył przewodniczącego na podstawie wniosku strony zamiast dać czas dwóm powołanym przez strony arbitrom na podjęcie próby uzgodnienia osoby przewodniczącego tak, jak tego wymagała umowa³⁷.

IV.4.2. Procedura arbitrażowa

Celem konwencji nie jest zapewnienie stronie przegrywającej prawa do zaskarżania rozstrzygnięć proceduralnych trybunału arbitrażowego. Ta część art. V ust. 1 lit. d nie ma na celu niedopuszczenia do uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych dlatego, że sąd, do którego się zwrócono, ma inną opinię np. w odniesieniu do tego, czy przesłuchać świadka, czy pozwolić na ponowne przesłuchiwanie świadków przez pełnomocników stron, czy też tego, ile pism procesowych należało dopuścić.

---

36. *Wlochy*: Corte di Appello, Florence, 13 kwietnia 1978 r. (*Rederi Aktiebolaget Sally v. srl Ternarea*) Yearbook Commercial Arbitration IV (1979) s. 294-296 (Italy no. 32).

37. *Stany Zjednoczone*: United States Court of Appeals, Second Circuit, 31 marca 2005 r. (*Encyclopaedia Universalis S.A. v. Encyclopaedia Britannica, Inc.*) Yearbook Commercial Arbitration XXX (2005) s. 1136-1143 (US no. 520).

Druga część art. V ust. 1 lit. d dotyczy bardziej istotnych odstępstw od ustalonej procedury, do których należą np. sytuacje, w których strony uzgodniły zastosowanie regulaminu jednej instytucji, ale procedura arbitrażowa była prowadzona w oparciu o regulamin innej, a nawet sytuacje, w których strony ustaliły, że nie będą stosować żadnych regulaminów instytucjonalnych.

Przykłady nieskutecznych zarzutów na podstawie drugiej części art. V ust. 1 lit. d:

- Sąd Apelacyjny w Bremie nie podzielił stanowiska uczestnika postępowania, że postępowanie arbitrażowe, które odbywało się w Turcji, było niezgodne z tureckim Kodeksem postępowania cywilnego, ponieważ trybunał arbitrażowy nie uwzględnił wniosku uczestnika o przeprowadzenie rozprawy i pominął wnioski o przeprowadzenie nowego dowodu. Sąd uznał, że trybunał arbitrażowy postępował zgodnie z regulaminem arbitrażowym Izby Handlowej w Istambule, którego zastosowanie strony uzgodniły³⁸;
- przed amerykańskim Sądem Dystryktowym Północnej Florydy uczestnik postępowania, Devon - powód w postępowaniu arbitrażowym odbywającym się przed Chińską Komisją Arbitrażu Morskiego (*China Maritime Arbitration Commission* (CMAC)) - twierdził, że arbitraż nie był zgodny z prawem Chińskiej Republiki Ludowej, ponieważ CMAC odrzuciło pozew wzajemny drugiej strony, ale następnie pozwoliło jej wnieść oddzielny pozew, połączony następnie ze sprawą Devona. Sąd nie podzielił tej

---

38. *Niemcy*: Hanseatisches Oberlandesgericht, Bremen, 30 września 1999 r. (*Claimant v. Defendant*) Yearbook Commercial Arbitration XXXI (2006) s. 640-651 (Germany no. 84).

argumentacji, uznając, że Devon nie dowiódł, że decyzja CMAC była niezgodna z chińskim prawem³⁹.

Przykłady skutecznych zarzutów na podstawie drugiej części art. V ust. 1 lit. d:

- szwajcarski Sąd Apelacyjny odmówił uznania i wykonania niemieckiego orzeczenia, uznając, że procedura arbitrażowa była niezgodna z umową stron; umowa o arbitraż przewidywała postępowanie w Hamburgu, w którym to postępowaniu „wszystkie spory winny zostać rozstrzygnięte w jednym i tym samym postępowaniu”. Zamiast tego, arbitraż odbył się w dwóch etapach: w pierw arbitraż ekspercki z dwoma biegłymi, a następnie postępowanie właściwe przed panelem trzech arbitrów⁴⁰;
- turecki Sąd Apelacyjny odmówił uznania i wykonania szwajcarskiego orzeczenia na tej podstawie, że nie zostały zastosowane normy procesowe, na których stosowanie zgodziły się strony⁴¹;

---

39. *Stany Zjednoczone*: United States District Court, Northern District of Florida, Pensacola Division, 29 marca 2010 r. (*Pactrans Air & Sea, Inc. v. China National Chartering Corp., et al.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 526-527 (US no. 697).

40. *Szwajcaria*: Appellationsgericht, Basel-Stadt, 6 września 1968 r., (*Corporation X AG, buyer v. Firm Y, seller*) Yearbook Commercial Arbitration I (1976) s. 200 (Switzerland no. 4).

41. *Turcja*: Court of Appeals, 15th Legal Division, 1 lutego 1996 r., (*Osuuskunta METEX Andelslag V.S. v. Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlüğü General Directorate, Ankara*) Yearbook Commercial Arbitration XXII (1997) s. 807-814 (Turkey no. 1).

- włoski Sąd Apelacyjny wykonał orzeczenie sztokholmskie, lecz nie wykonał orzeczenia pekińskiego, dotyczącego tego samego sporu. Sąd uznał, że orzeczenie z Pekinu było sprzeczne z umową stron, która przewidywała tylko jedno postępowanie arbitrażowe, albo w Sztokholmie albo w Pekinie, w zależności od tego, która strona wszczęła postępowanie jako pierwsza⁴².

IV.5. PODSTAWA 5: ORZECZENIE NIEWIĄŻĄCE, UCHYLONE BĄDŹ KTÓREGO WYKONALNOŚĆ ZOSTAŁA WSTRZYMANA (*art. V ust. 1 lit. e*)

„[...] orzeczenie nie stało się jeszcze dla stron wiążące, albo właściwa władza kraju, w którym lub według prawa, którego orzeczenie zostało wydane, uchylili je lub wstrzymała jego wykonalność.”

Art. V ust. 1 lit. e przewiduje odmowę uznania i wykonania orzeczenia, jeżeli druga strona dowiedzie, że orzeczenie:

- nie stało się jeszcze „wiążące” dla stron, lub
- zostało uchylone lub wstrzymana została jego wykonalność przez właściwe władze kraju, w którym lub według prawa, którego orzeczenie zostało wydane.

---

42. *Włochy*: Corte di Cassazione, 7 lutego 2001 r., nr 1732 (*Tema Frugoli SpA, in liquidation v. Hubei Space Quarry Industry Co. Ltd.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 390-396 (Italy no. 170).

IV.5.1. *Orzeczenie jeszcze niewiążące*

Autorzy projektu Konwencji nowojorskiej, w omawianym kontekście woleli posługiwać się słowem „wiążące” zamiast „ostateczne” (które zostało użyte w podobnym kontekście w Konwencji genewskiej z 1927 r. o wykonalności zagranicznych orzeczeń arbitrażowych)⁴³. Użycie słowa „wiążące” miało na celu jasne stwierdzenie, że gdy tylko orzeczenie zostaje wydane przez trybunał arbitrażowy, strona jest uprawniona do ubiegania się o jego uznanie i wykonanie. Oznaczało to, że strona ta nie musiała uzyskiwać *exequatur* ani też pozwolenia na jego uzyskanie z sądu państwa, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane (tzw. *podwójne exequatur*), jak wymagała tego Konwencja genewska z 1927 r.

Fakt, że zgodnie z Konwencją nie jest wymagane podwójne *exequatur*, jest powszechnie akceptowany w orzecznictwie i w literaturze.

Sądy różnią się jednak co do tego, jak ustalać moment, w którym orzeczenie arbitrażowe może być uznane za „wiążące” w myśl art. V ust. 1 lit. e. Niektóre sądy uważają, że o określeniu tego momentu decyduje prawo kraju, w którym orzeczenie zostało wydane⁴⁴. Inne sądy rozstrzygają tę kwestię niezależnie od prawa właściwego dla orzeczenia i uznają zagraniczne orzeczenia arbitrażowe za wiążące dla stron, kiedy zwykle środki odwoławcze nie przysługują lub zostały

---

43. Konwencja o wykonalności zagranicznych orzeczeń arbitrażowych podpisana w Genewie 26 września 1927 r.

44. Zob. np. *Francja*: Tribunal de Grande Instance, Strasbourg, 9 października 1970 r. (*Animalfeeds International Corp. v. S.A.A. Becker & Cie*) Yearbook Commercial Arbitration II (1977) s. 244 (France no. 2).

już wyczerpane⁴⁵. Oznacza to, że od orzeczenia nie można się już odwołać co do istoty sprawy ani do arbitrażowej instancji odwoławczej, ani też do sądu. W tym kontekście sądy czasami opierają się na postanowieniach umowy stron. Jeżeli strony zdecydowały się na rozpatrzenie sporu na przykład zgodnie z zasadami Międzynarodowej Izby Handlowej, to art. 28 ust. 6 Regulaminu Arbitrażowego ICC stanowi, że: „Każdy wyrok jest wiążący dla stron”.

IV.5.2. *Orzeczenie uchylone lub którego wykonalność została wstrzymana*

(i) *Orzeczenie uchylone*

W zależności od jurysdykcji, procedura ta może też być nazywana procedurą „*vacatur*” lub procedurą „unieważnienia”.

Sądami posiadającymi jurysdykcję do uchylecia orzeczenia są tylko sądy państwa, w którym orzeczenie zostało wydane lub co do którego ustalono, że orzeczenie zostało wydane na jego terytorium tj. państwa miejsca arbitrażu (zobacz rozdz. I cz. III.1.1). Sądy te są określane jako mające „zwierzchnią” lub „podstawową” jurysdykcję nad orzeczeniem. Natomiast sądy, które orzekają o uznaniu i wykonaniu orzeczenia są opisywane jako mające „wykonawczą” lub „pochodną” jurysdykcję nad orzeczeniem, ograniczoną do rozstrzygnięcia o istnieniu przewidzianych w Konwencji podstaw do odmowy uznania lub wykonania orzeczenia arbitrażowego.

Dla skuteczności zarzutu, że orzeczenie zostało uchylone, w wielu krajach wymaga się aby orzeczenie zostało ostatecznie uchylone przez

---

45. Zob np. *Szwajcaria*: Tribunal Fédéral, Pierwsza Izba Cywilna, 9 grudnia 2008 r. (*Compagnie X SA v. Federation Y*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIV (2009) s. 810-816 (Switzerland no. 40).

sąd posiadający jurysdykcję podstawową. Nie wystarczy tu wniesienie skargi o uchylenie orzeczenia. Zapobiega to sytuacjom, w których strona przegrywająca miałaby możliwość odwlekania wykonania poprzez wszczęcie procedury dotyczącej uchylenia.

Sytuacja, w której zostaje złożony wniosek o uchylenie lub zawieszenie wykonania orzeczenia, jest objęta art. VI, który przewiduje, że sąd orzekający o uznaniu i wykonaniu orzeczenia może odroczyć decyzję o wykonaniu orzeczenia, jeżeli uzna to za właściwe. Wniosek musi jednak zostać złożony do sądu właściwego w rozumieniu art. V ust. 1 lit. e, tj. do sądu mającego jurysdykcję podstawową.

(ii) *Skutki uchylenia*

Niezależnie od okoliczności, że orzeczenie arbitrażowe zostało uchylone w państwie, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane, sąd w innym kraju może wciąż dokonać uznania i wykonania orzeczenia poza regulacją Konwencji nowojorskiej. Najbardziej znanym przykładem jurysdykcji, w której orzeczenie uznaje się za wykonalne, pomimo że zostało uchylone w państwie pochodzenia, jest Francja. Postępowanie Francji oparte jest nie na Konwencji nowojorskiej, ale na prawie francuskim poprzez wyłączenie stosowania Konwencji nowojorskiej na podstawie art. VII ust. 1, w którym mowa o stosowaniu przepisów bardziej korzystnych. Zasada ta pozwala sądom stosować takie regulacje wykonania orzeczeń, które sprzyjają wykonaniu bardziej niż Konwencja nowojorska. Chodzi mianowicie o takie regulacje, które mogą prowadzić do uznania i wykonania orzeczenia nawet w sytuacji, gdy nie byłoby to możliwe na podstawie Konwencji. (zob. rozdz. I cz. V.1).

(iii) *Orzeczenie, którego „wykonalność została wstrzymana”*

Art. V ust. 1 lit. e przewiduje także, że można odmówić uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego jeżeli strona, przeciwko której orzeczenie jest skierowane wykaże, że wykonalność orzeczenia została „wstrzymana” przez sąd państwa, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane. Jak wskazano powyżej w cz. IV.5.2 pkt i, art. VI Konwencji przewiduje, że sąd może odroczyć swoją decyzję o wykonaniu, jeżeli druga strona złożyła wniosek o wstrzymanie wykonania orzeczenia w państwie jego pierwotnego wydania.

„Wstrzymanie wykonalności” orzeczenia nie jest zdefiniowane w Konwencji. Sądy interpretowały ten termin odwołując się do wstrzymania wykonalności orzeczenia przez *sąd* (a więc nie z mocy samego prawa, na przykład w toku sprawy o uchylenie orzeczenia) w kraju wydania orzeczenia.

V. PODSTAWY ODMOWY UWZGLĘDNIANE PRZEZ SĄD *EX OFFICIO* (ART. V UST. 2)

Art. V ust. 2 Konwencji stanowi:

„Odmowa uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego może nastąpić również i wówczas, jeżeli właściwa władza kraju, w którym postawiono żądanie uznania i wykonania, stwierdzi:

(a) że według prawa tego kraju przedmiot sporu nie może być rozstrzygany w drodze arbitrażu, lub

(b) że uznanie lub wykonanie orzeczenia byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym tego kraju.”

Podstawy przewidziane w art. V ust. 2 zabezpieczają interes publiczny państwa, w którym dochodzi się uznania i wykonania, a po złożeniu wniosku o uznanie i wykonanie sąd może opierać się na nich *ex officio*. Zazwyczaj strona przeciwna uznaniu i wykonaniu również powołuje się na te podstawy, gdy tylko uzna to za stosowne.

V.1. PODSTAWA 6: SPRAWY NIEMAJĄCE ZDATNOŚCI ARBITRAŻOWEJ
(*art. V ust. 2 lit. a*)

W skrócie: podstawa „nie podlegania arbitrażowi” w myśl art. V ust. 2 lit. a istnieje, gdy spór dotyczy spraw zastrzeżonych dla sądów.

Na przykład sprawy karne nie podlegają arbitrażowi. Podobnie nie podlegają arbitrażowi sprawy zastrzeżone do jurysdykcji sądów, takie jak:

- rozwód;
- opieka nad dziećmi;
- podział majątku wspólnego małżonków;
- testamenty;
- upadłość; oraz
- likwidacja spółek.

Aktualny trend zmierza do tego, aby coraz mniejszą liczbę sporów pozostawić do wyłącznej jurysdykcji sądów powszechnych. Jest to podyktowane wieloma czynnikami, wliczając w to: dążenie do minimalizacji kosztów, większą otwartość wielu sądów na poszanowanie umowy stron o arbitraż i wsparcie arbitrażu międzynarodowego przez krajowe porządki prawne. Warto również zauważyć, że „niepodleganie arbitrażowi” ma inne znaczenie w kontekście międzynarodowym, a inne w kontekście krajowym (por. rozróżnienie pomiędzy międzynarodowym i krajowym porządkiem

publicznym w rozdziale niniejszym poniżej cz. V.2.). (Zobacz też rozdz. II cz. IV.6.1. na temat spraw „możliwych do rozstrzygnięcia w drodze arbitrażu”).

To czy dana kwestia „nie podlega arbitrażowi” winno być rozstrzygane zgodnie z prawem państwa, gdzie wniosek o uznanie i wykonanie został złożony. „Niepodleganie arbitrażowi” powinno dotyczyć jedynie istotnej części żądania, a nie kwestii incydentalnych.

Zanotowano niewiele przypadków odmowy wykonania na podstawie art. V ust. 2 lit. a. Wśród nich znajdują się:

- rozstrzygnięcie belgijskiego Sądu Najwyższego o odmowie wykonania orzeczenia na tej podstawie, że przedmiot sporu, który dotyczył rozwiązania wyłącznej umowy dystrybucyjnej, nie mógł być rozstrzygnięty w drodze arbitrażu zgodnie z belgijskim prawem, ponieważ belgijskie sądy posiadały wyłączną jurysdykcję na podstawie szczególnych przepisów dotyczących dystrybucji⁴⁶;
- rozstrzygnięcie Federalnego Sądu *Arbitrazh* (Handlowego) Okręgu Moskiewskiego, który uznał słowackie orzeczenie arbitrażowe za niepodlegające wykonaniu, ponieważ zostało ono wydane po tym, jak sąd *arbitrazh* ogłosił upadłość strony rosyjskiej, przeciwko której dochodzone wykonania orzeczenia. Zgodnie z przepisami prawa upadłościowego Federacji Rosyjskiej, sądy *arbitrazh* posiadają wyłączną jurysdykcję w przypadku rozstrzygania o wysokości oraz zasadności roszczeń kierowanych przeciwko upadłemu. W rzeczywistości sąd oparł w tym przypadku swoje rozstrzygnięcie na art. V ust. 2 lit. b Konwencji, ponieważ zdatność

---

46. *Belgia*: Cour de Cassation, First Chamber, 28 czerwca 1979 r. (*Audi-NSU Union AG v. SA Adelin Petit & Cie*) Yearbook Commercial Arbitration V (1980) s. 257-259 (Belgium no. 2).

arbitrażowa może być uznawana za kwestię należącą do porządku publicznego⁴⁷.

V.2. PODSTAWA 7: SPRZECZNOŚĆ Z PORZĄDKIEM PUBLICZNYM (*art. V ust. 2 lit. b*)

Art. V ust. 2 lit. b pozwala sądowni, do którego wniesiono sprawę o uznanie lub wykonanie orzeczenia arbitrażowego, na odmowę, jeżeli uznanie lub wykonanie byłoby „sprzeczne z porządkiem publicznym tego kraju”.

Art. V ust. 2 lit. b nie precyzuje jednak, co należy rozumieć pod pojęciem „porządku publicznego”. Nie określa również, czy w odniesieniu do wniosków o uznanie i wykonanie na podstawie Konwencji, zastosowanie mają krajowe zasady porządku publicznego, czy też zasady porządku publicznego, oparte na ich międzynarodowym rozumieniu. Międzynarodowe pojęcie porządku publicznego jest co do zasady węższe od krajowego. Jak wynika z niniejszego rozdziału powyżej, cz. V.1., różnica ta również odnosi się do kwestii zdatności arbitrażowej.

Większość sądów krajowych przyjęła węższe rozumienie międzynarodowego porządku publicznego, stosując zasadnicze normy pochodzące ze źródeł międzynarodowych.

Za odzwierciedlenie najlepszej praktyki międzynarodowej coraz powszechniej uznawane są wydane w 2002 r. Rekomendacje

---

47. *Federacja Rosyjska*: Federalny Sąd Arbitraż (Handlowy), Okręg Moskiewski, 1 listopada 2004 (*AO Slovenska Konsolidachna, A.S. v. KB SR Yakimanka*) Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 654-657 (Russian Federation no. 15).

Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (*International Law Association*) dotyczące „porządku publicznego” („*Rekomendacje ILA*”)⁴⁸.

Rekomendacje ILA postulują poszanowanie w międzynarodowym arbitrażu handlowym ostateczności orzeczeń „z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności” (punkt 1 lit. a Części ogólnej) i wskazują, że można stwierdzić istnienie wyjątkowych okoliczności „w szczególności w wypadku, gdyby uznanie lub stwierdzenie wykonalności międzynarodowego orzeczenia arbitrażowego naruszało zasady międzynarodowego porządku publicznego” (punkt 1 lit. b Części ogólnej).

Punkt 1 lit. d Rekomendacji ILA stanowi, że wyrażenie „międzynarodowy porządek publiczny” jest w nich używane do oznaczenia zbioru zasad i reguł uznawanych przez państwo, które z racji swej natury mogą ograniczać uznanie i wykonanie orzeczenia arbitrażowego wydanego w kontekście międzynarodowego arbitrażu handlowego w sytuacji, gdy uznanie lub wykonanie tego orzeczenia pociągałoby za sobą ich naruszenie bądź to w relacji do procedur, według których zostało ono wydane (proceduralny międzynarodowy porządek publiczny), bądź w relacji do jego treści (materialny międzynarodowy porządek publiczny).

Rekomendacje ILA (w Punkcie 1 lit. d) stanowią, że międzynarodowy porządek publiczny każdego państwa obejmuje:

(i) podstawowe zasady odnoszące się do sprawiedliwości bądź moralności, które państwo chce chronić, nawet jeżeli sprawa nie dotyczy tego bezpośrednio;

---

48. Dostępne na <www.ila-hq.org/download.cfm/docid/032880D5-46CE-4CB0-912A0B91832E11AF>.

- (ii) reguły mające służyć podstawowym politycznym, społecznym, czy ekonomicznym interesom państwa, znane jako „*lois de police*” lub „reguły porządku publicznego”; oraz
- (iii) obowiązek poszanowania zobowiązań państwa względem innych państw lub organizacji międzynarodowych.

V.2.1. *Przykłady uznania i wykonania*

W niemieckiej sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Celle, sprzedawca dochodził wykonania orzeczenia Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego Rosyjskiej Izby Handlu i Przemysłu (ICAC)⁴⁹. Kupujący twierdził, że dopuszczenie do wykonania orzeczenia pogwałciłoby porządek publiczny, zarówno ze względu na nieprawidłowości w procedurze arbitrażowej, jak i ze względu na to, że orzeczenie arbitrażowe uwzględniało nieproporcjonalnie wysokie kary umowne. Sąd odrzucił argumenty kupującego wskazując, że:

„W szczególnym przypadku zagranicznego orzeczenia arbitrażowego odejście od obowiązujących reguł procedury krajowej nie stanowi [automatycznie] naruszenia porządku publicznego. Musi raczej dojść do naruszenia reguł międzynarodowego porządku publicznego. Dlatego też uznanie zagranicznego orzeczenia arbitrażowego co do zasady podlega mniej rygorystycznemu reżimowi niż [uznanie] krajowych rozstrzygnięć arbitrażowych. Problemem nie jest to, czy niemiecki sędzia orzekając na podstawie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa niemieckiego wydałby inne rozstrzygnięcie. Do

---

49. *Niemcy*: Oberlandesgericht, Celle, 6 października 2005 r. (*Seller v. Buyer*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 322-327 (Germany no. 99).

naruszenia międzynarodowego porządku publicznego dochodzi tylko wtedy, gdy konsekwencje zastosowania prawa obcego w konkretnej sprawie byłyby tak daleko niezgodne z niemieckimi przepisami, że byłyby to nie do przyjęcia z punktu widzenia niemieckich zasad prawnych. Nie miało to miejsca w niniejszej sprawie”.

We francuskiej sprawie *SNF v. Cytec*, SNF – na podstawie dwóch umów – zakupiło od Cytec komponent chemiczny⁵⁰. Druga umowa przewidywała, że Cytec będzie wyłącznym dostawcą. Trybunał arbitrażowy uznał, że druga umowa narusza unijne przepisy prawa konkurencji. Następnie wydał orzeczenie korzystne dla Cytec. W rezultacie SNF podnosiła przed *Cour de Cassation*, że sąd nie powinien zezwalać na wykonanie orzeczenia, które zostało oparte na umowie ograniczającej konkurencję i które jest z tego powodu sprzeczne z prawem unijnym oraz z zasadami porządku publicznego. Sąd orzekł, że tam, gdzie kwestią sporną jest międzynarodowy porządek publiczny (jak w omawianym przypadku), sądy winny ingerować wyłącznie w celu zapobieżenia wykonaniu orzeczenia w przypadku „rażącego, rzeczywistego i konkretnego” naruszenia zasad międzynarodowego porządku publicznego.

Nawet w pewnym stopniu niedoskonałe rozumowanie prawne, stanowiące podstawę orzeczenia arbitrażowego lub postępowania trybunału arbitrażowego, nie narusza porządku publicznego o ile niedoskonałość taka nie dotyczy podstawowych zasad moralności i sprawiedliwości systemu prawnego państwa, w którym dochodzi się

---

50. *Francja: Cour de Cassation, Pierwsza Izba Cywilna, 4 czerwca 2008 r. (SNF sas v. Cytec Industries BV) Yearbook Commercial Arbitration XXXIII (2008) s. 489-494 (France no. 47).*

wykonania orzeczenia, tj. o ile nie został naruszony międzynarodowy porządek publiczny. Sąd Apelacyjny Najwyższej Instancji Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkongu orzekł na przykład, że przeprowadzenie oględzin podczas nieobecności pozwanego nie było wystarczającym powodem odmowy wykonania, ponieważ pozwany został powiadomiony o przeprowadzeniu oględzin i nie zażądał ich ponowienia w obecności swych przedstawicieli⁵¹.

Inne przykłady uznania i wykonania orzeczeń arbitrażowych, pomimo zgłoszenia zarzutu naruszenia porządku publicznego:

- Brak środków finansowych: portugalski Sąd Najwyższy odrzucił argument o naruszeniu porządku publicznego, ponieważ portugalski pozwany nie brał udziału w postępowaniu arbitrażowym w Holandii z braku środków finansowych⁵²;
- Brak bezstronności arbitrów: sąd postanowił, że „wrażenie stronniczości” jest niewystarczające; musiałaby zaistnieć „rzeczywista stronniczość”, to znaczy że arbitrzy musieliby zachowywać się w stronniczy sposób⁵³;

51. *Hongkong*: Court of Final Appeal of the Hong Kong Special Administrative Region, 9 lutego 1999 r. (*Hebei Import and Export Corporation v. Polytek Engineering Company Limited*) Yearbook Commercial Arbitration XXIV (1999) s. 652-677 (Hong Kong no. 15).

52. *Portugalia*: Supremo Tribunal de Justiça, 9 października 2003 r. (*A v. B. & Cia. Ltda., et al.*) Yearbook Commercial Arbitration XXXII (2007) s. 474-479 (Portugal no. 1).

53. Zob. np. *Niemcy*: Oberlandesgericht, Stuttgart, 18 października 1999 r. I Bundesgerichtshof, 1 lutego 2001 r. (*Dutch Shipowner v. German Cattle and Meat Dealer*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) s. 700-714 (Germany no. 60);

Stany Zjednoczone: United States District Court, Southern District of New York, 27 czerwca 2003 r. i United States Court of Appeals, Second Circuit, 3 sierpnia

- Brak uzasadnienia orzeczenia: sądy krajów, gdzie uzasadnienie orzeczenia jest obligatoryjne, zazwyczaj zgadzają się na wykonanie orzeczenia, które nie zawiera uzasadnienia, ale sporządzone zostało w państwie, gdzie takie orzeczenia są dopuszczalne⁵⁴.

V.2.2. Przykłady odmowy uznania i wykonania

Przykłady spraw, w których sąd odmówił uznania i wykonania orzeczeń arbitrażowych na podstawie art. V ust. 2 lit. b:

- Bawarski Sąd Apelacyjny odmówił uznania i wykonania rosyjskiego orzeczenia opierając się na klauzuli porządku publicznego, ponieważ orzeczenie zostało sporządzone po zawarciu przez strony ugody, a ukryto ten fakt przed arbitrami⁵⁵;
- Federalny Sąd *Arbitrazh* (Handlowy) dla Obwodu Tomskiego w Federacji Rosyjskiej odmówił wykonania orzeczenia ICC wydanego we Francji uznając, że umowy kredytowe, których dotyczyło orzeczenie, były zawarte w wyniku nielegalnego porozumienia firm z tej samej grupy i że spór był pozorny⁵⁶.

2004 r. (*Lucent Technologies Inc., et al. v. Tatung Co.*) Yearbook Commercial Arbitration XXX (2005) s. 747-761 (US no. 483).

54. Zob. np. *Niemcy: Oberlandesgericht Düsseldorf*, 15 grudnia 2009 r. (*Sprzedający przeciwko niemieckiemu nabywcy*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 386-388 (Germany no. 135).

55. *Niemcy: Bayerisches Oberstes Landesgericht*, 20 listopada 2003 r. (*Seller v. Buyer*) Yearbook Commercial Arbitration XXIX (2004) s. 771-775 (Germany no. 71).

56. *Federacja Rosyjska: Federalny Sąd Arbitrazh (Handlowy)*, Obwód Tomski, 7 lipca 2010 r. (*Yukos Capital S.A.R.L. v. OAO Tomskneft VNK*) Yearbook Commercial Arbitration XXXV (2010) s. 435-437 (Russian Federation no. 28).

VI. PODSUMOWANIE

Przedstawiony wyżej przegląd wyłącznych podstaw odmowy uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego oraz reguł ich interpretacji ukazuje prowykonawcze podejście Konwencji. Orzekając na podstawie Konwencji sądy powinny je szanować i rozumnie stosować.

ZAŁĄCZNIKI

SPIS TREŚCI

Załącznik I – Konwencja nowojorska z 1958 r.

Załącznik II – Ustawa modelowa UNCITRAL o międzynarodowym arbitrażu handlowym

Załącznik III – Rekomendacja UNCITRAL z 2006 r.

Załącznik IV – Źródła Internetowe

ZAŁĄCZNIK I

Konwencja nowojorska z 1958 r.

Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r.

(Przedruk za: załącznik do Dz. U. nr 9, poz. 41 z dnia 16 lutego 1962 r.)

ART. I

1. Niniejsza Konwencja odnosi się do uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych, które wskutek sporów między osobami fizycznymi lub prawnymi zostały wydane na obszarze Państwa innego niż to, w którym żąda się uznania i wykonania tych orzeczeń. Konwencja odnosi się również do takich orzeczeń arbitrażowych, które w Państwie, w którym żąda się ich uznania i wykonania, nie są uważane za orzeczenia krajowe.

2. Określenie „orzeczenia arbitrażowe” oznacza nie tylko orzeczenia wydawane przez arbitrów powołanych dla odnośnej sprawy, ale również orzeczenia wydawane przez stałe instytucje arbitrażowe, którym się strony poddały.

3. Podpisując lub ratyfikując niniejszą Konwencję albo przystępując do niej lub składając przewidziane w art. X oświadczenie o jej rozciągnięciu, każde z Państw może na podstawie wzajemności oświadczyć, że będzie stosowało Konwencję do uznawania i wykonywania orzeczeń wydawanych jedynie na obszarze innego Umawiającego się Państwa. Może ono również oświadczyć, że będzie stosowało Konwencję do sporów wynikłych jedynie z takich stosunków prawnych, zarówno umownych jak i pozaumownych, które uważane są według jego prawa krajowego za handlowe.

ART. II

1. Każde z Umawiających się Państw uzna umowę pisemną, którą strony zobowiązują się poddać arbitrażowi wszystkie lub pewne spory, powstałe lub mogące powstać między nimi z określonego stosunku prawnego, zarówno umownego, jak i pozaumownego, w sprawie, która może być rozstrzyganą w drodze arbitrażu.

2. Określenie „umowa pisemna” oznacza zarówno klauzulę arbitrażową zamieszczoną w kontrakcie, jak i kompromis – zarówno podpisane przez strony, jak i zawarte w wymianie listów lub telegramów.

3. Sąd Umawiającego się Państwa, w którym wszczęto spór w sprawie, co do której strony zawarły umowę w rozumieniu niniejszego artykułu, na żądanie jednej ze stron odeśle strony do arbitrażu, chyba że stwierdzi, że dana umowa jest nieważna, niewykonalna lub nie nadaje się do realizacji.

ART. III

Każde z Umawiających się Państw – zgodnie z warunkami ustalonymi w artykułach następujących – uzna orzeczenie arbitrażowe za wiążące i wykona je zgodnie z regułami procedury obowiązującej na obszarze, na którym dochodzi się praw z orzeczenia. Uznanie lub wykonanie orzeczeń arbitrażowych, do których odnosi się niniejsza Konwencja, nie będzie uzależnione od spełnienia warunków istotnie uciążliwszych ani od poniesienia należności sądowych lub opłat istotnie wyższych, niż wymagane dla uznania lub wykonania krajowych orzeczeń arbitrażowych.

ART. IV

1. Aby uzyskać uznanie i wykonalność – wspomniane w artykule poprzednim – strona żądająca uznania i wykonania powinna wraz z żądaniem przedłożyć:

- (a) należycie legalizowany oryginał orzeczenia lub należycie uwierzytelniony odpis takiego dokumentu,
- (b) oryginał wspomnianej w art. II umowy lub należycie uwierzytelniony jej odpis.

2. Jeżeli odnośne orzeczenie lub odnośna umowa nie są napisane w języku urzędowym kraju, w którym dochodzi się praw z orzeczenia, strona żądająca uznania i wykonania orzeczenia powinna przedłożyć przekład tych dokumentów na ten język. Przekład powinien być uwierzytelniony bądź przez tłumacza urzędowego lub przysięgłego, bądź przez przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego.

ART. V

1. Na wniosek strony, przeciwko której orzeczenie jest skierowane, nastąpi odmowa uznania i wykonania orzeczenia tylko wówczas, jeżeli strona ta dostarczy właściwej władzy, do której skierowano żądanie uznania i wykonania, dowodu:

- (a) że stronom wspomnianej w art. II umowy – według prawa odnoszącego się do nich – brak było zdolności albo że wspomniana umowa jest nieważna według prawa, któremu strony umowę tę poddały, a – w razie braku wzmianki w tym względzie – według prawa kraju, w którym orzeczenie zostało wydane, lub
- (b) że strona, przeciwko której orzeczenie jest skierowane, nie była należycie powiadomiona o wyznaczeniu arbitra lub o procedurze arbitrażowej albo że z innego powodu nie mogła przedstawić swojej sprawy, lub
- (c) że orzeczenie odnosi się do sporu nie wymienionego w kompromisie lub nie podpadającego pod zakres klauzuli arbitrażowej albo że zawiera rozstrzygnięcia przekraczające granice kompromisu lub klauzuli arbitrażowej; jeżeli jednak rozstrzygnięcie spraw, które zostały poddane arbitrażowi, da się oddzielić od rozstrzygnięcia spraw nie poddanych arbitrażowi, to ta część orzeczenia, która zawiera rozstrzygnięcie spraw poddanych arbitrażowi, może zostać uznana i wykonana, lub
- (d) że bądź to skład sądu arbitrażowego, bądź też procedura arbitrażowa nie były zgodne z umową stron, lub – w razie braku takiej umowy – że nie były zgodne z prawem kraju, w którym odbył się arbitraż, lub
- (e) że orzeczenie nie stało się jeszcze dla stron wiążące, albo że właściwa władza kraju, w którym lub według prawa którego

orzeczenie zostało wydane, uchyliła je lub wstrzymała jego wykonalność.

2. Odmowa uznania i wykonania orzeczenia arbitrażowego może nastąpić również i wówczas, jeżeli właściwa władza kraju, w którym postawiono żądanie uznania i wykonania, stwierdzi:

- (a) że według prawa tego kraju przedmiot sporu nie może być rozstrzygany w drodze arbitrażu, lub
- (b) że uznanie lub wykonanie orzeczenia byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym tego kraju.

ART. VI

Jeżeli do wspomnianej w art. V ust. 1 pkt (e) właściwej władzy zwrócono się z żądaniem uchylenia lub wstrzymania wykonalności orzeczenia arbitrażowego, to wówczas władza, przed którą dochodzi się praw z tego orzeczenia, może, jeśli uzna to za właściwe, odroczyć decyzję o wykonalności orzeczenia; na wniosek strony żądającej wykonania orzeczenia może ona również nakazać stronie drugiej udzielenie odpowiedniego zabezpieczenia.

ART. VII

1. Postanowienia niniejszej Konwencji nie naruszają ważności zawartych przez Umawiające się Państwa umów wielostronnych dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych ani nie pozbawiają strony zainteresowanej prawa do dochodzenia praw z orzeczenia arbitrażowego w takim trybie i w takim zakresie, jak na

ZAŁĄCZNIK I

to zezwalają prawo i umowy międzynarodowe, obowiązujące w kraju, w którym dochodzi się praw z tego orzeczenia.

2. Z chwilą, kiedy Umawiające się Państwa zostaną związane niniejszą Konwencją i w rozciągłości, w jakiej będą nią związane, przestaną między tymi Państwami wywierać skutki prawne Protokołu genewski o klauzulach arbitrażowych z 1923 r. i Konwencja genewska o wykonywaniu obcych orzeczeń arbitrażowych z 1927 r.

ART. VIII

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu do dnia 31 grudnia 1958 r. dla wszystkich Państw-członków Narodów Zjednoczonych, a także dla jakiegokolwiek innego Państwa, które jest lub zostanie członkiem organizacji wyspecjalizowanej Narodów Zjednoczonych albo które jest lub zostanie stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, albo dla jakiegokolwiek innego państwa, do którego zostanie skierowane zaproszenie Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych.

2. Niniejsza Konwencja będzie ratyfikowana, a dokumenty ratyfikacyjne będą składane Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych.

ART. IX

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla wszystkich państw, o których mowa w art. VIII.

2. Przystąpienie będzie dokonane przez złożenie dokumentu przystąpienia u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

ART. X

1. Przy podpisywaniu, ratyfikowaniu lub przystąpieniu każde Państwo może oświadczyć, że niniejsza Konwencja będzie się rozciągać na wszystkie bądź na niektóre obszary, za których stosunki międzynarodowe jest odpowiedzialne. Takie oświadczenie będzie skuteczne z chwilą, gdy Konwencja stanie się dla danego Państwa wiążącą.
2. W czasie późniejszym takie rozciągnięcie będzie dokonane przez zawiadomienie skierowane do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych i będzie ono skuteczne po upływie 90 dni od dnia otrzymania zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, albo z chwilą gdy niniejsza Konwencja stanie się dla danego Państwa wiążącą, o ile by ta ostatnia chwila była późniejsza.
3. W odniesieniu do obszarów, na które w chwili podpisania, ratyfikacji lub przystąpienia niniejsza Konwencja nie będzie rozciągnięta, każde z Państw, których to dotyczy, rozważy możliwości podjęcia koniecznych kroków zmierzających do rozciągnięcia na te obszary niniejszej Konwencji, z zastrzeżeniem uzyskania zgody rządów tych obszarów, jeśli to jest wymagane ze względów konstytucyjnych.

ART. XI

Do Państw związkowych lub nieunitarnych odnoszą się następujące postanowienia:

- (a) odnośnie do tych artykułów niniejszej Konwencji, które podlegają właściwości prawodawczej władzy związkowej, obowiązki rządu

- związkowego będą takie same, jak obowiązki Państw Umawiających się, nie będących Państwami związkowymi;
- (b) odnośnie do tych artykułów niniejszej Konwencji, które podlegają właściwości prawodawczej poszczególnych, wchodzących do związku, państw lub prowincji, nie będących według związkowego systemu konstytucyjnego zobowiązane do podjęcia środków prawodawczych, Rząd związkowy poda jak najrychlej artykuły te do wiadomości właściwym władzom poszczególnych, wchodzących do związku, państw lub prowincji, popierając je przychylnym zaleceniem;
- (c) na żądanie któregokolwiek Umawiającego się Państwa, przekazane za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, Państwo związkowe, będące stroną niniejszej Konwencji, dostarczy informacji o prawie i praktyce związku i jednostek wchodzących w jego skład, w odniesieniu do określonego postanowienia niniejszej Konwencji, przedstawiając zakres skuteczności zapewnionej temu postanowieniu przez działalność prawodawczą lub inną.

ART. XII

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie po upływie 90 dni od złożenia trzeciego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.
2. Dla każdego Państwa, które ratyfikuje niniejszą Konwencję lub przystąpi do niej po złożeniu trzeciego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia, niniejsza Konwencja stanie się wiążącą z 90 dniem po złożeniu przez to Państwo dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

ART. XIII

1. Każde Umawiające się Państwo może wypowiedzieć niniejszą Konwencję pisemnym oświadczeniem skierowanym do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie stanie się skuteczne po upływie roku od daty otrzymania oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.
2. Każde Państwo, które złożyło przewidziane w art. X oświadczenie lub zawiadomienie, może oświadczyć później drogą zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, że po upływie roku od daty otrzymania tego zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego niniejsza Konwencja przestanie się rozciągać na dany obszar.
3. Niniejsza Konwencja będzie miała w dalszym ciągu zastosowanie do orzeczeń arbitrażowych, o których uznanie lub wykonanie wszczęto postępowanie, zanim wypowiedzenie stało się skuteczne.

ART. XIV

Wobec innego Umawiającego się Państwa Państwo Umawiające się nie będzie mogło powoływać się na niniejszą Konwencję w zakresie szerszym niż ten, w jakim samo jest nią związane.

ART. XV

Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał Państwa, o których mowa w art. VIII:

(a) o podpisaniu i ratyfikacjach zgodnie z art. VIII,

ZAŁĄCZNIK I

- (b) o przystąpieniach zgodnie z art. IX,
- (c) o oświadczeniach i zawiadomieniach zgodnie z art. 1, X i XI,
- (d) o dacie wejścia Konwencji w życie zgodnie z art. XII,
- (e) o wypowiedzeniach i zawiadomieniach zgodnie z art. XIII.

ART. XVI

1. Niniejsza Konwencja, której teksty angielski, chiński, francuski, hiszpański i rosyjski są na równi autentyczne, zostanie złożona w archiwum Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych prześle uwierzytelniony odpis niniejszej Konwencji każdemu z Państw, o których mowa w art. VIII.

Aktualizowaną listę Państw będących stronami Konwencji można znaleźć na stronie internetowej United Nations Treaty Collection: <<http://treaties.un.org>>.

ZAŁĄCZNIK II

Ustawa modelowa UNCITRAL o arbitrażu

UNCITRAL 1985 r.

*Ustawa modelowa o międzynarodowym arbitrażu handlowym
ze zmianami przyjętymi w 2006 r.*

ROZDZIAŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. Zakres zastosowania¹

(1) Niniejsza Ustawa ma zastosowanie do międzynarodowego arbitrażu handlowego² z zastrzeżeniem wszelkich umów obowiązujących pomiędzy danym państwem a jakimkolwiek innym państwem lub państwami.

-
1. Nagłówki artykułów mają wyłącznie charakter informacyjny i nie mogą służyć za podstawę interpretacji.
  2. Termin „handlowy” winien być interpretowany w sposób szeroki tak, aby obejmował on kwestie wynikające z wszelkich stosunków o charakterze handlowym, niezależnie od tego, czy mają one charakter umowny. Stosunki o charakterze handlowym obejmują – między innymi – następujące transakcje: każdą transakcję dotyczącą dostawy lub wymiany towarów lub usług, umowę o dystrybucję, reprezentację handlową lub agencję, faktoring, leasing, roboty budowlane, doradztwo, inżynierię, licencje, inwestycje, finanse, bankowość, ubezpieczenia, umowę o eksploatację lub koncesję, joint venture i inne formy współpracy przemysłowej lub biznesowej, transport lotniczy, morski, kolejowy czy drogowy towarów lub osób.

(2) Przepisy niniejszej Ustawy, za wyjątkiem artykułów 8, 9, 17 H, 17 I, 17 J, 35 i 36, mają zastosowanie wyłącznie, gdy miejsce postępowania arbitrażowego znajduje się na terytorium [danego państwa].

(Art. 1 ust. 2 został zmieniony na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)

(3) Arbitraż jest międzynarodowy, jeżeli:

(a) strony umowy o arbitraż, w chwili zawarcia tej umowy, mają miejsca prowadzenia działalności w różnych państwach, lub

(b) jedno z poniższych miejsc usytuowane jest poza państwami, w których strony mają swoje miejsca prowadzenia działalności:

(i) miejsce postępowania arbitrażowego, jeśli zostało ono określone w umowie o arbitraż, lub ma zostać ustalone zgodnie z nią;

(ii) jakiegokolwiek miejsce, gdzie ma zostać wykonana istotna część zobowiązań stron wynikających ze stosunku handlowego lub miejsce, z którym przedmiot sporu jest najściślej związany;
lub

(c) strony wyraźnie postanowiły, że przedmiot umowy o arbitraż związany jest z więcej niż jednym krajem.

(4) Dla celów ustępu 3 niniejszego artykułu:

(a) jeżeli strona prowadzi działalność w więcej niż jednym miejscu, miejscem prowadzenia działalności jest to, które ma najściślejszy związek z umową o arbitraż;

(b) jeżeli strona nie ma miejsca prowadzenia działalności, należy się odwoływać do miejsca jej zwykłego pobytu.

(5) Niniejsza Ustawa nie narusza jakiegokolwiek innej ustawy danego państwa, na podstawie której określone spory nie mogą być poddane pod arbitraż, lub zgodnie z którą pewne spory mogą być poddane pod arbitraż wyłącznie na podstawie innych przepisów, niż zawarte w niniejszej Ustawie.

Art. 2. Definicje i zasady interpretacji

W rozumieniu niniejszej Ustawy:

- (a) „arbitraż” oznacza każdy arbitraż, niezależnie od tego, czy jest administrowany przez stałą instytucję arbitrażową;
- (b) „trybunał arbitrażowy” oznacza arbitra jedynego lub zespół arbitrów;
- (c) „sąd” oznacza jednostkę lub organ systemu sądownictwa danego państwa;
- (d) jeżeli przepis niniejszej Ustawy, za wyjątkiem art. 28, pozostawia stronom swobodę w rozstrzygnięciu pewnej kwestii, swoboda taka obejmuje prawo stron do upoważnienia osoby trzeciej, w tym instytucji, do dokonania takiego rozstrzygnięcia;
- (e) jeżeli przepis niniejszej Ustawy odnosi się do uzgodnienia, którego dokonały lub mogą dokonać strony, jak też w jakikolwiek inny sposób odnosi się do umowy stron, tego rodzaju umowa obejmuje także każdy, powołany w tej umowie, regulamin arbitrażowy;
- (f) jeżeli przepis niniejszej Ustawy, inny niż art. 25 lit. a oraz art. 32 ust. 2 lit. a, odnosi się do pozwu, ma on zastosowanie także do pozwu wzajemnego, a gdy odnosi się on do odpowiedzi na pozew, ma on zastosowanie także do odpowiedzi na pozew dotyczącej takiego pozwu wzajemnego.

Art. 2 A. Międzynarodowa geneza i zasady ogólne

(W brzmieniu przyjętym na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)

(1) Interpretując niniejszą Ustawę, należy mieć na względzie jej międzynarodową genezę oraz potrzebę propagowania jednolitego jej stosowania i poszanowania zasad dobrej wiary.

(2) Sprawy dotyczące zagadnień regulowanych przez niniejszą Ustawę, które nie zostały w niej wyraźnie rozstrzygnięte, winny być rozstrzygane w zgodzie z ogólnymi zasadami leżącymi u podstaw niniejszej Ustawy.

Art. 3. Doręczanie korespondencji

(1) O ile strony nie uzgodniły inaczej:

(a) korespondencję uważa się za otrzymaną, jeżeli zostanie ona doręczona adresatowi osobiście lub jeżeli zostanie ona dostarczona do miejsca prowadzenia jego działalności, miejsca zwykłego pobytu lub na adres pocztowy. Jeżeli żadnego ze wskazanych miejsc nie można ustalić pomimo dołożenia należytej staranności, korespondencję uznaje się za doręczoną, jeżeli zostanie ona wysłana na ostatni znany adres miejsca prowadzenia działalności adresata, miejsca jego zwykłego pobytu lub na jego adres pocztowy listem poleconym lub w jakikolwiek inny sposób, który pozwala udokumentować próbę doręczenia;

(b) korespondencję uznaje się za otrzymaną w dniu, w którym zostaje w ten sposób doręczona.

(2) Przepisy niniejszego artykułu nie mają zastosowania do pism w toku postępowania sądowego.

Art. 4. Zrzeczenie się prawa do podniesienia zarzutu

Jeżeli strona, wiedząc że uchybiono jakimkolwiek z przepisów niniejszej Ustawy, od którego zastosowania strony mogą odstąpić, lub też jakimkolwiek wymaganiu wynikającemu z umowy o arbitraż, nadal uczestniczy w postępowaniu arbitrażowym, nie podnosząc zarzutu co do takiego uchybienia bez nieuzasadnionej zwłoki lub w terminie, który został w tym celu ustanowiony, to uznaje się, że zrzekła się ona prawa do podniesienia takiego zarzutu.

Art. 5. Zakres kompetencji sądu

W sprawach uregulowanych niniejszą Ustawą żaden sąd nie może podejmować czynności, chyba że Ustawa tak stanowi.

Art. 6. Sąd lub inny organ właściwy dla wykonywania czynności w ramach wspomaganie i nadzorowania postępowania arbitrażowego

Funkcje o których mowa w art. 11 ust. 3, 11 ust. 4, 13 ust. 3, 14, 16 ust. 3 oraz 34 ust. 2 wykonują ... [Każde państwo, przyjmując niniejszą Ustawę modelową określa sąd, sądy lub, gdy przewiduje to wymieniony artykuł, inny organ upoważniony do sprawowania tych funkcji].

ROZDZIAŁ II. UMOWA O ARBITRAŻ*Opcja I**Art. 7. Definicja i forma umowy o arbitraż**(W brzmieniu przyjętym na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)*

(1) „Umowa o arbitraż” to umowa stron o poddanie pod arbitraż wszelkich lub niektórych sporów, które powstały lub które mogą powstać pomiędzy nimi w związku z określonym stosunkiem prawnym, zarówno o charakterze umownym, jak i pozbawionym takiego charakteru. Umowa o arbitraż może mieć formę klauzuli arbitrażowej w kontrakcie lub odrębnej umowy.

(2) Umowa o arbitraż powinna być sporządzona na piśmie.

(3) Umowa o arbitraż jest sporządzona na piśmie, jeżeli jej treść jest utrwalona w jakiegokolwiek formie, niezależnie od tego, czy umowa o arbitraż lub kontrakt zostały zawarte ustnie, w sposób dorozumiany lub w inny sposób.

(4) Wymóg, aby umowa o arbitraż była sporządzona na piśmie jest spełniony poprzez komunikację elektroniczną, jeżeli informacja tam zawarta jest dostępna w taki sposób, że później można uzyskać wgląd w jej treść; „komunikacja elektroniczna” oznacza każdą formę komunikacji, której strony dokonują przy pomocy transferu danych; „transfer danych” oznacza informację wygenerowaną, wysłaną, otrzymaną lub przechowywaną w formie elektronicznej, magnetycznej, optycznej lub podobnej, w szczególności elektroniczną wymianę danych (EDI), wiadomość elektroniczną, telegram, telex lub telekopię.

(5) Ponadto, umowa o arbitraż jest sporządzona w formie pisemnej, jeżeli jest zawarta w pozwie i odpowiedzi na pozew, w taki sposób, że

istnienie umowy o arbitraż jest podnoszone przez jedną ze stron, a nie jest kwestionowane przez drugą.

(6) Zawarte w kontrakcie odwołanie do jakiegokolwiek dokumentu obejmującego klauzulę arbitrażową stanowi pisemną umowę o arbitraż pod warunkiem, że odwołanie to czyni taką klauzulę częścią kontraktu.

Opcja II

Art. 7. Definicja umowy o arbitraż

(W brzmieniu przyjętym na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)

„Umowa o arbitraż” to umowa stron o poddanie pod arbitraż wszelkich lub niektórych sporów, które powstały lub które mogą powstać pomiędzy nimi w związku z określonym stosunkiem prawnym, zarówno o charakterze umownym, jak i pozbawionym tego charakteru.

Art. 8. Umowa o arbitraż a wszczęcie postępowania przed sądem

(1) Sąd, do którego wniesiono sprawę w kwestii, która jest objęta umową o arbitraż, na żądanie strony zgłoszone nie później niż jednocześnie z przedstawieniem pierwszego stanowiska co do istoty sprawy, winien skierować strony do arbitrażu, chyba że uzna, iż umowa jest nieważna, bezskuteczna lub niewykonalna.

(2) Pomimo wniesienia sprawy, o której mowa powyżej w ust. 1 niniejszego artykułu, postępowanie arbitrażowe może być wszczęte lub kontynuowane, a wyrok może być wydany, w czasie gdy sprawa jest w toku przed sądem.

Art. 9. Umowa o arbitraż i środki tymczasowe przyznawane przez sąd

Złożenie przez strony wniosku o przyznanie tymczasowego środka zabezpieczającego przed lub w trakcie postępowania arbitrażowego, i uwzględnienie takiego wniosku przez sąd nie jest sprzeczne z umową o arbitraż.

ROZDZIAŁ III. SKŁAD TRYBUNAŁU ARBITRAŻOWEGO

Art. 10. Liczba arbitrów

- (1) Strony mogą ustalić liczbę arbitrów.
- (2) W przypadku braku takiego ustalenia, arbitrów będzie trzech.

Art. 11. Powoływanie arbitrów

- (1) Narodowość nie może być powodem niedopuszczenia do wykonania funkcji arbitra, chyba że strony inaczej postanowiły.
- (2) Strony mogą uzgodnić procedurę powoływania arbitra lub arbitrów, z zastrzeżeniem postanowień ust. 4 i 5 niniejszego artykułu.
- (3) W przypadku braku takiego uzgodnienia,

(a) jeżeli sprawa ma być rozpoznana przez trzech arbitrów, każda ze stron powołuje jednego arbitra, a arbitrzy powołani w ten sposób powołują trzeciego arbitra. Jeżeli strona nie powoła arbitra w terminie trzydziestu dni od otrzymania żądania drugiej strony, aby to uczynić lub jeżeli dwóch arbitrów nie uzgodni wyboru trzeciego arbitra w terminie trzydziestu dni od daty ich powołania, powołania dokonuje, na wniosek strony, sąd lub inny organ wskazany w art. 6;

(b) jeżeli sprawa ma być rozpoznana przez arbitra jedyne, a strony nie uzgodnią wyboru arbitra, arbitra powołuje, na wniosek strony, sąd lub inny organ wskazany w art. 6.

(4) Jeżeli, według procedury powoływania uzgodnionej przez strony,

(a) strona nie podejmuje czynności wymaganych procedurą, lub

(b) strony, lub dwóch arbitrów, nie dokonują uzgodnienia wymaganego przez tę procedurę, lub

(c) osoba trzecia, w tym instytucja, nie wykona jakiejkolwiek funkcji powierzonej jej do wykonania zgodnie z tą procedurą, każda ze stron może złożyć wniosek do sądu lub innego organu wskazanego w art. 6 o podjęcie niezbędnych kroków, chyba że procedura powoływania przewiduje inne środki zapewniające powołanie.

(5) Od rozstrzygnięcia w kwestiach powierzonych sądowi lub innemu organowi, wskazanemu w art. 6 przez ust. 3 i 4 niniejszego artykułu, nie przysługuje środek odwoławczy. Sąd lub inny organ, powołując arbitra, bierze pod uwagę wszelkie kwalifikacje wymagane od arbitra stosownie do umowy stron oraz takie okoliczności, które zapewniają powołanie niezależnego i bezstronnego arbitra, a w przypadku arbitra jedyne lub trzeciego arbitra powinien również rozważyć zasadność powołania arbitra innej narodowości niż strony.

Art. 12. Podstawy wyłączenia arbitra

(1) Osoba, do której zwrócono się w sprawie powierzenia jej funkcji arbitra, powinna ujawnić wszelkie okoliczności mogące budzić uzasadnione wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności. Od momentu powołania, przez cały okres trwania postępowania

arbitrażowego, arbiter powinien bezzwłocznie ujawniać stronom wszelkie tego rodzaju okoliczności, o ile już wcześniej strony nie zostały poinformowane przez arbitra o ich istnieniu.

(2) Arbiter może zostać wyłączony jedynie, w razie powstania okoliczności budzących uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności lub jeżeli nie posiada on kwalifikacji określonych w umowie stron. Strona może żądać wyłączenia powołanego przez siebie arbitra lub arbitra, w którego powołaniu uczestniczyła, jedynie z przyczyn, o których dowiedziała się po jego powołaniu.

Art. 13. Postępowanie o wyłączenie arbitra

(1) Strony mogą uzgodnić tryb postępowania o wyłączenie arbitra z zastrzeżeniem ust. 3 niniejszego artykułu.

(2) W braku takiego uzgodnienia, strona żądająca wyłączenia arbitra, w ciągu piętnastu dni od daty powzięcia wiadomości o ukonstytuowaniu się trybunału arbitrażowego lub zaistnieniu okoliczności, o której mowa w art. 12 ust. 2, powinna przesłać pisemne stanowisko do trybunału arbitrażowego wskazując w nim okoliczności uzasadniające wyłączenie. Jeżeli arbiter, którego dotyczy żądanie strony, nie ustąpi lub jeżeli druga strona nie przychyli się do żądania, trybunał arbitrażowy rozstrzyga w przedmiocie wyłączenia.

(3) Jeżeli żądanie wyłączenia, złożone w trybie uzgodnionym przez strony lub opisanym w ust. 2 niniejszego artykułu, nie zostanie uwzględnione, strona żądająca wyłączenia, w terminie trzydziestu dni od daty otrzymania zawiadomienia o nieuwzględnieniu żądania, może wystąpić z wnioskiem do sądu lub innego organu wskazanego w art. 6, o rozstrzygnięcie w przedmiocie wyłączenia. Od wydanego w tym trybie rozstrzygnięcia nie przysługuje środek odwoławczy. W okresie, kiedy rozpatrywany jest wniosek o wyłączenie, trybunał

arbitrażowy, w tym arbiter, którego dotyczył wniosek w przedmiocie wyłączenia, może kontynuować postępowanie i wydać wyrok.

Art. 14. Zaniechanie lub niemożność wykonywania obowiązków

(1) Jeżeli arbiter stanie się z mocy prawa lub z przyczyn faktycznych niezdolny do sprawowania swojej funkcji lub z innych powodów nie wypełnia swoich obowiązków bez nieuzasadnionej zwłoki, jego mandat ustaje, jeżeli ustąpi on ze stanowiska lub jeżeli strony postanowią o odwołaniu go z funkcji arbitra. W pozostałych wypadkach, jeżeli istnieje spór dotyczący którejkolwiek z powyższych przesłanek, każda ze stron może wystąpić z wnioskiem do sądu lub innego organu wskazanego w art. 6 o rozstrzygnięcie w przedmiocie odwołania z funkcji arbitra. Od wydanego w tym trybie rozstrzygnięcia nie przysługuje środek odwoławczy.

(2) Jeżeli, zgodnie z niniejszym artykułem lub art. 13 ust. 2, arbiter ustępuje ze stanowiska lub jeżeli strona wyrazi zgodę na odwołanie z funkcji arbitra, nie oznacza to przyznania istnienia jakiegokolwiek z przesłanek, o których mowa w niniejszym artykule lub w art. 12 ust. 2.

Art. 15. Powołanie arbitra zastępczego

Jeżeli mandat arbitra ustaje zgodnie z art. 13 i 14 lub na skutek ustąpienia ze stanowiska z innego powodu lub na skutek odebrania arbitrowi mandatu zgodnie z porozumieniem stron, a także w innym przypadku wygaśnięcia mandatu, arbitra zastępczego powołuje się według tych samych zasad, którym podlegało powołanie arbitra zastępowanego.

ROZDZIAŁ IV. WŁAŚCIWOŚĆ TRYBUNAŁU ARBITRAŻOWEGO*Art. 16. Kompetencja trybunału arbitrażowego do orzekania o swojej właściwości*

(1) Trybunał arbitrażowy może orzekać o swojej właściwości, w tym w przedmiocie zarzutu odnoszącego się do istnienia lub ważności umowy o arbitraż. Na potrzeby powyższego, klauzulę arbitrażową stanowiącą część umowy podstawowej traktuje się jako umowę niezależną od pozostałych postanowień kontraktu. Stwierdzenie przez trybunał arbitrażowy nieważności kontraktu nie pociąga za sobą, *ipso iure*, nieważności klauzuli arbitrażowej.

(2) Zarzut braku właściwości trybunału arbitrażowego powinien zostać podniesiony nie później niż w odpowiedzi na pozew. Powołanie arbitra przez stronę lub jej uczestniczenie w powołaniu arbitra nie pozbawia jej prawa do podniesienia takiego zarzutu. Zarzut, że skład orzekający wykracza poza zakres swoich kompetencji powinien być podniesiony niezwłocznie po tym, jak żądanie potencjalnie wykraczające poza zakres kompetencji zostało zgłoszone w toku postępowania. Trybunał arbitrażowy może rozpoznać zarzut zgłoszony później, jeżeli uzna opóźnienie za usprawiedliwione.

(3) O zarzucie, o którym mowa w ust. 2, trybunał arbitrażowy może orzec w formie rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego lub w wyroku co do meritum. Jeżeli rozstrzygając zagadnienie wstępne, trybunał arbitrażowy stwierdzi swoją właściwość, każda ze stron, w terminie trzydziestu dni od daty otrzymania zawiadomienia o takim rozstrzygnięciu, może wystąpić z wnioskiem do sądu, o którym mowa w art. 6, o rozstrzygnięcie powyższej kwestii. Od takiego rozstrzygnięcia nie przysługuje środek odwoławczy. W trakcie postępowania wszczętego na skutek powyższego wniosku trybunał

arbitrażowy może kontynuować postępowanie arbitrażowe i wydać wyrok.

ROZDZIAŁ IV A. ŚRODKI TYMCZASOWE I ZARZĄDZENIA WSTĘPNE

(W brzmieniu przyjętym na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)

Część 1. Środki tymczasowe

Art. 17. Uprawnienie trybunału arbitrażowego do stosowania środków tymczasowych

(1) W braku odmiennego uzgodnienia stron, trybunał arbitrażowy, na wniosek strony, może stosować środki tymczasowe.
(2) Środkiem tymczasowym jest każdy środek o charakterze czasowym, zarówno w formie wyroku, jak i w innej formie, za pomocą którego, przed wydaniem wyroku ostatecznie rozstrzygającego spór, trybunał arbitrażowy nakazuje stronie:

(a) utrzymać lub przywrócić status quo na czas trwania postępowania;

(b) powstrzymać działania mogące w danym momencie lub w niedługim czasie spowodować uszczerbek lub mogące negatywnie wpłynąć na przebieg samego postępowania arbitrażowego; bądź też może nakazać podjęcie działań, które mają na celu zapobieżenie wystąpienia tych negatywnych skutków;

(c) zastosować środki służące zabezpieczeniu składników majątkowych, które mogą być wykorzystane do wykonania później wydanego wyroku; lub

(d) zabezpieczyć dowody, które mogą mieć znaczenie i które mogą być istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 17 A. Warunki zastosowania środków tymczasowych

(1) Strona, która wnosi o zastosowanie środka tymczasowego na podstawie art. 17 ust. 2 lit. a, b i c, winna wykazać przed trybunałem arbitrażowym, że:

(a) istnieje prawdopodobieństwo, że brak zastosowania środka spowoduje wystąpienie szkody niemożliwej do naprawienia w stopniu dostatecznym poprzez zasądzenie odszkodowania, a szkoda taka istotnie przewyższa szkodę, jaka może zostać wyrządzona stronie, przeciwko której środek ma być zastosowany, w sytuacji przychylenia się do wniosku, oraz

(b) istnieje dostateczne prawdopodobieństwo, że strona wnioskująca o zastosowanie środka tymczasowego wygra spór co do meritum. Stwierdzenie takiego prawdopodobieństwa nie wpływa na swobodę trybunału arbitrażowego w zakresie dokonywania późniejszych ustaleń.

(2) W odniesieniu do wniosku o zastosowanie środka tymczasowego na podstawie art. 17 ust. 2 lit. d wymogi określone w ustępie 1 lit. a i b niniejszego artykułu stosuje się tylko w zakresie, w jakim trybunał arbitrażowy uzna to za zasadne.

Część 2. Zarządzenia wstępne

*Art. 17 B. Wnioski o wydanie zarządzeń wstępnych
i warunki ich wydawania*

(1) Jeżeli strony nie uzgodniły inaczej, strona może, bez zawiadamiania pozostałych stron, złożyć wniosek o zastosowanie środka tymczasowego wraz z wnioskiem o wydanie zarządzenia wstępnego, zobowiązującego stronę do powstrzymania się od działań udaremniających osiągnięcie celu żądanego środka tymczasowego.

(2) Trybunał arbitrażowy może wydać zarządzenie wstępne, jeżeli stwierdzi, że wcześniejsze ujawnienie wniosku o zastosowanie środka tymczasowego stronie, przeciwko której środek ma być zastosowany, może udaremnić osiągnięcie celu tego środka.

(3) Wymogi określone w art. 17A mają zastosowanie do każdego zarządzenia wstępnego, jeżeli szkoda, która ma być oszacowana zgodnie z artykułem 17A ust. 1 lit. a, może powstać w związku z wydaniem lub niewydaniem tego zarządzenia.

Art. 17 C. Szczególne zasady postępowania w zakresie zarządzeń wstępnych

(1) Niezwłocznie po podjęciu przez trybunał arbitrażowy decyzji w przedmiocie wniosku o wydanie zarządzenia wstępnego, trybunał arbitrażowy informuje wszystkie strony o wniosku o zastosowanie środka tymczasowego, wniosku o wydanie zarządzenia wstępnego, o treści zarządzenia wstępnego, jeżeli takie zostało wydane, oraz o każdej wymianie informacji, w tym o treści informacji przekazanych ustnie pomiędzy którąkolwiek ze stron a trybunałem arbitrażowym w związku z powyższym.

(2) Jednocześnie trybunał arbitrażowy umożliwia każdej stronie, przeciwko której skierowane jest zarządzenie wstępne,

przedstawienie swojego stanowiska w możliwie najwcześniejszym terminie.

(3) Trybunał arbitrażowy niezwłocznie orzeka w przedmiocie wszelkich sprzeciwów odnoszących się do zarządzenia wstępnego.

(4) Zarządzenie wstępne traci moc z upływem 20 dni od daty wydania. Jednakże trybunał arbitrażowy może orzec środek tymczasowy podtrzymujący lub zmieniający zarządzenie wstępne po tym, jak strona, przeciwko której zarządzenie wstępne jest skierowane, została zawiadomiona oraz umożliwiono jej przedstawienie swojego stanowiska.

(5) Zarządzenie wstępne jest wiążące dla stron, ale nie podlega wykonaniu przed sądem. Zarządzenie wstępne nie ma charakteru wyroku.

Część 3. Przepisy mające zastosowanie do środków tymczasowych i zarządzeń wstępnych

Art. 17 D. Zmiana, zawieszenie, uchylenie

Trybunał arbitrażowy, na wniosek którejkolwiek ze stron lub, w wyjątkowych okolicznościach i po wcześniejszym zawiadomieniu stron, z własnej inicjatywy, może zmienić, zawiesić lub uchylić środek tymczasowy lub zarządzenie wstępne, które wydał.

Art. 17 E. Zabezpieczenie

(1) Trybunał arbitrażowy może wezwać stronę żądającą zastosowania środka tymczasowego, aby złożyła odpowiednie zabezpieczenie w związku z tym środkiem.

(2) Trybunał arbitrażowy zobowiązuje stronę żądającą wydania zarządzenia wstępnego, aby złożyła zabezpieczenie w związku

z wydaniem zarządzenia, chyba że trybunał arbitrażowy uzna to za niewłaściwe lub niecelowe.

Art. 17 F. Ujawnienie informacji

(1) Trybunał arbitrażowy może zobowiązać każdą ze stron, aby niezwłocznie ujawniła wszelkie istotne zmiany okoliczności, na których oparty był wniosek o zastosowanie środka lub które stanowiły podstawę jego zastosowania.

(2) Strona wnosząca o wydanie zarządzenia wstępnego powinna ujawnić trybunałowi arbitrażowemu wszystkie okoliczności, jakie mogą być istotne dla decyzji trybunału arbitrażowego w przedmiocie wydania lub utrzymania w mocy zarządzenia, a obowiązek ten trwa do czasu, aż strona, przeciwko której żądany środek jest skierowany, będzie miała możliwość przedstawienia swojego stanowiska. W takim wypadku stosuje się odpowiednio ust. 1 niniejszego artykułu.

Art. 17 G. Koszty i szkody

Strona żądająca zastosowania środka tymczasowego lub wydania zarządzenia wstępnego ponosi odpowiedzialność za wszelkie koszty oraz szkody wyrządzone którejkolwiek ze stron lub poniesione przez którąkolwiek ze stron na skutek zastosowania środka lub wydania zarządzenia, jeżeli trybunał arbitrażowy stwierdzi, że w świetle okoliczności, środek nie powinien być zostać zastosowany, a zarządzenie nie powinno było zostać wydane. Na każdym etapie postępowania trybunał arbitrażowy może zasądzić zwrot takich kosztów lub odszkodowanie.

Część 4. Uznawanie i wykonywanie środków tymczasowych

Art.17 H. Uznawanie i wykonywanie

(1) Środek tymczasowy orzeczony przez trybunał arbitrażowy winien być uznany za wiążący i, jeżeli trybunał arbitrażowy nie postanowi inaczej, wykonany na podstawie wniosku do właściwego sądu, bez względu to, w jakim państwie został orzeczony, z zastrzeżeniem postanowień art. 17 I.

(2) Strona, która ubiega się o lub uzyskała już uznanie lub stwierdzenie wykonalności środka tymczasowego powinna niezwłocznie informować sąd o każdym uchyleniu, zawieszeniu lub zmianie środka tymczasowego.

(3) Sąd państwa, w którym strona dąży do uznania lub wykonania środka tymczasowego, jeżeli uzna to za zasadne, może nakazać takiej stronie, aby ustanowiła odpowiednie zabezpieczenie, jeżeli trybunał arbitrażowy nie podjął wcześniej decyzji w zakresie ustanowienia zabezpieczenia lub jeżeli taka decyzja jest konieczna z uwagi na ochronę praw osób trzecich.

Art. 17 I. Podstawy odmowy uznania lub wykonania środka tymczasowego³

(1) Uznania lub wykonania środka tymczasowego można odmówić jedynie:

-
3. Wymogi ustanowione w artykule 17 I mają na celu ograniczenie okoliczności, w których sąd może odmówić wykonania środka tymczasowego. Przyjęcie przez państwo węższego zakresu okoliczności, w których można odmówić wykonania nie pozostaje w sprzeczności z postulowanym przez niniejszą Ustawę modelową poziomem harmonizacji przepisów.

(a) na żądanie strony, przeciwko której środek jest skierowany, jeżeli sąd uzna, że:

(i) odmowa jest uzasadniona ze względu na podstawy przewidziane w art. 36 ust. 1 lit. a pkt i, ii, iii lub iv; lub

(ii) nie zastosowano się do decyzji trybunału arbitrażowego w przedmiocie ustanowienia zabezpieczenia, w związku z orzeczeniem środka tymczasowego; lub

(iii) środek tymczasowy został uchylony lub zawieszony przez trybunał arbitrażowy bądź przez sąd państwa, w którym toczy się postępowanie arbitrażowe, jeżeli sąd ten posiada takie uprawnienia, lub też został uchylony bądź zawieszony zgodnie z prawem właściwym, na podstawie którego dany środek tymczasowy został zastosowany; lub

(b) jeżeli sąd stwierdzi, że:

(i) środek tymczasowy jest niezgodny z zakresem uprawnień sądu, chyba że sąd postanowi zmodyfikować środek tymczasowy, w stopniu koniecznym do dostosowania go do uprawnień tego sądu i zasad postępowania w przedmiocie wykonania tego środka, nie zmieniając jednocześnie jego istoty; lub

(ii) wystąpiła którakolwiek z podstaw wskazanych w art. 36 ust. 1 lit. b pkt i oraz ii w odniesieniu do uznania lub wykonania środka tymczasowego.

(2) Każde rozstrzygnięcie sądu w odniesieniu do podstaw wymienionych w ust. 1 niniejszego artykułu wywiera skutek jedynie w zakresie wniosku o uznanie lub wykonanie środka zabezpieczającego. Sąd, przed którym dochodzi się uznania lub

wykonania, dokonując rozstrzygnięcia, nie może dokonywać rewizji istoty środka tymczasowego.

Część 5. Środki tymczasowe orzeczone przez sąd

Art. 17 J. Środki tymczasowe orzeczone przez sąd

Sąd posiada takie same uprawnienia do orzekania w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych w odniesieniu do postępowania arbitrażowego, jakie ma w związku z postępowaniami toczącymi się przed sądem, bez względu na to, czy miejscem arbitrażu jest państwo, w którym sąd ten ma siedzibę. Sąd wykonuje to uprawnienie zgodnie z właściwymi dla niego zasadami postępowania z uwzględnieniem specyfiki arbitrażu międzynarodowego.

ROZDZIAŁ V. PRZEBIEG POSTĘPOWANIA ARBITRAŻOWEGO

Art. 18. Zasada równości stron

Strony powinny być traktowane równo, a każda ze stron powinna mieć możliwość pełnego przedstawienia swojej sprawy.

Art. 19. Ustalenie zasad postępowania

(1) Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w niniejszej Ustawie, strony mogą uzgodnić procedurę postępowania przed trybunałem arbitrażowym.

(2) W braku takiego uzgodnienia, trybunał arbitrażowy może, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej Ustawy, prowadzić

postępowanie arbitrażowe w sposób, jaki uzna za właściwy. Uprawnienia przyznane trybunałowi arbitrażowemu obejmują uprawnienie do określenia dopuszczalności, istotności, znaczenia i wagi wszystkich przedstawionych dowodów.

Art. 20. Miejsce postępowania arbitrażowego

(1) Strony mogą uzgodnić miejsce postępowania arbitrażowego. W braku takiego uzgodnienia, miejsce postępowania arbitrażowego określa trybunał arbitrażowy, mając na uwadze okoliczności sprawy, w tym wygodę stron.

(2) Niezależnie od postanowień ust. 1 niniejszego artykułu, trybunał arbitrażowy może, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, spotykać się w każdym miejscu, jakie uzna za stosowne w celu przeprowadzenia konsultacji pomiędzy jego członkami, przesłuchania świadków, biegłych lub stron, zbadania towaru, innych składników majątkowych lub dokumentów.

Art. 21. Wszczęcie postępowania arbitrażowego

W braku odmiennego uzgodnienia stron, postępowanie arbitrażowe dotyczące określonego sporu zostaje wszczęte w dniu, w którym pozwany otrzymał wezwanie na arbitraż.

Art. 22. Język postępowania

(1) Strony mogą uzgodnić język lub języki, w jakich będzie prowadzone postępowanie arbitrażowe. W braku takiego uzgodnienia, język lub języki, w jakich będzie prowadzone postępowanie, określa trybunał arbitrażowy. Uzgodnienie stron lub wskazanie trybunału arbitrażowego, o ile nie postanowiono inaczej,

ma zastosowanie do wszelkich pisemnych oświadczeń stron, rozpraw, wyroków oraz decyzji lub innych informacji przekazywanych przez trybunał arbitrażowy.

(2) Trybunał arbitrażowy może postanowić, że wszelkie dowody z dokumentów powinny być przedkładane wraz z ich tłumaczeniem na język lub języki uzgodnione przez strony lub wskazane przez trybunał arbitrażowy.

Art. 23. Pozew i odpowiedź na pozew

(1) W terminie uzgodnionym przez strony lub ustalonym przez trybunał arbitrażowy powód powinien przedstawić okoliczności faktyczne na poparcie zgłaszanego żądania, określić kwestie sporne oraz przedmiot żądania, a pozwany powinien przedstawić odpowiedź na pozew zawierającą stanowisko w sprawie powyższych kwestii, chyba że strony odmiennie uzgodniły elementy konieczne składanych pism. Strony mogą wraz z pismami złożyć wszelkie dokumenty, jakie uważają za istotne dla sprawy, albo powołać w pismach te dokumenty lub inne dowody, które zostaną złożone w sprawie.

(2) O ile strony nie uzgodniły inaczej, każda ze stron może zmienić lub uzupełnić swój pozew lub odpowiedź na pozew w toku postępowania arbitrażowego, chyba że trybunał arbitrażowy uzna za niewłaściwe dopuszczenie takiej zmiany z uwagi na zwłokę w jej dokonaniu.

Art. 24. Rozprawy i wymiana pism

(1) Z zastrzeżeniem odmiennego uzgodnienia stron, trybunał arbitrażowy decyduje, czy przeprowadzić ustną rozprawę w celu przedstawienia dowodów lub ustnych wystąpień, czy też postępowanie powinno być prowadzone na podstawie dokumentów

i innych materiałów. Jednakże, jeżeli strony nie wyłączyły przeprowadzenia rozprawy, trybunał arbitrażowy powinien przeprowadzić rozprawę na właściwym etapie postępowania, jeżeli z takim żądaniem wystąpi którakolwiek ze stron.

(2) Strony powinny zostać powiadomione z odpowiednim wyprzedzeniem o każdej rozprawie i posiedzeniu trybunału arbitrażowego, wyznaczonych w celu zbadania towaru, innych składników majątkowych lub dokumentów.

(3) Wszelkie oświadczenia, dokumenty lub inne informacje przedkładane trybunałowi arbitrażowemu przez jedną ze stron powinny zostać podane do wiadomości strony przeciwnej. Ponadto wszelkie opinie biegłych lub dowody z dokumentów, na których opiera się trybunał arbitrażowy wydając rozstrzygnięcie powinny zostać podane do wiadomości stron.

Art. 25. Uchybienia stron

W braku odmiennego uzgodnienia stron, jeżeli bez usprawiedliwionej przyczyny

- (a) powód nie wniesie pozwu zgodnie z art. 23 ust. 1, trybunał arbitrażowy umarza postępowanie;
- (b) pozwany nie wniesienie odpowiedzi na pozew zgodnie z art. 23 ust. 1, trybunał arbitrażowy kontynuuje postępowanie, nie poczytując takiego uchybienia za przyznanie twierdzeń powoda;
- (c) którakolwiek ze stron nie stawi się na rozprawie lub nie przedstawi dowodów z dokumentów, trybunał arbitrażowy może kontynuować postępowanie oraz wydać wyrok w oparciu o dotychczas zebrane dowody.

Art. 26. Biegły wyznaczony przez trybunał arbitrażowy

(1) W braku odmiennego uzgodnienia stron, trybunał arbitrażowy:

(a) może powołać jednego lub kilku biegłych w celu sporządzenia opinii w przedmiocie kwestii określonych przez trybunał arbitrażowy;

(b) może zobowiązać stronę do udzielenia biegłemu wszelkich istotnych informacji bądź przedstawienia lub zapewnienia dostępu do wszelkich istotnych dokumentów, towarów lub innych składników majątkowych w celu ich zbadania.

(2) W braku odmiennego uzgodnienia stron, na wniosek strony lub gdy trybunał arbitrażowy uzna to za konieczne, biegły, po przedstawieniu pisemnej lub ustnej opinii, powinien uczestniczyć w rozprawie, na której strony będą miały okazję do zadawania mu pytań oraz powołania swoich biegłych, w celu przesłuchania co do spornych kwestii.

Art. 27. Pomoc sądu w przeprowadzeniu dowodu

Trybunał arbitrażowy lub strona za zgodą trybunału arbitrażowego może zwrócić się do właściwego sądu państwowego z wnioskiem o pomoc w przeprowadzeniu dowodu. Sąd może przeprowadzić wnioskowaną czynność w zakresie swojej właściwości i zgodnie z wiążącymi go przepisami dotyczącymi przeprowadzania dowodów.

ROZDZIAŁ VI. WYDANIE WYROKU I ZAKOŃCZENIE POSTĘPOWANIA

Art. 28. Prawo właściwe dla sporu

(1) Trybunał arbitrażowy rozstrzyga spór zgodnie z przepisami prawa wybranymi przez strony jako prawo właściwe dla sporu. Każde wskazanie prawa lub systemu prawnego danego państwa powinno być interpretowane jako bezpośrednie odwołanie do prawa materialnego danego państwa, z wyłączeniem jego norm kolizyjnych, chyba że postanowiono inaczej.

(2) W braku wyboru prawa właściwego przez strony, trybunał arbitrażowy stosuje prawo określone przez normy kolizyjne, które uzna za mające zastosowanie w sprawie.

(3) Trybunał arbitrażowy orzeka *ex aequo et bono* lub jako *amiable compositeur* wyłącznie wtedy, gdy strony wyraźnie go do tego upoważniły.

(4) We wszystkich sprawach trybunał arbitrażowy orzeka zgodnie z postanowieniami kontraktu oraz bierze pod uwagę zwyczaję handlowe mające zastosowanie do danej transakcji.

Art. 29. Podejmowanie decyzji przez trybunał arbitrażowy

W postępowaniu arbitrażowym z udziałem więcej niż jednego arbitra, wszelkie rozstrzygnięcia trybunału arbitrażowego zapadają większością głosów, chyba że strony uzgodniły inaczej. Jednakże kwestie proceduralne mogą być rozstrzygane przez przewodniczącego trybunału arbitrażowego, jeżeli został do tego upoważniony przez strony lub wszystkich członków trybunału arbitrażowego.

Art. 30. Ugoda

(1) Jeżeli w toku postępowania arbitrażowego strony zawrą ugodę, trybunał arbitrażowy umarza postępowanie, a na wniosek strony i w braku sprzeciwu trybunału arbitrażowego, nadaje zawartej przez strony ugodzie formę wyroku.

(2) Wyrok wydany w oparciu o zawartą przez strony ugodę powinien być zgodny z postanowieniami art. 31 oraz zawierać stwierdzenie, iż jest wyrokiem. Taki wyrok ma status i moc równą każdemu innemu wyrokowi co do istoty sprawy.

Art. 31. Forma i treść wyroku

(1) Wyrok powinien być sporządzony na piśmie oraz podpisany przez arbitra lub arbitrów. W postępowaniu arbitrażowym z udziałem więcej niż jednego arbitra, podpisy większości członków trybunału arbitrażowego są wystarczające, pod warunkiem, że wskazany zostanie powód braku pozostałych podpisów.

(2) Wyrok powinien wskazywać uzasadnienie rozstrzygnięcia, chyba że strony uzgodniły, że uzasadnienie nie zostanie sporządzone lub że wyrok został wydany w oparciu o zawartą przez strony ugodę na podstawie art. 30.

(3) Wyrok powinien wskazywać datę oraz miejsce postępowania arbitrażowego określone zgodnie z art. 20 ust. 1. Wyrok uznaje się za wydany w miejscu postępowania arbitrażowego.

(4) Po wydaniu wyroku jego egzemplarz, podpisany przez arbitrów zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, doręcza się każdej ze stron.

Art. 32. Zakończenie postępowania

(1) Postępowanie arbitrażowe kończy się w momencie wydania ostatecznego wyroku lub na podstawie postanowienia trybunału arbitrażowego wydanego zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu.

(2) Trybunał arbitrażowy wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania arbitrażowego, gdy:

(a) powód cofnął pozew, chyba że pozwany sprzeciwił się temu, a trybunał arbitrażowy uznał, że ma on uzasadniony interes w uzyskaniu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu;

(b) strony uzgodniły umorzenie postępowania;

(c) trybunał arbitrażowy uznał kontynuowanie postępowania, z jakichkolwiek innych powodów, za zbędne lub niemożliwe.

(3) Mandat trybunału arbitrażowego wygasa wraz z zakończeniem postępowania arbitrażowego, z zastrzeżeniem postanowień art. 33 oraz 34 ust. 4.

Art. 33. Sprostowanie i wykładnia wyroku; wyrok uzupełniający

(1) W terminie 30 dni od daty otrzymania wyroku, o ile strony nie postanowiły inaczej:

(a) strona, za powiadomieniem strony przeciwnej, może złożyć wniosek o sprostowanie przez trybunał arbitrażowy błędów rachunkowych, pisarskich lub typograficznych lub innych podobnych błędów;

(b) o ile strony tak uzgodniły, strona, za powiadomieniem strony przeciwnej, może złożyć wniosek o dokonanie wykładni

konkretnego punktu lub części wyroku przez trybunał arbitrażowy.

Jeżeli trybunał arbitrażowy uzna wniosek za zasadny, dokonuje prostowania wyroku lub dokonuje wykładni wyroku w terminie 30 dni od daty otrzymania wniosku. Wykładnia stanowi część wyroku.

(2) W terminie 30 dni od daty wydania wyroku trybunał arbitrażowy może skorygować błędy określone w ust. 1 lit. a niniejszego artykułu z własnej inicjatywy.

(3) W braku odmiennego uzgodnienia stron, strona, za powiadomieniem strony przeciwnej, w ciągu 30 dni od daty otrzymania wyroku może złożyć wniosek o wydanie przez trybunał arbitrażowy wyroku uzupełniającego w zakresie żądań zgłoszonych w postępowaniu arbitrażowym, lecz pominiętych w wyroku. Jeżeli trybunał arbitrażowy uzna wniosek za zasadny, wydaje wyrok uzupełniający w terminie 60 dni.

(4) Trybunał arbitrażowy może w razie konieczności wydłużyć termin na dokonanie sprostowania, wykładni lub wydanie wyroku uzupełniającego, o których mowa w ust. 1 lub 3 niniejszego artykułu.

(5) Postanowienia art. 31 mają zastosowanie do sprostowania lub wykładni wyroku lub wyroku uzupełniającego.

ROZDZIAŁ VII. ŚRODKI ZASKARŻENIA WYROKU

Art. 34. Skarga o uchylenie

jako wyłączny środek zaskarżenia wyroku arbitrażowego

(1) Zaskarżenie wyroku arbitrażowego do sądu może nastąpić wyłącznie poprzez złożenie skargi o uchylenie zgodnie z ust. 2 i ust. 3 niniejszego artykułu.

(2) Wyrok arbitrażowy może zostać uchylony przez sąd określony w art. 6 wyłącznie w wypadku, gdy:

(a) strona skarżąca przedstawi dowód na to, że:

(i) strona umowy o arbitraż, o której mowa w art. 7, nie miała zdolności lub wspomniana umowa jest nieważna według prawa, któremu strony ją poddały lub, w braku wyboru prawa właściwego, według prawa tego państwa, lub

(ii) strona skarżąca nie została prawidłowo zawiadomiona o powołaniu arbitra, o postępowaniu arbitrażowym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości przedstawienia swojej sprawy; lub

(iii) wyrok dotyczy sporu nieprzewidzianego w umowie o arbitraż lub niewchodzącego w zakres umowy o arbitraż albo że zawiera rozstrzygnięcia w kwestiach przekraczających granice poddania sporu pod arbitraż; jeżeli jednak rozstrzygnięcia w sprawach poddanych pod arbitraż dają się oddzielić od rozstrzygnięć w sprawach, które nie zostały poddane pod arbitraż, wyrok może być uchylony jedynie w zakresie, w którym obejmuje on rozstrzygnięcia nie poddane pod arbitraż; albo

(iv) skład trybunału arbitrażowego lub procedura arbitrażowa były niezgodne z umową stron, chyba, że umowa ta była sprzeczna z przepisami niniejszej Ustawy, od których stosowania strony nie mogą odstąpić, bądź w razie braku takiej umowy, gdy skład trybunału arbitrażowego lub procedura arbitrażowa były niezgodne z niniejszą Ustawą; albo

(b) sąd stwierdzi, że:

- (i) przedmiot sporu nie mógł być poddany pod rozstrzygnięcie w drodze arbitrażu według prawa danego państwa; albo
- (ii) wyrok jest sprzeczny z porządkiem publicznym tego państwa.

(3) Skarga o uchylenie nie może zostać wniesiona po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym strona skarżąca otrzymała wyrok, a w przypadku wniosku złożonego w trybie art. 33, od dnia, w którym wniosek ten został rozstrzygnięty przez trybunał arbitrażowy.

(4) W przypadku wniesienia skargi o uchylenie wyroku arbitrażowego, na wniosek strony sąd może, jeżeli uzna to za zasadne, zawiesić postępowanie w przedmiocie uchylenia wyroku na czas przez siebie określony w celu umożliwienia trybunałowi arbitrażowemu wznowienia postępowania arbitrażowego lub podjęcia innych działań, jakie w ocenie trybunału arbitrażowego wyeliminują podstawy uchylenia wyroku.

ROZDZIAŁ VIII. UZNAWANIE I WYKONYWANIE WYROKÓW

Art. 35. Uznawanie i wykonywanie

(1) Wyrok arbitrażowy, niezależnie od tego, w jakim państwie został wydany, będzie uznany za wiążący i, po złożeniu wniosku do właściwego sądu, wykonany na zasadach przewidzianych w niniejszym artykule i art. 36.

(2) Strona powołująca się na wyrok lub żądająca jego wykonania powinna złożyć oryginał wyroku lub jego kopię. Jeżeli wyrok jest

sporządzony w innym języku niż język urzędowy danego państwa, sąd może żądać od strony złożenia jego przekładu na ten język⁴.

(Art. 35 ust. 2 zmieniony na trzydziestej dziewiątej sesji Komisji w 2006 r.)

Art. 36. Podstawy odmowy uznania lub wykonania

(1) Można odmówić uznania lub wykonania wyroku arbitrażowego, niezależnie od tego, w jakim państwie został wydany, tylko w sytuacji, gdy:

(a) wniesie o to strona, na niekorzyść której wyrok został wydany, jeżeli strona ta przedłoży właściwemu sądowi rozpoznającemu wniosek o uznanie lub wykonanie wyroku arbitrażowego dowód, że:

(i) strona umowy o arbitraż, o której mowa w art. 7, nie miała zdolności lub wspomniana umowa jest nieważna według prawa, któremu strony ją poddały lub w braku wyboru prawa właściwego, według prawa państwa, w którym wyrok został wydany; lub

(ii) strona, na niekorzyść której wyrok został wydany, nie była właściwie zawiadomiona o powołaniu arbitra lub o postępowaniu arbitrażowym lub była w inny sposób pozbawiona możliwości przedstawienia swojej sprawy; lub

---

4. Warunki przewidziane w niniejszym ustępie stanowią standard maksymalny. Dlatego ustanowienie przez dane państwo mniej restrykcyjnych wymogów nie jest sprzeczne z poziomem harmonizacji, którego osiągnięcie jest celem Ustawy modelowej.

- (iii) wyrok dotyczy sporu nieprzewidzianego w umowie o arbitraż lub niewchodzącego w zakres umowy o arbitraż, albo że zawiera rozstrzygnięcia w kwestiach przekraczających granice poddania sporu pod arbitraż; jeżeli jednak rozstrzygnięcia w kwestiach przekraczających granice poddania sporu pod arbitraż dają się oddzielić od rozstrzygnięć, które nie zostały poddane pod arbitraż, część wyroku, która obejmuje rozstrzygnięcia w kwestiach poddanych pod arbitraż może być uznana i wykonana; lub
- (iv) skład trybunału arbitrażowego lub procedura arbitrażowa nie były zgodne z umową stron, a w przypadku braku takiej umowy, z prawem państwa, w którym toczyło się postępowanie arbitrażowe; lub
- (v) wyrok nie jest jeszcze wiążący dla stron, albo że został uchylony lub jego wykonalność została zawieszona przez sąd państwa, w którym lub według prawa którego wyrok był wydany; lub

(b) jeżeli sąd stwierdzi, że:

- (i) ze względu na przedmiot sporu sprawa nie mogła być poddana pod rozstrzygnięcie w drodze arbitrażu według prawa tego państwa; lub
- (ii) uznanie lub wykonanie wyroku byłoby sprzeczne z porządkiem publicznym tego państwa.

(2) Jeżeli wniosek o uchylenie wyroku lub o wstrzymanie jego wykonania został złożony do sądu, o którym mowa w ust. 1 lit. a pkt v niniejszego artykułu, sąd rozpoznający wniosek o uznanie i wykonanie wyroku arbitrażowego, jeżeli uzna to za właściwe, może odroczyć rozstrzygnięcie sprawy, a także - na wniosek strony

wnoszącej o uznanie lub wykonanie wyroku – zobowiązać drugą stronę do złożenia odpowiedniego zabezpieczenia.

Więcej informacji na stronie internetowej UNCITRAL <www.uncitral.org> lub w Sekretariacie UNCITRAL, Vienna International Centre, P. O. Box 500, 1400 Wiedeń, Austria

Tel.: (+43-1) 26060-4060, fax: (+43-1) 26060-5813

Internet: <www.uncitral.org>; E-mail: uncitral@uncitral.org

ZAŁĄCZNIK III

Rekomendacja UNCITRAL z 2006 r.

Rekomendacja dotycząca interpretacji art. II ust. 2 i art. VII ust. 1 Konwencji nowojorskiej o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 2006 r. przyjęta przez Komisję Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego w dniu 7 lipca 2006 r.

Komisja Narodów Zjednoczonych d.s. Międzynarodowego Prawa Handlowego,

Odwołując się do rezolucji nr 2205 (XXI) z dnia 17 grudnia 1966 r. ustanawiającej Komisję Narodów Zjednoczonych ds. Międzynarodowego Prawa Handlowego, której celem jest wspieranie stopniowej harmonizacji i unifikacji międzynarodowego prawa handlowego przez, m.in. promowanie sposobów i środków prowadzących do jednolitej wykładni i stosowania norm międzynarodowego prawa handlowego,

Będąc świadomą, że w Komisji reprezentowane są różne systemy prawne, społeczne i ekonomiczne na świecie, a także różne poziomy rozwoju prawnego,

Odwołując się do kolejnych uchwał Zgromadzenia Ogólnego potwierdzających mandat Komisji jako głównego organu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw międzynarodowego prawa handlowego zajmującego się koordynacją działań prawnych w tej dziedzinie,

W przekonaniu, że powszechne przyjęcie Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Nowym Jorku 10 czerwca 1958 r., stanowi znaczące osiągnięcie w promowaniu

praworządności, w szczególności w dziedzinie międzynarodowego prawa handlowego,

Przypominając, że Konferencja Pełnomocników, która przygotowała i otworzyła Konwencję do podpisu, przyjęła rezolucję, w myśl której, m.in., Konferencja „uważa, że większe ujednoczenie krajowych porządków prawnych w zakresie arbitrażu przyczyni się do większej efektywności w rozwiązywaniu sporów prawa prywatnego”,

Mając na uwadze, że różne interpretacje co do wymogów formalnych zawartych w Konwencji wynikają częściowo z różnic w wyrażeniach używanych w pięciu równoważnych tekstach Konwencji,

Biorąc pod uwagę, że art. VII ust. 1 Konwencji, którego celem jest umożliwienie wykonania zagranicznych orzeczeń arbitrażowych w największym stopniu, w szczególności przez uznanie prawa każdej strony do skorzystania z uprawnień przysługujących jej na mocy prawa krajowego i umów międzynarodowych kraju, w którym dochodzi się praw z orzeczenia sądu arbitrażowego, w tym również tam, gdzie normy prawa wewnętrznego danego państwa lub jego umowy międzynarodowe są korzystniejsze niż normy wynikające z Konwencji,

Mając na uwadze, powszechny obrót elektroniczny,

Biorąc pod uwagę międzynarodowe instrumenty prawne, takie jak Ustawa modelowa UNCITRAL z 1985 r., nowelizowana w szczególności w zakresie art. 7, Ustawa modelowa UNCITRAL o obrocie elektronicznym, Ustawa modelowa UNCITRAL o użyciu środków komunikacji elektronicznej w umowach międzynarodowych,

Mając na uwadze także akty prawa krajowego, jak również orzecznictwo – korzystniejsze niż normy zawarte w Konwencji dotyczące wymogów formalnych umowy arbitrażowej – procedury postępowania przed sądem polubownym i wykonywania orzeczeń arbitrażowych,

Zważywszy, że w interpretacji Konwencji powinno się uwzględniać promowanie uznawania i wykonywania orzeczeń arbitrażowych,

- 1. Rekomenduje stosowanie art. II ust. 2 Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 10 czerwca 1958 r., interpretowanego w ten sposób, że okoliczności tam wskazane nie są wyczerpujące.*
- 2. Rekomenduje także, aby art. VII ust. 1 Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, podpisanej w Nowym Jorku 10 czerwca 1958 r. był stosowany w taki sposób, aby umożliwić każdej zainteresowanej stronie skorzystanie z prawa do uznania ważności umowy arbitrażowej, przysługującego jej na mocy ustawy albo umów międzynarodowych, obowiązujących w kraju, w którym dochodzi się praw z umowy.*

Więcej informacji na stronie internetowej UNCITRAL <www.uncitral.org> lub w Sekretariacie UNCITRAL, Vienna International Centre, P. O. Box 500, 1400 Wiedeń, Austria,

Tel.: (+43-1) 26060-4060, fax: (+43-1) 26060-5813

Internet: <www.uncitral.org>; E-mail: uncitral@uncitral.org

ZAŁĄCZNIK IV

Źródła internetowe

Orzecznictwo dotyczące Konwencji nowojorskiej można znaleźć na stronie internetowej ICCA:

<www.arbitration-icca.org>

Dostęp do strony jest bezpłatny. Strona zawiera wykaz ponad 1.666 orzeczeń wydanych na podstawie Konwencji opublikowanych od 1976 r. w czołowej publikacji z tego zakresu tj. w „Roczniku Arbitrażu Handlowego ICCA” (*Yearbook Commercial Arbitration*). Orzeczenia są skatalogowane według artykułów Konwencji i według tematów. Orzeczenia są publikowane w zbiorach *Yearbook*; są też dostępne w wymagającej subskrypcji bazie danych *Kluwer Arbitration* pod adresem <www.kluwerarbitration.com>. Wszystkie materiały w tej bazie można przeszukiwać za pomocą rozbudowanego systemu wyszukiwania.

Sprawy rozstrzygnięte na podstawie Konwencji można także znaleźć na stronie Uniwersytetu w Miami (USA) poświęconej Konwencji nowojorskiej:

<www.newyorkconvention.org>

Dostęp do strony jest bezpłatny. Strona zawiera wykaz orzeczeń wydanych na podstawie Konwencji opublikowanych w *Roczniku* skatalogowanych według artykułów i tematów, a także:

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- oryginalne teksty Konwencji nowojorskiej
- tłumaczenia Konwencji na kilka języków
- komentarz prof. Alberta Jana van der Berg'a
- listę sygnatariuszy Konwencji.

PRZYPISY DO WYDANIA POLSKIEGO

- i. Profesor Pieter Sanders zmarł w dniu 27 września 2012 r.
- ii. W 2014 r. kolejny kongres ICCA odbył się w Miami.

NOTATKI

